

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MODERNİZMİN BEDEN TÜKETİMİNE ETKİSİ:
ESTETİK CERRAHİ OPERASYONLAR ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma AYPARÇASI

Enstitü Anabilim Dalı: Sağlık Yönetimi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Harun KIRILMAZ

HAZİRAN - 2015

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

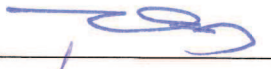
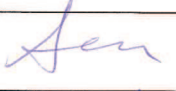

MODERNİZMİN BEDEN TÜKETİMİNE ETKİSİ:
ESTETİK CERRAHİ OPERASYONLAR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma AYPARÇASI

Enstitü Anabilim Dalı: Sağlık Yönetimi

Bu tez 10./09/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. T.C. - BAY	Bazari	
Doç. Dr. Ali TAŞ	Bazari	
Yrd. Doç. Dr. Harun KIRILMAZ	Bazari	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatma AYPARÇASI

10.06.2015

ÖNSÖZ

Akademik hayatımın ikinci yüksek lisans çalışmasında katkısı ve yönlendirmesiyle destek olan danışmanım *Yrd. Doç. Dr. Harun Kırılmaz*'a;

Çalışmanın yazıldığı dönemde yaşadığım olumsuzlukların üstesinden gelmemi sağlayan beni düştüğüm yerden ayağa kaldıran hocalarım *Yrd. Doç. Dr. Sema Ülkü* ve *Yrd. Doç. Dr. Esra Dil*'e;

Yazım aşamasında bana farklı bir bakış açısı sunan hocam *Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yıldırım*'a;

Tezin son şeklini verirken yardımını ve katkısını sunan hocam *Doç. Dr. Mahmut Akbolat*'a;

Çalışmanın başından sonuna her aşamasında yanımda olan çok sevdiğim *muhteşem dörtlüye*;

Ders çalışmama izin vermemiş olsa da hayatıma bambaşka bir anlam katan *küçük meleğime* ve *sevgili eşime* teşekkürü bir borç bilirim.

İyi ki varsınız...

Fatma AYPARÇASI

10.06.2015

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1. MODERNİZM, POSTMODERNİZM VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ	4
1.1. Modernizm	4
1.1.1. Gelenekselden Moderne.....	5
1.1.2. Aydınlanma ve Modernleşme Süreci.....	8
1.1.3. Modernizmin Eleştirisi.....	11
1.2. Postmodernizm.....	13
1.2.1. Modernizmden Postmodernizme Geçiş	15
1.2.2. Postmodernizmin Eleştirisi	17
1.3. Tüketim Toplumu ve Kültürü	19
1.4. Medyanın Tüketim Toplumuna ve Kültürüne Etkisi	24
BÖLÜM 2. BEDEN TÜKETİMİ VE ESTETİK CERRAHİ	
OPERASYONLAR.....	26
2.1. Beden Kavramı.....	26
2.2. Modernizmde Bedenin Dönüşümü	27
2.3. Bedende Form Kaybı: Beden Tüketimi	29
2.4. Bedene Müdahale Pratikleri.....	31
2.5. Bedene Müdahalede Estetik Cerrahi Operasyonların Yeri.....	36
2.5.1. Sağlıkta Değişen Paradigmalar	39
2.5.2. Estetik Operasyonun Sonucu olarak Yaşlanmama	43
BÖLÜM 3. BEDEN TÜKETİMİ BAĞLAMINDA ESTETİK CERRAHİ	
OPERASYONLARA YÖNELİK BİR NİTEL İÇERİK ANALİZİ.....	45
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	45
3.1.1. Evren ve Örneklem Seçimi	46

3.1.2. Verilerin Toplanması	46
3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	47
3.2. Araştırmanın Analiz Süreci	48
3.3. Araştırmanın Bulguları.....	50
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
KAYNAKÇA.....	68
EKLER	82
ÖZGEÇMİŞ	95

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İncelenen Gazetelerin Haber Sayılarına Göre Dağılımı	47
--	----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Sağlık Paradigmalarının Değişimi.....	40
Şekil 2: Araştırmanın Temaları ve Alt Kodları	49

Tezin Başlığı: Modernizmin Beden Tüketimine Etkisi: Estetik Cerrahi Operasyonlar Örneği

Tezin Yazarı: Fatma AYPARÇASI **Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Harun KIRILMAZ

Kabul Tarihi: 10 Haziran 2015 **Sayfa Sayısı:** vi (ön kısım)+81 (tez) +14 (ek)

Anabilim Dalı: Sağlık Yönetimi

Bu çalışmanın amacı, tüketim toplumu ve kültürü etkisiyle bireylerin bedenleri üzerinden yeni tüketim alanlarının nasıl yaratılmaya çalışıldığını anlamak, bedene dair müdahale pratiklerini medya içeriklerindeki kavramsallaştırmalar ışığında çözümlenektir.

Modernizm ve geç modernizm olarak postmodernizmin estetik cerrahi operasyonlar yoluyla beden tüketimine etkisini konu edinen bu çalışmanın *sorunsalı*, medyanın beden tüketimi olgusunu estetik cerrahi operasyonlara dair haberlerinde nasıl ele aldığıdır. Bu kapsamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde modernizm, post modernizm ve tüketim toplumu süreçleri değerlendirilmiştir. Medyanın tüketim toplumu ve kültürüne etkisi tartışılmıştır. İkinci bölümde beden kavramına dair tartışmalara odaklanmaktadır. Bedenin tüketimi nesneleşmesi üzerinde durulmaktadır. Üçüncü bölüm ise araştırma alanından oluşmaktadır. Bu kapsamda nitel araştırmadan faydalanılmıştır.

Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazetelerinin internet sayfaları 1 Ocak 2012 ile 31 Aralık 2014 tarihleri arasında taranmıştır. Tıbbi gerekçesi bulunmayan estetik cerrahi operasyonları konu edinen 251 haber metni analiz edilmiştir. Haber içeriklerinin alt kodları, kodları, temaları belirlenmiştir. *İmaj ve kimlik inşası, Normalleştirme, Operasyonelleştirme ve Problem* şeklinde üst temalar ortaya çıkmıştır. Kadın veya erkek bedenine dair ideal kalıplar, kusurlu beden parçaları, estetik görünme isteği, estetik cerrahi yöntemleri ve harcamalarına dair ifadeler rastlanmaktadır. Estetiğin modasının olduğu görülmektedir. Bu modanın ise insanları bedenlerine müdahale etmelerine neden olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak, haber içeriklerinden bedenin nesneleştirilmesi ve tüketilmesine dair argümanlara ulaşılmıştır. Bu argümanlardan görüntüsel bir sağlıklı olma kültürünün oluşturulmasında medyanın moderatörlük üstlendiği belirlenmektedir.

Anahtar Kavramlar: Beden tüketimi, Estetik cerrahi, Tüketim toplumu

Title of the Thesis: The Effect of Modernism on Body Consumption: The Case of Plastic Surgery Operations

Author: Fatma AYPARÇASI   **Supervisor:** Assist. Prof. Dr. Harun KIRILMAZ

Date: 10 June 2015   **Nu. of pages:** vi (pre text) + 81 (main body) +14 (appendixes)

Department: Health Management

This study aims to realize how new areas of consumption are tried to be created over the bodies of individuals with the influence of consumption society and culture and to analyze the practices of intervention in body in the light of conceptualizations in media contents.

The *research question* of the present study, whose *subject* is the effect of modernism and postmodernism on body consumption via plastic surgery operations, is how media covers the phenomenon of body consumption in news about plastic surgery operations. In this regard, this study consists of three parts. The first part discusses modernism, postmodernism, and consumption society. In addition, the impact of media on consumption society and culture is addressed in this part. The second part deals with discussions about the concept of body. Attention is focused on the consumption and commoditization of body. The third part is about the research area. This is a qualitative research.

The webpages of newspapers *Hürriyet*, *Milliyet*, *Habertürk*, and *Posta* from the 1st of January 2012 to the 31st of December 2014 were reviewed. 251 news texts about plastic surgery operations without any medical reason were analyzed. Sub-codes, codes, and themes were determined for news contents. The themes were *image and identity construction*, *normalization*, *operationalization*, and *problem*. The news were seen to contain statements or expressions about ideal patterns of woman's body or man's body, imperfect body parts, desire for looking aesthetic, plastic surgery methods, and plastic surgery expenditures. Aesthetics was seen to have a fashion, which causes people to intervene in their bodies.

To conclude, arguments about the commoditization and consumption of body were obtained from the news contents. Based on these arguments, the media was seen to play the role of *moderator* in the creation of *healthiness based on appearance culture*.

Keywords: Consumption of body, Plastic surgery, Consumer society

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Toplumsal, siyasal ve ekonomik tezahürleriyle modernizm ve post modernizm olguları günlük yaşamsal pratikleri de içine alacak şekilde etki alanını genişletmiştir. Aydınlanma ile başlayan, Sanayi Devrimi ile devam eden dönüşüm içerisinde kapitalizmin sürekliliğini devam ettirmesi için tüketim olgusunun hayatın her alanına girmesi gerekliliği doğmuş ve bu durum bireylerin bedenlerini de tüketmeye doğru götüren yeni bir pratiği oluşturmuştur. Bu gerekçe ile modernizm ve modernizm sonrası olarak postmodernizmin estetik cerrahi operasyonlar yoluyla beden tüketimine etkisini *konu* edinen çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, tüketim toplumu ve kültürüne doğru evrilmeyi gerçekleştiren dönemler irdelenmektedir. Geleneksel yaşam alanından çağdaşlaşma ve batılılık şeklinde tezahür eden yeni bir dönemsel pratik olarak modernizmin ortaya çıkış aşamaları değerlendirilmektedir. Gelenekselliğin, dini argümanların yaşam alanını düzenlediği ve bu haliyle toplumsal hayatın dizayn edildiği, insanüstü bir durum olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu da gelenekselci yaklaşımların din ve dine ait olan herşey ile örtüştüğünü de göstermektedir. Aydınlanma ve aklın merkeze alındığı yeni pratik olarak modern pratiklerin, gelenekselci anlayışları sarstığı gerçeği ortaya çıkmakta ancak *modern ile gelenek arasındaki rekabetin aslında var olma mücadelesine tekabül ettiği* belirtilmektedir. Aynı argüman modernizmin, kendini konumlandığı ve rekabet düzlemini gelenekten yana değil postmodernizmden yana kullandığı bir ortama bırakmıştır. Postmodernizm tartışmalarının sonunda varılan nokta, üretim yöntemlerinin değişmesi, iletişim ağlarının farklılaşması ve tek tek bireylerin önemsendiği yeni bir dünya düzenine evrilme şeklinde gerçekleşmiştir. Bu süreç tüketim toplumu ve kültürü çerçevesinde gündelik pratiklerin değişimi, yaşam tarzlarının her an tüketilip kendi içinde yeniden üretildiği bir düzenekte ilerlemektedir. Tüketim toplumu ve kültürünün varlığının ikamesini sağlayan unsurun ise bugün her alanda etkisini gösteren her alanın dizayn edilmesine vesile olan medya ve iletişim teknolojileridir.

İkinci bölümde postmodernizm yaklaşımının medya eliyle şekillendirildiği tüketim toplumu ve bireylerinin bedensel nesneleşmesi üzerinde durulmaktadır. Her dönemin kendi içerisinde bedene yüklediği anlamlar dizgesinin farklılaşması durumu, gelenekselliğin bedene yüklediği anlamlar, modernizmin ve son olarak postmodernizmin bedene yüklediği anlamlar üzerinden değerlendirilmektedir. Bedenin tek tek parçalara ayrılarak meta haline dönüşümü ise bedene yapılan müdahaleler üzerinden açıklanmakta, din ve iktidar alanının bedene müdahalesi, tıp biliminin, modanın, teknolojik gelişmelerin yarattığı müdahale alanları irdelenirken bireyin doğuştan getirdiği özelliklerinin de müdahale alanı içerisinde yer aldığı gerçeğiyle fiziksel özelliklerinden dolayı ötekileştirilmelerinin de bir müdahale biçimi olduğu gözden kaçırılmamaktadır. Bedene müdahale pratiklerinin son evresinde ise estetik cerrahi operasyonlar incelenmektedir. Tıbbi gereklilik oluşmadan bireylerin nesne olarak gördükleri bedenlerini günün koşullarına veya kendisine dayatılan, idealize edilen boyutlarına ulaşmak amacıyla estetik cerrahlarının eline vermeleridir. Bu durumun alt sebebi olarak yaşlanmayı ötelemek ve güzel olarak ölümlü beklemek şeklindedir.

Üçüncü bölümde ise, çalışmanın konusu ve sorunsalı kapsamında yapılan araştırma yer almaktadır. Araştırmada alt kodlar, kodlar, temalar ve üst temalar şeklinde oluşturularak tümevarım yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmada elde edilen kodlar iki üst temayı ortaya çıkarmıştır. Haber içeriklerinin nitel araştırma kapsamında incelenmesiyle, kadınlık, erkeklik ve başkası gibi olma kodları *imaj/kimlik inşası* temasını; idealleştirme, doğal estetik ve farklı alt kodları içerisinde barındıran kusursuzluk kodları *normalleştirme* temasını oluşturmuş; bu da *bedenin nesneleştirilmesi* üst teması kapsamında değerlendirilmiştir. Haber içeriklerinin incelenmesi sonucu sağlık problemi, estetik problem ve psikolojik problem kodları oluşturulmuş bu da *problem* temasını; operasyonel harcama, operasyonel hız ve operasyonel yöntem kodları da *operasyonelleştirme* temasını oluşturarak *bedenin tüketimi* üst temasının elde edilmesini sağlamıştır.

Çalışmanın Önemi

Modernizm ve modernizm sonrası olarak postmodernizmin estetik cerrahi operasyonlar yoluyla beden tüketimine etkisini *konu* edinen bu çalışmanın *sorunsalı*, medyanın beden

tüketimi olgusunu estetik cerrahi operasyonlara dair haberlerinde nasıl ele aldığıdır. Bu gerekçeden hareketle beden tüketimine dair çalışmaların azlığı ile bu durumun estetik cerrahi operasyonlar bağlamında sosyal bilimler alanında incelendiği bir çalışmaya rastlanmaması ele alınan bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı tüketim toplumu ve kültürü etkisiyle bireylerin bedenleri üzerinden yeni tüketim alanlarının nasıl yaratılmaya çalışıldığını anlamak, bedene dair müdahale pratiklerinin tezahürlerini medya içeriklerindeki kavramsallaştırmalar ışığında çözümlenektir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın konusu ve problemi göz önünde bulundurularak nitel araştırmadan faydalanılmaktadır. Nitel araştırma, insan yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını kullanılan ifadeleri, örgütsel yapıları ve toplumsal dönüşümleri anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerini oluşturmaktadır. Çalışmada kitle gazeteciliğiyle örtüşen şekilde yayın yapan ve en çok ziyaret edilen basılı yayına sahip Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazetelerinin internet sayfalarında yer alan tıbbi gerekçesi bulunmayan estetik cerrahi operasyonların konu edildiği 251 haber içeriği nitel araştırma çerçevesinde incelenmektedir.

BÖLÜM 1. MODERNİZM, POSTMODERNİZM VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmının ana temasını oluşturan *modernizm*, *postmodernizm* ve *tüketim kültürü* kavramlarına yer verilmekte ve bu kavramlara yönelik değerlendirmeler üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın temel problem alanında yer alan tüketim toplumu ve kültürünün şekillenmesinde öncü rol alan medyaya ilişkin tartışmalar da çizilen çerçevenin netleşmesi adına bölümde yer almaktadır.

1.1. Modernizm

Temelinin 17. ve 18. yüzyıllarda atıldığı 20. yüzyılın ortalarına kadar hayatın her alanında kullanılan modernizm kavramı, Latince kökenli *modo*'dan türeme *modernus* kelimesinden gelmektedir (Kumar, 1999: 88). Modern kavramı 5. yüzyıldan bu yana sürekli olarak eskiden yeniye geçişi ifade etmek için kullanılmıştır (Habermas, 1994: 31-32). Kavram, İngilizcede 20. yüzyılın ortalarında genel kullanıma dahil olmuş çağdaşlaşma anlamında kullanılarak gündelik dilin bir parçası haline gelmiştir (Anderson, 2002: 9). Kızılcıkelik (1996: 9) kavramı çağdaşlaşma anlamıyla değerlendirerek akla hep yeni, yeni olan, eskiden uzaklaşmış anlamının geldiğini ve kavramın yakın zamanın eş anlamlısı olarak kullanıldığını söylemektedir.

Modernizm, Weber (2013: 22)'e göre, batı dışı toplumların sorunudur. Bu toplumların yapması gereken Batılı olabilmeyi başarmaktır. İltter (2006: 2) de modernliğe ulaşmayı tarihin *telos*'u olarak ifade eder hedefin ve kaderin bu olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle modern kavramı batılılaşma anlamında da kullanılmaktadır. Modernizm, günlük hayatın rutinleşmesi, dini değerlere olan inancın zayıflaması, yaşam tarzlarının farklılaşması ve bireyselleşmesi, kentleşmenin üst düzeye çıkması, hayatın her alanına bilim ve tekniğin yerleştirilmesi, kapitalizmin ekonomik hayat üzerinde bitmek tükenmek bilmeyen bir devinimle devam etmesi süreci olarak ifade edilebilmektedir. Bu da modernizmin başta da belirtildiği üzere hayatın her anında var olduğunu göstermektedir. Kendini geçmişin yerine oturtan modernizm, yeni bir dünya yaratarak günümüz toplumlarını karakterize eden, geleneklere, adetlere, alışkanlıklara, beklenti ve inançlara bağlı olmayan bir toplum meydana getiren sosyal bir düzenlemedir (Giddens ve Pierson, 2001: 27). Bu kapsamda modernizm, sosyal alanda değişimi ifade ederek farklılıkların, geleneksel yapılar yerine ikame edilmesidir.

Modernizm, Batılı modern ülkelerin ekonomik, kültürel, siyasal, teknolojik ve toplumsal özelliklerini geliştirmekte olan ülkelere dayatma aracı olarak kullandıkları çok kapsamlı bir ifadeyi de doğurmaktadır. Kavram, dünyaya karşı belli yerleşik tutumları insanın müdahalesine açık hale getiren bir dünya görüşünü, ekonomik kurumların karmaşık bileşimler oluşturmalarını isteyen, özellikle de endüstriyel üretim ve pazar ekonomisini dayatan, ulus devlet ve kitleleri bu yönde harekete geçiren temsiliyeti yüksek bir yapıyı da oluşturmaktadır (Giddens ve Pierson, 2001: 83). Bu bağlamda kavram, toplumsal dinamiklerin aktif hale geldiği yeni bir formu ortaya çıkarmaktadır. Modernizme yönelik kavramsal tanımlamalar çerçevesinde gelenekselin yerine geçen yeni süreci ve tarihsel gelişimi üzerinden değerlendirmek gerekmektedir.

1.1.1. Gelenekselden Moderne

Geleneksel toplumdan modern topluma doğru evrilme süreci uzun bir zaman dilimini gerekli kılmıştır. Yaşanacak dönüşüm geriye doğru yürütülemeyecek kadar güçlü olmak durumundadır. Süreçler göz önüne alındığında geleneksel topluma ait argümanların doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Ancak bunun da öncesinde gelenek kavramına yönelik yapılan bazı tanımlamaları ve bunlara ait değerlendirmelere yer vermek önemlidir.

Gelenek, bir topluluğun kendinden önceki kuşaklardan devraldığı ve çeşitli aktarım yöntemleri kullanarak daha sonraki kuşaklara ulaştırdığı her türlü maddi, manevi kurum ve uygulamalar biçimi olmakla beraber bir önceki duruma ait olanın bir sonraki durum için de yenilenmesidir (Yılmaz, 2005: 41; Çelik, 1995: 37). Sosyolojik olarak gelenek, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, düşünce ve kültür birikimini ifade etmektedir (Canatan, 1995: 28). Gelenek kavramına ait tartışmalar, tanımlamalar üzerinde belirgin olarak hissedilebilir ancak tek tek bireyler olarak kimine göre örf, adet ve görenekleri; kimine göre dinsel argümanları ve bunlara ait ritüelleri; kimine göre ise daha farklı anlamlara referans vermektedir. Rene Guenon (1987: 8), geleneğin örf, adet ve görenek şeklindeki algılamalarına karşı çıkarmakta ve geleneğin beşeri pozisyondaki alanlara indirgenemeyeceğini aksine insanüstü bir kavram olduğunu belirtmektedir. Bu tespit ile din ve dine ilişkin bütün detayların geleneksel toplumlara özgü davranışlar olduğu yadsınamaz bir durumu da ortaya çıkarmaktadır.

Geleneksel toplumlarda bireyin pozisyonunu kabilesi, etnik grubu, dini ve ailesi belirlemektedir (Sarıbay, 1985: 106). Bireyler kendilerini bu unsurlar içerisinde sınırlandırmıştır. Bu tip toplumlar içerisinde bulunan bireyler arasında çok sıkı bir iletişim ve buna bağlı olarak yüz yüze iletişim yoğun olarak yapılmaktadır. Dinin ise yönlendirici ve hayati kapsayıcı bir değer olarak dokunulmazlığı olan bir alana tekabül ettiği söylenebilir. Ekonomi, daha ziyade tarıma dayalıdır. Eğitim ve öğretim sadece belli seçkinlerin elindedir. Toplumsal değişme yavaş olup birkaç nesli kuşatır (Kirman, 2004: 88). Yılmaz (2005: 41)'a göre geleneksel toplum, değişimi reddeden ve geleneğin aktardığı değerlerle varlığını sürdüren, örgütlenmelerin aile ve kabile üzerinden gerçekleştiği toplumsal hareketliliğin oldukça zayıf olduğu, yazının çok az kullanıldığı, sanayinin gelişmediği, basit ilkel araçların kullanıldığı, bireyin dışındaki evrene kutsal kodlarla bağlandığı modern öncesi bireylerden oluşan topluluk halindedir. Aslan ve Yılmaz (2001: 94)'da bu görüşe paralel olarak geleneksel toplumlarda dünya hakkında sınırlı bilgi ve görüş, kişisel özellikleri geliştirme eksikliği, yenilikçilik eksikliği, sınırlı istek, sınırlı şeyleri algılayabilmek, ailecilik, hükümete sıkı bağlılık, düşmanlık gibi argümanlardan dolayı modern toplumlarla bir uyumsuzluk içinde olduğuna değinmektedir.

Toplumda belirgin bir farklılaşma ve uzmanlaşmayla oluşan modern toplum geleneksel köklerden ve ritüellerden sıyrılarak yeni bir duruma da dönüşmüştür. Geleneksel tarımsal üretim ve küçük çaplı el sanatlarına dayalı durağan bir yapıdan endüstriyel tarzda üretime geçmiş, kentleşmiş, eğitim öğretim oranının arttığı, kitle iletişim ve ulaşım araçlarının geliştiği, karar mekanizmalarının etkin olarak işletildiği, demokratik siyasal yaşamın ve buna bağlı olarak gelişen yeni kültürün yerleştiği, durağan yapıdan dinamik bir yapıya geçişle modernleşmenin ve modern toplumların dayandığı temel noktaları oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yaşanan sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel süreçlerin de etkisiyle geleneksel toplum- modern toplum karşıtlığı tartışılmaya devam edecektir. Dolayısıyla geleneksellik ile modernlik ve bunların oluşturduğu toplumsal algılamalar birbirini üzerinden savunulmaya da başlanacaktır. Armağan (1995: 66)'a göre geleneğin kendini modern dönem içerisinde savunmaya çalışması karşıtlık savaşını kaybettiği anlamına gelmektedir. Buna göre her dönemin kendini var etmesi için bir öteki belirlemesi kaçınılmaz bir durumu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla geleneğin karşıtı modernizm olarak belirlenmiştir. Bu durumu Kılıç ve

Ağçoban (2013: 227) ele aldıkları çalışmada vurgulamış ve gelenek ve modernizm kavramlarının sürekli beraber kullanıldığını birinin anlamının belirlenmesi sırasında diğerinden faydalandığını belirtmişlerdir. Geleneksel toplumu yapı bozumuna uğratan durum olarak modern toplumun yapısı tam da zıtlığın olduğu alanda devreye girmektedir. Tarihsel anlamıyla modern toplumlar, geleneksel toplumun dönüşüm sürecinde kapitalizm ve endüstrileşmenin eşlik ettiği toplumsal ve ekonomik farklılaşmayı ve ussallaşmayı ifade etmekte olup modernleşme, değişim sürecinin sosyo-ekonomik sonucu olarak görülmektedir (Nyström, 2000: 109-110).

Modern toplum kavramının veya modern toplumsal sistemler kavramsallaştırmasının içinin hangi unsurlarla doldurulduğu modernleşme kuramına doğru ve sağlıklı şekilde yaklaşılması gerektiğini belirlemektedir. Modern toplum kavramı, belirli bir insan tipini, insanla doğa ve insanla insan arasındaki ilişkilerin belirli bir kavranış biçimini, belirli bir ekonomik ilişkiler sisteminin ve sonunda bunların toplamının oluşturduğu toplumsal ve ekonomik temel üzerine bina edildiği düşünülen bir siyasal yapıyı içermektedir (Köker, 2004: 40-41). Modern toplum yapısı incelendiğinde örgütlenme, akrabalık ilişkilerinin yerine uzmanlaşmayı gerekli kılarken ekonomik, siyasi, dini ve eğitimsel birleşmelere dayandığı, anonim, hareketli, rol ve statülerde uzmanlaşmanın görüldüğü, işbölümünün arttığı, geleneklerin gücünü kaybettiği, aile yapısında ve ilişkilerde bireyci anlayışın hakim olduğu toplum tipidir (Dönmezer, 1999: 225). Bireyci yaklaşımların önelediği bu yeni yaşam alanında çekirdek aile önemsenmiş ancak aileyi oluşturan her bir kişinin de kendi içinde kimlik dokunulmazlığı gibi katı kurallarla çevrenmiştir.

Modern toplumları geleneksel toplumdaki ayıran önemli farklardan biri olan hareketlilik ve dinamizm yerleşim, iş ve çalışma alanlarında yüksektir. Ceylan (2007: 145)'a göre yerleşim alanlarında görülen hareketliliğe rağmen, taşınma, mesleğin değiştirilmesi mecburiyetini doğurmamaktadır. Taşınmadan vazgeçme sebebi çoğunlukla, yakın aile ilişkilerinin zarar görmesi ihtimali değil aksine yeni yerleşim alanında, yabancılarla kaynaşma sürecini, dil, yemek alışkanlıkları, kılık kıyafet ya da davranış kalıplarındaki farklılıklar engellememekte; geride bırakılanların yeri, kolaylıkla dolmaktadır. Özetle belirtmek gerekirse, modern toplum kavramının içinin doldurulduğu modern insan; yeniliklere açık, yenilikçi, yalnız kendi çevresindeki değil diğer ve geniş bir çerçevede

sorun ve konularla ilgili, geçmişten çok geleceğe dönük, planlayan ve örgütleyen, dünyanın tahmin edilebilir olduğuna inanır (Demir ve ark, 2008: 79). Modern toplum kavramı içinde yer alan insan tipi bireydir. Bu anlamda insanlar arası ilişkiler de bireylerarası ilişkiler olarak anlaşılmaktadır.

1.1.2. Aydınlanma ve Modernleşme Süreci

Modernizm belirli aşamalardan geçerek doğmuştur. Geleneksel toplumsal yapının çözülüşü ve buna bağlı olarak karışıklık içerisinde kendini üretmeyi başaran modernizmin oluş nedenleri çeşitli alanlara tekabül etmektedir. Modernizmin oluşumunda ve sürecin devamında; fikri olarak Aydınlanma Çağı, politik olarak Fransız Devrimi ve ekonomik olarak da Bilimsel Devrim ışığında gerçekleşen Sanayi Devrimi belirleyici olmuştur (Yaşar, 2011: 13). Modernizmin fikri altyapısını oluşturan Aydınlanma, 17. ve 18. Yüzyıllarda varolan totaliterliğe, kastçı-feodal toplum yapısına, baskıcı dinsel dünya görüşüne karşı, yeni olgunlaşmakta olan burjuvazinin yönettiği bir özgürleşim hareketidir (Aslan ve Yılmaz, 2001: 95). Aydınlanma hareketinin temel dayanak noktası ise Rönesans ve Reform'dur (Berman, 1992: 44).

İtalya'da başlayıp Avrupa'ya yayılan edebiyat, güzel sanatlar ve bilim alanındaki gelişme ve yenilik olarak adlandırılan Rönesans sayesinde, düşüncede serbest bir ortam doğmuştur. Rönesans ortaçağ düşüncesinin zıddı niteliklere sahip olarak ortaya çıkmaktadır. Din geri plana itilerek birey merkeze alınmaktadır. Burke (2000: 8) Rönesans'ta insanın tinsel bir birey olduğunu ve bu bireycilikle birlikte Rönesans'ın modernite anlamına geldiğini belirtmektedir. Bireyciliğin ön plana çıkışı geleneksel yapıların terkedilmesini ortaya çıkarmış olsa bile Türköne (2006: 485)'ye göre kopuş tam olarak sağlanmamış aksine değişime ve dönüşüme doğru giden yolun kapısı aralanmıştır.

Aydınlanma ile bilginin kaynağı yalnızca akla dayandırılmış, kesin ve evrensel bilgilere ancak akıl aracılığıyla ulaşılabileceğini savunan *akılcılık* yaklaşımı Rönesans hareketi içinde önemli bir alana sahiptir. Aydınlanma felsefesini, kendisinin hemen öncesinde yer alan felsefeden ayıran, yalnızca birkaç kişinin alanı olan bir şeyi, yani akla uygun olarak yürütülen bir yaşamı herkese uygulama iddiasıdır. Aydınlanma ruhu, bireyin eğitimini, onu hem ailesinin hem de bizzat kendi tutkularının dayattığı, dar, akılcı

olmayan görüşten kurtarıp, akılcı bilgiye ve aklın eylemini örgütleyen bir topluma katılmaya açılmasını sağlayan bir disiplindir (Touraine, 1995: 25-26).

Habermas'ın 18. Yüzyılda beliren modernizm projesi, Aydınlanma düşünürlerinin, nesnel bilim, evrensel ahlâk ile hukuk ve sanat konusunda ürettikleri düşünceleri kapsar. Projenin ideali, özgür ve yaratıcı biçimde çalışan çok sayıda bireyin yarattığı bilgi birikimini, insanlığın özgürleşmesi ve günlük yaşamın zenginleşmesi yolunda kullanmaktır (Habermas, 1994: 33). Birey ve aklı her şeyin önünde tutan bu yeni anlayış insana kendi potansiyelini göstermek idealindedir. İnsanın kendi dışındaki otoritelerden bağımsız kalmasının da yolunu aramıştır. Modernizmle beraber insan, âdeta yeniden keşfedilmiştir (Özkiraz, 2003: 14- 15). Modernizm, kilisenin baskıcı tutumuna karşı tam bir reddedişi yansıtan tepki olarak kabul edilir (Kumar, 1999: 99). Aydınlanma, kilisenin azalan otoritesini, bilimin artan otoritesinin yaşandığı önemli ayağı meydana getirmiştir.

Kilisenin azalan otoritesi Reform sürecinin de hızlı yaşanmasına neden olmuştur. Akıllı, dinin doğrularına uyarladığını iddia eden kiliseye karşı, zamanla dinin doğrularıyla kilisenin doğrularının özdeşleştirilemeyeceğine yönelik düşünceler gelişmiştir. Bu düşünceye sahip olan Martin Luther, Katolik yoruma, kiliseye ve din adamları sınıfına karşı çıkarak, mevcut din anlayışına müthiş bir darbe vurmuştur. 31 Ekim 1517'de Wittenburg kilisesinin kapısına astığı ünlü 95 teziyle yeni bir din anlayışı geliştirmiştir. Katolik kilisesinin, halktan günahlarını bağışlama ve cennet vaadiyle para talep etmesi, ayrıca kilise otoritesinin insanların hayatlarının tüm yönlerini etkileyebilecek bir seviyeye ulaşması ve insanın Tanrı'yla olan ilişkisine kilisenin aracılık etmesi Luther ve Calvin'i kiliseye karşı bir harekete itmiştir (Russell, 1997: 269–272). Bu durum bireylerin tek tek akıllı kullanarak Tanrı ile aralarına başka bir unsurun girmesinin gerek olmadığı düşüncesini oluşturmuştur. Aydınlanma, her türlü felsefi ve toplumsal projenin akla dayanması gerektiğini öngörmektedir (Çiğdem, 2006: 14). Bu sebeple, Aydınlanma aynı zamanda *Akıl Çağı* olarak da adlandırılmaktadır. Akıl; vahiy, gelenek ve otorite üçlemesinde temellenen her şeyi eleştirme ve sorgulama yetisini temsil etmektedir (Urhan, 1999: 146). Akla duyulan sonsuz güven neticesinde, insanın geliştireceği yasa ve kurallarla kendi mutluluğunu sağlayabileceğine inanılmaktadır. Bir insan için doğru

olanın sadece o kişi tarafından belirlenebileceğini savunularak, insanın kaderi ilahi olanın elinden alınmış ve insanın eline teslim edilmiştir (Tekeli, 2002: 1).

Aydınlanma felsefesi yerini modernleşmenin politik ayağını oluşturan Fransız Devrimine bırakmıştır (Çiğdem, 2006: 13). Avrupa'nın tüm büyük kentlerinde zanaatkârların, kent yoksullarının yanı sıra, zengin bir ticari ve profesyonel sınıf vardı ve bir iki yerde de endüstriyel işgücünün başlangıcı görölüyordu. Ancak genel anlamda eski toplumsal sınıf kurumları değişmeden kalmıştır (Küçük, 2013: 436). Fakat bu durum giderek değişimin ayak seslerinin daha yakından gelmesi de demektir. Kabuk 1789'da Fransa'da olduğu gibi çatladığında, toplumsal patlama benzeri görölmemiş bir biçimde gerçekteşmiştir (Davies, 2006:631). Fransız Devrimi, sınıflı feodal toplumu çökertmiş, isteyerek ve bilinçli bir şekilde yeni bir özgürlükçü toplum kurmuştur. Bu yeni toplum, ideali gerçekte ile uzlaştırma amacı güderek, önceden tasarlanmış düşünceler dizisini ve belli bir ideolojiyi izlemiştir (Schapiro, 1966:13-14).

Modernitenin taşıyıcısı ve hâkim öznesi ulus devlet Devrim'le birlikte ortaya çıkan yeni bir ideolojinin yaşanmasına neden olmuştur (Keyman, 1999: 181). Türköne (2006: 493)'ye göre ulus devlet, 1789 Fransız Devrimlerinin sonucunda ortaya çıkmışken modern devlet ise, ulus devlet ortaya çıkmadan önce de vardır. Ancak, her ikisinin kaynaşması Fransız Devrimi'nin egemenliğin kaynağını halk olarak göstermesiyle olmuştur. Bu durum, milletlerin oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Ayrıca, feodal düzenin burjuva tarafından sarsılması ve burjuvanın ticaretini özgürce yapmak için merkezi devleti ve krallıkları desteklemesi diğer önemli etkindir (Huberman, 1995: 92).

Fransız Devrimi yeni toplumsal ve politik ve siyasal alanı güncellerken bireycilik ve aklı da yeniden üreten bir süreci içinde barındırmıştır. Bireyler geleneksel toplum algılamalarından Aydınlanma denilen olgu ile sıyrılmaya çalışırken gelenekselin en önemli argümanı olan dini yaklaşımlar da yerle bir olmuştur ki bunun kanıtı Katolikliğin dışında yeni mezheplerin türemesi de olmuştur. Gündelik yaşamın üzerinden din baskısının kalkması kilisenin gücünün azalması, Tanrının hakkının Tanrıya, Sezar'ın hakkının Sezar'a verilmesi düşüncesinin de oluşmasına zemin hazırlamıştır (Çetin, 2002: 92). Modernleşme sürecinin politik ayağı olan Fransız Devrimi'nin yarattığı yeni ulus devletler, burjuva sınıfının kazanımları, ticaret ve daha hızlı kazanma ideali sürecin son ayağı olan Sanayi Devrimine de zemin hazırlamıştır.

Modernleşme sürecinin devam eden uzantısı Sanayi Devrimi, Fransız Devrimi ile eşzamanlı olarak başlayan, tarıma ve zanaatlara dayalı üretim ve ekonominin yerini sanayiye dayalı üretim ve ekonominin aldığı süreç uzun soluklu bir süreç olmuştur. Ancak süreci değerlendirmeden önce Bilimsel Devrime bakılması önem arz etmektedir.

Bilimsel Devrimi, Newton başlatmış ve Evrensel Yerçekimi Kanunu'nu keşfederek yeni bir dünya görüşünün temellerini atmıştır. Newton fiziği, tabiat olaylarını neden-sonuç ilişkisine oturtarak onları belirli kanunlara bağlamış ve tabiattaki değişimleri Tanrı'nın iradesine bağlayan Hristiyan teolojisini derinden sarsmıştır. Doğrudan Tanrı ve melekleri tarafından yönetilen ve Tanrı'nın iradesini ve ihtişamını yansıtan doğa anlayışından, kendi yasaları olan ve bu yasalar uyarınca kendi kendini işleten, düzenleyen bir gök mekaniğine geçilmiştir (Küçük, 1994: 17; Russell, 1997: 284 Türköne, 2006: 489; Şaylan, 2002: 176). Bilimsel Devrime ilişkin yaşanan süreç, laiklik denilen olguya doğru gidişatı da güçlendirmiştir. Devrimin önemli teorisyenlerinden biri olan Galileo'nun, Düşes Kristina'ya yazdığı mektupta "*İncil, fizik kitabı değildir*" diyerek ve dünyanın işleyişini anlamak için İncil'i okumak yerine, evreni anlamlandırmayı önerdiğini öğrenmekteyiz (İnönü, 2004: 107).

Bilimsel Devrim, varlığa ilişkin soruları bunlara ait cevapları oluştururken akli merkeze olarak toplumsal gündelik yaşam alanının da şekillenmesinde önemli bir noktayı oluşturmuştur. Bilimsel Devrim'in etkisiyle birlikte gelişen Sanayi Devriminde teknolojinin inceden inceye kullanıldığı ve yayıldığı görülmüştür. Sanayi devrimi ilk kez dış ticaretin oldukça gelişip sermaye birikiminin hızlandığı, teknik icatların ve yeni ekonomik buluşların doğrultusunda üretime makineyi, motoru ve organizasyonu uygulayan İngiltere'de görüldü. Sonra Fransa ve Batı Avrupa'dan Amerika'ya yayıldı. (Maillet, 1983: 142). Sanayi devrimi, kapitalistleşme, özel mülkiyet alanlarındaki gelişmeler, serbest girişim, zaman ve mekânsal değişim, doğa ve insana dair değişim, madde ve paranın önem kazanması, rasyonalizm, bireycilik gibi toplumun her kesiminde farklı tezahürleri meydana getirmiştir (Stark, 1994: 223).

1.1.3. Modernizmin Eleştirisi

Gerek modernizmin kavramsallaştırılması gerekse de eleştirisi yönündeki zihinsel dönüşümün *akıl* kavramı üzerinden hareket etmesi, akıl algısının dönüşümünün ise *birey* kavramı üzerinden gerçekleşmesi bu süreçte başlangıç noktasını oluşturmaktadır

(Yıldırım, 2015: 4). Bu kapsamda Touraine'nin nitelemesiyle modernizme ilk eleştiriyi yine bir modernist olan J.J. Rousseau dile getirmektedir (1994: 38). Rousseau'ya göre modernleşmeyle birlikte bilim ve sanatta yaşanan gelişmeler insanlar arasındaki eşitsizliği arttırmıştır (Rousseau, 1982: 207). Rousseau burada eşitsizlikle mücadele etmeye yönelmektedir. Ahlak ve gelenek-göreneklerde yozlaşma başladığını belirten Rousseau, cemiyetin sürüleşmeye başladığını bu süreçte samimi dostluk ve güvenin yerini, şüphe, korku, soğukluk ve çekingenliğin aldığını söylemektedir. Dolayısıyla ilim ve sanat dalları insanların kötü tarafını doğurmuştur. Aynı süreçte insana verilen değer ve önem azalmış, sosyal ilişkiler ve hayat insani özelliklerini yitirmiştir. İnsanların Tanrı'yı dünyevileştirdiğini onu kendi yerlerine koymaya başladıklarını bu nedenle de kutsal denilen şeyin yok edildiğini vurgulamaktadır (Rousseau, 1989: 35-44).

Modernizmle birlikte insan eleştirel, sorgulayıcı bir özne olmaktan çok üst belirlenen varlık konumunda kalmaktadır. Bu da modernizmin giderek dogmatik hale dönüşen, sert bir ideolojiye bürünmesine neden olmaktadır (Kahraman, 2004: 3). Bu dönüşümün hissedildiği alanlar ise iktidar ve otorite üzerinden şekillenmektedir. Modern algının merkezinde yer alan ve Batı'nın medeniyetin tek temsilcisi olma iddiası modernizme yönelik eleştirilerden biridir. Modernizmin oluşturduğu biz ve ötekiler, doğu ve batı, geleneksel ile modern karşıtlığı Batı dışı kültürlerin yok sayılması ya da Batı kültürü içerisinde evrilmesi karşı çıkılan başka bir boyutu da ifade etmektedir.

Aydınlanma ve modernizme karşı en sistemli ve tutarlı eleştiriler Frankfurt Okulu filozoflarından gelmektedir. Özellikle M. Horkheimer ve T. W. Adorno Frankfurt Okulunun önde gelen düşünürlerindedir. Birlikte kaleme aldıkları *Aydınlanma'nın Diyalektiği* isimli kitap adeta modernizmin felsefi ve kültürel temellerine karşı yazılmış bir *manifesto* niteliğindedir (Tarhan, 2010: 61).

Horkheimer ve Adorno (1995: 12-20)'ya göre Aydınlanma hiç durmadan kendi kendini tahrip etmeye devam etmektedir ve giderek totaliter bir görünüm arz etmeye başlamıştır. Aydınlanmanın temel amacı, dünyayı tüm gizlerinden kurtararak, mitleri çürüterek, akıl ve bilgi vasıtasıyla dünyayı algılamamızı sağlamaktır. Horkheimer (1994: 65) ise *Akıl Tutulması* adlı kitabında Aydınlanma filozoflarının dine akıl adına saldırdıklarını, ancak sonuçta saldırdıkları olgunun, kendi çabalarının güç kaynağı olan metafizik ve nesnel akıl kavramının oluşmasına neden olduğunu belirtmektedir.

Modernizme yönelik eleştirilerin bir boyutunu ise post modernistler oluşturmaktadır. Özellikle de post modernistlerin eleştirilerinde başlangıç noktasını modernizmin yol açtığı tekillilik oluşturmaktadır. Bu kapsamda tekliliğe karşı farklılıkların, çoğulluğun ve kimliklerin önemini öne alan François Baudrillard, Jacques Derrida, Jean-François Lyotard ve Zygmunt Bauman gibi araştırmacılara göre, “*hakikatin, adaletin, demokrasinin tek bir versiyonu yoktur ve tabii ki, toplumlarda tek bir inanç sistemi olması için de herhangi bir istek yoktur*” (Baudrillard,2002). Derrida'nın deyimiyle, post modernistlerin asıl amacı modernizmle birlikte kurulan, işleyen kurumlar ve kavramları yapıbozumuna uğratmaktır. (Akt. Vergin, 2008: 310). Post modernizmin modernliği eleştirmek üzerinden oluşturduğu çerçeve bu yeni akımın da temel hareket alanını oluşturmaktadır.

Modernleşme süreci tüm bu karşı çıkışlara ve eleştirilere rağmen yeni dönüşümlerle devam etmektedir. Toplumsal dinamikler, dünyada değişen koşullar, toplumların yaşam tarzlarıyla birlikte ekonomik ilişkilerinin, siyasal ve sosyal dönüşümlerinin aynı zaman diliminde ancak farklı hızlarda yaşandığını göstermektedir. Hali hazırda bazı toplumlar modernleşme sürecinin evrelerini tamamlamaya çalışırken başka toplumlar ise yeni bir sürecin içinde evrilmeye devam etmektedirler. Yaşanan evrilme süreci modernizmin kendi varlığını yeniden üretmeye çalıştığı postmodernizm sürecidir.

1.2. Postmodernizm

20. yüzyılın ortalarından günümüze kadar geçen zaman içinde üzerinde çokça konuşulan bir kavram olan postmodernizme dair tanımlamalarda henüz bir uzlaşma sağlanmış değildir. Ancak, postmodernizmin küreselleşme, tüketim, devlet kademelerinde merkezîyetçi anlayışın değişmesi, bilginin metalaşması, yaşam tarzında yaşanan deformasyon gibi durumlara tekabül ettiği kabul edilmektedir (King, 2005: 519; Spicer, 2005: 671). Postmodernizmin, modernizmdeki gibi belirgin süreçler üzerinden geliştiğini söylemek zordur. Modernizme ait olguların 1. Dünya Savaşı ile patlak verdiği yerde postmodernizmin doğduğu söylenmektedir (Berktaş, 2000: 3; Anderson, 2002: 12).

Kavramın tanımlanması sorunu modernizme dair olup olmamasından dolayıdır. Öne gelen *post* öneki *sonra*, *sonrası*, *ötesi* anlamlarını taşıdığından modernizm sonrası anlamına gelse de; aslında postmodernizmin modernizm sonrasına mı işaret ettiği yoksa

modernizmin bir devamı mı olduğu noktasında görüş birliği olmadığını da göstermiştir (Möngü, 2013; 29). Habermas (1994: 44)'a göre ise postmodernliğe geçiş diye bir durum söz konusu değildir çünkü modernizm daha tamamlanmamıştır.

Egemen ifadeler veya anlamlara karşı bir başkaldırı hareketi olarak (Yıldırım, 2010: 711) nitelendirilen postmodernizm, her türlü bütünleştirici, genelleştirici yaklaşımları reddeden; modernizmin kapladığı dünyada modernizmin ilerlemeci, kalkınmacı yaklaşımlarının insanları baskı altında tuttuğu öngörüsüyle evrensel ve genel bütün söylemlere karşı çıkmaktadır (Kaypak, 2013: 86). Bu durumda postmodernizm, modernizmin oluşturduğu Aydınlanma, Bilimsel ve Sanayi Devrimlerinin getirdiği kalkınmacı anlayıştan ve bilimsel bilginin kutsallığından ciddi bir kopuşu da ifade etmektedir. Harvey (1997: 59)'e göre postmodernizm genel geçerlik iddiaları taşıyan meta anlatılarının reddedildiği, çoğulculuğun ve parçalanmanın kabul edildiği farklılıkların ayrıştırılmadığı aksine bunların vurgulanmadığı, bireyselleşmenin kutsandığı bir durumu anlatır.

Postmodernizm kavramının tartışmalı durumu düşünürlerin de farklı açılardan kavrama anlam yüklemelerinden kaynaklanmaktadır. 1960'tan 1980'lere kadar sanat, resim ve mimaride kullanılan kavram, dünyadaki siyasal ve toplumsal hareketlenmeler, yaşanan değişimin de etkisiyle felsefe, toplumbilimleri gibi disiplinlerde de etkisini göstermiştir. 1980'lerde dünyanın birçok yerinde yaşanan duruma karşılık postmodernizm kavramı da yeni anlamları ile üretilmeye devam etmiştir. Küreselleşmenin etkilerinin çok hızlı şekilde hissedildiği bu dönemde, ekonomik performansların üretimde yeni stil arayışlarını tetiklediğini söylemek mümkündür. Konuya ilişkin ilginç çıkışlardan biri Michel Foucault'ya aittir. Foucault (1986: 22)'ya göre, devlet yönetimi ve buna benzer yönetim tarzlarında değişim yaşanmış ve sistemsiz olan her şeyin yerini anarşi almıştır. Üretimde etkin rol alan yapıların yerleşiklik düzenden çıkıp göçebe ve hareketli düzene geçtiği öne çıkmıştır. Postmodernizmi farklı alanlarda tanımlayan düşünürler de bulunmaktadır. Jameson (1984: 53-93)'a göre, postmodernizm, sanayi ötesi, ulus devlet, tüketim toplumu olarak ifade edilen geç kapitalizmin kültürel mantığıdır. Postmodernizm, modernizmin kurumlarını, siyasal hareketlerini, yasalarını, geliştirdiği ahlakını ve düşüncelerini meşrulaştıran büyük hikayelerin bittiği, bilgi kuramının yeniden ele alındığı, ilerleme ve kalkınma kavramının içeriğini yitirdiği, sürülemiş,

standartlara bağlanmış bir bireyden, davranışları ve tercihleri farklı olan kişiliklerin ve kimliklerin geliştiği *kaos dönemi* olarak tanımlanmaktadır. Postmodernist teorisyen J. François Lyotard (1997: 155), postmodernizmi modernizmden dönemsel bir farklılaşmayı ya da kopmayı ve yeni bir toplumsal formasyonun doğuşu olarak görmektedir.

Net tanımsal söylemlerin geliştirilemediği postmodernizm, yeni anlam yüklemeleriyle üretilmeye devam etmektedir. Modernizmden bir kopuş olarak kabul edilen postmodernizmin bu günlere nasıl geldiğine dair sürecin çerçevesi önemli olmaktadır.

1.2.1. Modernizmden Postmodernizme Geçiş

Çalışmanın başında modernizme ve onu oluşturan ayaklara dair değerlendirmelere ek olarak bu bölümde postmodernizme nasıl geldiği irdelenmeye çalışılacaktır. Postmodernizm kavramı sanatta, resimde ve bununla birlikte mimaride öncelikli olarak tartışılmıştır. Ancak burada postmodernizmin toplumsal yaşama etkisi üzerinden değerlendirmelerin yürütülmesi çalışmanın bütününden kopmayı da engelleyecektir. Postmodern durumu değerlendirmek için üretim şekillerine ve etkilediği sosyal hareketlenmeleri referans olarak değerlendirmelerde bulunmak çalışmanın varacağı nokta için önemlidir.

Toplumsal değişim ve dönüşüme ilişkin Kaypak (2013: 82-84) değişimin alt ve üst yapılar şeklinde ayrımlanması üzerinde durmuştur. Buna göre postmodernist yapısal değişimin alt kodunu fordist ve sonrasında yaşanan postfordist üretim şekli oluştururken değişimin üst sınırını ise modernist ve sonrasındaki postmodernist yapısal revizyonlarla sağlandığı üzerinedir. Dolayısıyla üretim şeklinde yaşanan güncellemeler sadece ekonomik bir değişimi beraberinde getirmez buna bağlı olarak toplumsal, siyasal ve sosyal yaşam içinde de hareketlilik sağlamaktadır.

Sanayi toplumu olgusu çerçevesinde kavramsallaştırılan kapitalizm, 1970'lere ciddi bir krizle girmiş ve bu krizden çıkış yolları yaşanacak değişiminin de ilk habercisi olmuştur (Şaylan, 2009: 173). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hız, küreselleşme ve buna bağlı sınırların yok oluşu yeni bir toplum yapısını yani bilgi toplumunu meydana getirmiştir. Yapısal olarak sanayi toplumunun dışında gelişen bu yeni toplum yapısı sanayi sonrası

toplum, geç kapitalizm gibi adlandırmalarla dolaşıma girmiştir. Yaşanan süreç üretim temelinde fordizm ve postfordizm şeklinde kavramsallaştırılmıştır (Featherstone, 2005: 38; Şaylan 2009: 175; Kaypak, 2013, 83).

Yığın üretim temelli fordizm, kapitalizm esaslı bir rejimdir. Fordizmin adını aldığı Henry Ford, hareketli bant üzerinde otomobillerini üretmeye başlayarak yeni bir çalışma yöntemi yaratmıştır (Gardman, 1998: 122). Fordizm, Taylor'ın en önemli temsilcisi olduğu *bilimsel yönetim anlayışına* dayanarak üretim mekanizmasını 8 saatlik işgünü, 5 dolar ücret ilkesi üzerinden yürütmüştür. Üretim mekanizmasında iş bölümü belirgin, yapılan işler standartlandırılmış, uzmanlık önemsenmiş buna bağlı olarak nitelikli iş gücüne bağımlı kalınmamıştır. Bu şekilde fordist üretim anlayışının temelleri atılmış ve toplumsal dönüşüme ilişkin ideolojik yapı oluşturulmuştur.

Yığın üretim mekanizmasının geliştiği yer olarak fordizmde kitle üretim verimliliği yükselmiş buna bağlı olarak mal üretimi de artmıştır. Ford, üretilen malın pazarda satılması gerekliliği ilkesinden hareketle işçilerin kendi ürettikleri otomobillerin alıcısının da yine işçiler olması gerektiğini savunmaktadır. Bu çözümleme aynı zamanda belli bir yaşam tarzına da tekabül etmektedir. Dolayısıyla Ford, işçilerin nasıl yaşamaları gerektiğinin de öğretilmesini savunmaktadır (Şaylan, 2002: 179). Bu bağlamda işçilerin, alım gücü yüksek, boş zamanlarını aileleri ile geçiren, müreffeh ve mutlu bir gündelik hayat geçiren, refah devletinde yaşayan bireyler olmaları önemsenmiştir.

1970'li yıllara gelindiğinde, kapitalizmin içine girdiği kriz, yeniden yapılanma sürecini de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, kapitalizmin yeni bir aşaması olarak *postfordist* dönem; bu dönemin bir bütün olarak sanat, kültür ve bilim anlayışı postfordizm olarak adlandırılmıştır. Postfordizm, 1970'lerin sonlarında fordizmin yerini alan yeni bir üretim modeli olarak ortaya çıkmıştır. Fordizmin standartlaştırıcı kitlesel üretimi nasıl ki kendi kültür ve estetiğine sahipse, postfordizmin esnek biçimleri de kendi hayat tarzlarını üretmiştir (Bıçkıcı ve Sobacı, 2011: 223).

Postfordizmde, işçiler ve yöneticiler arasındaki sınırlar kalkmakta ve artık işçiler de yüksek statüye, ödüllere ve iş doyumuna sahip olabilmektedir. Bu işçiler bazen yönetim kurullarında yer alabilmekte; işçinin emeğine yabancılaşmasıyla sonuçlanan çatışmanın yerini işçi ve işverenin iş üzerindeki uzlaşmaları almış gibi görünmektedir (Slattery,

2007: 441-442). Postfordizm olgusunun gelişmesinin nedenlerinden biri de bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesidir. Bu durum aşırı hiyerarşik yapıların ortadan kalkmasına, yığın üretim yerine ürün yelpazesinin gelişmesine, vasıflı ve vasıfsız işgücüne yönelik ücret politikalarının oluşturulmasına neden olmuştur. Müşteri tercihlerinin ön plana çıkarıldığı yeni bir dönemin yaşanmasını getirmiştir.

Değişimin alt yapısını oluşturan bu süreçler dikkate alındığında üretim süreçlerinin yaşam tarzını ve kültürel süreçleri etkilediği söylemek mümkündür. Fordist üretimin ideolojisinin modernizmin getirdiği kurumsal yapılanmalarla, postfordist üretimin ideolojisinin ise Postmodernist yapılanmalara tekabül ettiği görüşü önem kazanmaktadır. Postfordizm ile postmodernizm arasındaki ilişkisel bağ, modern durumun biterek, postmodern süreçlerin yaşandığı kabulüne dayanmaktadır (Harvey, 1997: 57-59).

Sonuç olarak üretim süreçlerinin yaşam tarzını etkilediğini söylemek yanlış olamayacaktır. Kitle üretimi ya da yığın üretim paralel olarak günlük yaşamın da kitlesel olduğu, sosyal boyutlarda cemaat ve cemiyet oluşumu, birlikte hareket etme gibi olguların yaşandığını söylemek mümkündür. Buna karşın postmodern üretim şeklinin ortaya çıkışıyla bilginin ve iletişim teknolojilerinin oluşturduğu yeni düzende bireysel yaklaşımları beraberinde getirdiği, medya, bilgisayar, internet, sosyal paylaşım alanlarının sanal olarak sunulması tek tek hareket eden bireylerin yetişmesine neden olmaktadır. Son kabulde sınırların yok olması durumunun bir gerçeklik olduğu anlaşılmaktadır.

1.2.2. Postmodernizmin Eleştirisi

Kaotik anlamlar dizgesinden oluşan postmodernizm geniş yelpazede her alana dokunan bir kavram ve süreç olarak eleştirilerin de odağı olmaktadır. Postmodernizmin eleştirildiği temel nokta, modernizm gibi teorileştirilmediğine dairdir. Kellner (1994: 244) konuya ilişkin özellikle Foucault ve Derrida'yı eleştirmekle birlikte; Baudrillard ve Lyotard'ı ise postmodernliğin modernizmden koparan ya da kırılmayı yaşatan durumun ne olduğuna dair bir açıklama getirmemelerinden dolayı eleştirir.

Habermas'ın modernliğin tamamlanmamış bir proje olmasına yönelik yaklaşımı postmodernizmi eleştirecekler için önemli bir referans olgudur. Fakat bunun yanında

radikal eleştirilerden birini Giddens getirmektedir. Giddens (1998: 48)'e göre, postmodernizm gibi anlayış ve terimlerle uğraşmak yerine, sosyal bilimlerde şimdiye kadar belirli ve özgül nedenlerden dolayı yetersiz şekilde anlaşılması olan modernliğin kendi doğasına bakılması gerekmektedir.

Postmodernizmi kavramsal nitelemelerden dolayı da eleştiren düşünürler de bulunmaktadır. Heller ve Feher (1993: 21)'e göre postmodernizm yeni bir çağ ya da zaman değişimi değildir. Postmodernizm, modernizmin açmazlarını ortaya çıkarmaya çalışan; ya da başarılarını eleştirmek için uğraşan ve bundan beslenen bir asalaktır. Kızılcılık (1994: 94-95) de buna ek olarak postmodernizmin modernlik projesine bir başkaldırı olarak değerlendirmektedir. Giddens (1998: 142) ise postmodernizmi savunanlara cevap olarak radikalleşmiş modernizm kavramını kullanmaktadır

Postmodernizmin tarihsel herhangi bir argüman taşımadığı, süreç içinde oluşmadığına yönelik bir inancın olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Gellner, Giddens, Habermas, Touraine gibi modernizmi savunanlar, modernliğin postmodernizm tarafından önlenmesinin sadece değerlerinin değil dayandığı temel de engellenmesi anlamına geleceğini bu durumda politik bir kaosa dönüşeceğini belirtmektedirler (Yılmaz, 1996: 101).

Postmodernizm, farklılıkları ve çoğulculuğu öncelleyen bir kavramdır. Habermas bu noktadan hareketle postmodernizmi eleştirir. Habermas'a göre postmodernizmle birlikte öznelcilik, bireycilik ön plana çıkmış; mantık ve sözün üstünlüğü yıkılarak retorik ve yazının üstünlüğü benimsenmiş; bilim, din, felsefe sanat ayrımları yok sayılmıştır. Bu durumda batı demokrasilerinin elde ettiği başarılar onları var eden argümanlar yok edilmeye çalışılmaktadır. (Akt: Aslan ve Yılmaz, 2001: 105).

Postmodernizm çerçevesinde gelişen eleştirel yaklaşımların içinde bireysel ve yaşamsal alandaki değişimlerin yol açtığı durumlar da tartışılmıştır. Yeni kültürün oluştuğu, hakikat, gerçek, din, yaşam birey, insan gibi unsurlar da formun bozulduğu da gözlenebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında postmodernizmin getirdiği temel argüman, bilginin değişimidir. Buradan hareketle edilen bilgi ve teknolojik gelişmelerin ışığında toplumsal karmaşıklığın arttığı, insanın kendisinin kontrolden çıktığı yadsınılamaz bir durumu da ortaya çıkarmaktadır.

İletişim ve bilginin edinilmesinde değişen hız faktörleri eşitlikçi yatay ilişkileri arttırmış ve siyasal kimliklerin yok olmasına, ideolojilerin sınırlandırılmasına ulus devlet anlayışında değişen görünümünden dolayı sınırların zorlandığı buna ek olarak kişinin kendi kimliğini konumlandıracağı alanın yok olmasını da beraberinde getirmiştir (Yılmaz, 1996: 162).

Gellner, postmodernizmi acımasızca eleştirir. Gellner, postmodernizmi her şeye ve her alana dair aşırı müsamahakâr yaklaşımda bulunduğu için saçmalık olarak nitelendirmektedir. Ona göre, gerçeğin göreceli olduğu; bütün inançların eşit ölçüde geçerli olduğu fikri temelden yanlıştır. Bu fikir çok garip bir şekilde, ahlaki açıdan çok geçerli olan bir fikre, bütün insanların eşit haklara sahip oldukları fikrine gönderme yapmaktadır. Bütün insanlar eşit haklara sahip ise, o halde bütün inanışlar eşit ölçüde doğrudur, demeye getirildiğini söylemektedir. Postmodernizmin çok yanlış olduğu, cilalı, anlaşılmasının mümkün olmadığını belirterek postmodernizme şiddetle karşı çıkmaktadır (Gellner, 1993: 61).

1.3. Tüketim Toplumu ve Kültürü

Sanayileşme ve beraberinde oluşan modernleşme bireylerin gündelik yaşamını etkileyen dinamik faktörleri oluşturmuştur. Teknolojinin ilerlemesi ve endüstriyel gelişim üretimin belirli noktalara kadar artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla endüstriyel sürecin önemli sorunu artan ürünlerin nasıl satılması gerektiğidir. Bu değişimin getirdiği düşünceyle birey üretici niteliğini yitirerek tüketici durumuna geçmiştir. Baudrillard (1997: 98)'in yaklaşımıyla bakılacak olursa bir dönemin (üretim toplumunun) kapanışı, diğer bir dönemin (tüketim toplumunun) açılışını da beraberinde getirmiştir. Sistemde yaşanan bu dönüşüm insanlara emekçi ve tasarrufçu olarak değil, sadece tüketiciler olarak ihtiyaç duymaktadır.

Üretimin artması ve kitleselleşmesi daha fazla insanın ürünlerin alım satımında sürecin içine dahil olması, küreselleşme ve buna bağlı olarak sınırların ortadan kalkması durumları üretim şekillerinin değişiminden başlayarak tüketim şekillerindeki güncellemelere ve gündelik yaşamın bu süreçlerden dolayı evrim geçirmesine neden olduğu söylenebilir. Taylorist- Fordist üretimin artmasıyla başlayan artı ürün oluşumu ürettiğini tüketmek zorunda kalan bireyleri oluşturmuştur. Bu dönüşüm özellikle 1980'li yıllara gelinde farklı bir alana yani kültürdeki değişime de ön ayak olmuştur. Yaşanan

kültürel değişim, kendisini doğuran tarihsel, ekonomik, teknolojik ve kültürel bağlantılarının ötesinde, ürünlerin, değer kazandığı bir kültürel düzen olarak; ihtiyacının dışındaki ürünleri ve *şeyleri* kullanmak, harcamak, israf etmek şeklinde ortaya çıkmış, yeni bir kültür anlayışını *tüketim kültürünü* oluşturmuştur.

Toplumun gündelik yaşam alanında değişimi getiren, gelenekselci kültürel anlayıştan kopararak modern kültürü oluşturan kapitalizmin gücü korkutucu boyutlara ulaşmıştır. İnsanların zaman ve mekâna dair algılarını etkileyen, tüketim biçimlerinden neleri ihtiyaç olarak kabul edeceklerine kadar bir çok açıdan kapitalizmin belirleyici etkisinin olduğunu söylemek mümkündür (Omay, 2009: 119).

Tüketim eylemine sadece üretilen malların tüketilmesi süreci olarak görmemek gerekmektedir. Nitekim Bauman (1999: 83) tüketim kültürünü, metaların mübadele değerinin ortadan kalkması, malların yarar işlevi yerine gösterge işlevinin ön plana çıkması olarak tanımlar ve imrenilerek tüketilen şeyin göstergeler olduğunu anlatmaktadır. Bu yorumdan hareketle tüketim toplumu yaklaşımından ziyade ele alınan çalışmada tüketim kültürü olgusunu değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Tüketim kültürü göstergeleri tüketmek olduğuna göre bu kültürün tipik özelliklerine bakmak gerekmektedir. Tüketim kültürü, gerçekte, tüketicilerin çoğunlukla statü arama, başkalarına karşı farklılığını ortaya koyma, yenilik arama ancak bununda son model olması gibi maksatlarla ürün ve hizmetleri tutkuyla arzuladıkları, peşine düştükleri, elde etmek için çalıştıkları bir kültüre denk gelir. Bu kültür, çağımızın egemen kültürel biçimini yansıtan doyumcul zevk arayışı, meta fetişizmi, kullan-at, arzular, alışveriş bağımlılığı vs. bu kültürün tipik özelliklerini oluşturmaktadır (Aytaç, 2006: 31)

Tüketim kültürü, maddi ve somut olanın tüketilmesinin yanında hizmetlerin ve soyut olan pek çok şeyin de tüketilmesi olarak yorumlanabilir. Harvey'in (1997: 318) de ifade ettiği gibi, tüketim temposu sadece giyim, süsleme ve dekorasyonda değil, aynı zamanda hayat tarzları ve dinlenme faaliyetlerini de (örn. boş zaman ve spor alışkanlıkları, pop müzik türleri, video ve çocuk oyunları vs.) kapsayan geniş bir alanda hızlanmaya neden olmuştur. Harvey *Postmodernliğin Durumu* adlı eserinde tüketim toplumunun hız, kullan at şeklindeki yaşam stillerine değinirken Alvin Toffler'a atıfta bulunarak onun sözlerini yansıtır. Harvey (1997: 319), sadece üretilen malların atılmadığını kullan-at tarzı gündelik pratiklerle, aynı zamanda değerlerin, hayat

tarzlarının, istikrarlı ilişkilerin, şeylere, binalara, yerlere, insanlara, eyleme ve olma konusunda öğrenilmiş tarzlara bağlılığın da atılabileceğini, bireylerin uğrana hayatlarını verdikleri ideolojilerinin bile bir kenara atılabileceğini anlatmaya çalışır.

Tüketim kültürü yukarıda belirtilen durumları harcamanın yanında tüketirken yeni üretim hallerinin de oluşmasına neden olur. Bunlardan biri de kimliklerdir. Tüketim kültürü içerisinde kimlikler yıkılıp kimlikler inşa edilmektedir. Bu durumu Reith yüksek kimlik inşası olarak değerlendirir. Reith (2004: 297), ileri kapitalist ülkelerde sıra dışı ve düzensiz kimliklerin belirginleştiğini söylemektedir. Bu sıra dışı kimlikler patolojik karakterli kumarbazlar, kleptomanlar (çalma hastalığı), anoreksikler (yiyememe), bulimikler (yediklerini kusarak çıkaranlar) alışveriş kolikler, geç modern dönemin kültürel kimlikleridir.

Tüketim kültürü insanların yaşam tarzına nüfuz eden benliğini, kimliğini yeniden şekillendiren bir süreç olmasına etki faktörler günümüzün modern kurumsal yapıları olarak değerlendirilebilir. Tüketildikçe yeniden inşa edilen kültürün en önemli etkileycileri; moda, boş zaman algılamaları, popüler kültür, küreselleşme, sosyal sınıf, materyalist düşünce anlayışları, reklamlar ve son olarak da medya olarak sınıflandırılabilir (Karaca, 2010: 46-57).

Popüler kültür, yerel özellikler taşıyan kültürel yapıların tüketim argümanı haline dönüşmesidir. Dolayısıyla popüler kültür, ucuza mal edilebilen, herkesin kolaylıkla erişebileceği nitelikte olan nesnelere kültürü olmakla beraber tekabül ettiği bireyler için söylenecek olursa bağımlı sınıfların arabesk yaşam pratikleri olarak tanımlanabilir.

Popüler kültür egemen sınıfların bağımlı sınıflar üzerinden ideolojilerini yeniden ürettikleri, yerele özgü pratikleri tüketimin etkisi altında inşa etmek olarak değerlendirilip orta sınıf bireylere empoze edilme halindedir. Bu durumu Erdoğan ve Alemdar (2005: 35) şu şekilde özetler: “*popüler olan yapıları, ürünleri, değerleri, tüketiciler alır boğazlarına takarlar, saçlarına ve yüzlerine sürerler, midelerine indirirler, üstlerine alırlar, ayaklarına takar veya giyerler, bilinçlerine katarlar ve diğer insanlara bunu çeşitli yollarla gösterirler*”.

Popüler kültüre ait birçok nesne (giyecek, yiyecek vb.), moda unsuru ile de tüketim kültürünün içine yerleştirilmektedir. Moda, bir bireyin yeniden üretilmesi, kimlik

kazanım süreci, erkek veya kadın olmak noktasından hareketle cinsiyetçi algılamaları yaratan, din, ahlak ve ideoloji gösteriminin biricik ve tek göstergesidir. Kullanılan ürünler üzerinden yeni anlamların aktarılmasında rol oynayan kişi ve kuruluşlardan oluşan moda sistemi, yeni kültürel pratiklerin oluşturulmasında ya da var olan kültürel anlamların değiştirilmesinde etkin roller üstlenmektedir (Odabaşı, 2006: 73).

Moda, Marksist ideolojiye göre üst sınıfları etkiledikten sonra bu sınıflardan alt sınıflara doğru yayılan ve sürekli bir yenilik, farklılaşma ve taklit etme süreci içinde statü ayırımlarını sürdüren veya yeni statü yolu kazanım aşamasına bir etken olarak kabul edilmektedir (Yanıklar, 2006: 38). Moda, bireylerle ilgili olarak ilk işaretleri veren bir göstergedir. Dolayısıyla modacılar Marksist ideolojinin de yansıttığı üzere üst elit tabaka için yeni bir nesneyi yaratır. Bu durum aşağıya doğru yani toplumun daha alt kesimlerine doğru kaymaya başlar. Alt tabakanın kullanım alanına girdiğinde artık bu nesne üst tabakanın rağbet etmediği, demode olarak kabul ettiği şey olmuştur. Bu durumda moda, tüketim kültürü çerçevesinde tedavülden en erken çıkan ciddi bir kısır döngü içerisinde kendini ürettikçe tüketen, tükettikçe üreten bir konumda bulmaktadır.

Modanın en sıkı takip edildiği yerler ise günümüz toplumunun Kudüs'ü olarak nitelendirilebilecek çok büyük mağazaları içinde barındıran, alışveriş yapmak, eğlenmek, arkadaşlarla görüşmek, dinlenmek kısacası modern dünyanın bireye sunduğu boş zamanların değerlendirildiği alanlar olmaktadır. Boş zaman algılamaları bu tarz mimari yapılanmalarla birlikte tüketim çılgınlığının mekânı haline dönüştürülmüştür. Bir ihtiyacı karşılama, bu ihtiyacı karşılarken sistemli olması, karşılama şeklini tesadüflükten kurtarması ile boş zaman algısı tüketim kültürünün etkisiyle kurumsallaşmıştır (Şentürk, 2012: 63). Bu kurumsallaşma yapısı içerisinde bireyler kendilerine daha özgür hareket etme alanı bulmaktadırlar.

Küreselleşme, dünyanın tek bir mekan, küresel kültür ise bu mekanda yaşayan toplum ve bireylerin ortaklaşa kabul ettiği davranış ve anlayışın hakim olduğu ürünlerin meydana getirdiği davranış örüntüleri olarak kabul edilebilir. Böylece küresel bir sistemde işleyen dünya ekonomisi, siyasal sistemi, iletişim teknolojileri ve bilgi sistemleri, küreselleşme olgusunun bütün dünyada geçerli olmasını sağlamaktadır (Ayhan, 2003: 82). Küreselleşme ile birlikte tüketimin bireyselleştiğini söylemek mümkündür. Özellikle sınırların yok olması dünyanın herhangi bir yerinde meydana

gelecek kültürel bir değişimin anında farklı kültürlerin de değişimine etki etmektedir. Bunun yaşanmasında medya ve iletişim teknolojilerinin önemi yadsınamaz. Küresel markaların oluşum, çok uluslu şirketler aracılığıyla bir markanın başka ülkelerde üretimi ve dolaşıma sokulması gibi süreçler küreselleşmenin tüketim boyutunda geldiği noktayı da göstermektedir. Amerika menşeiili markaların özellikle kitlesel şekilde üretimi ve tüm dünyaya yayılımı ve tüketimi bu şekilde gerçekleşmektedir.

Tüketim kültürünü etkileyen olgulardan biri de birbiriyle bağlantılı şekilde ilerleyen yaşam tarzları ve sosyal sınıflardır. Bireylerin bulunduğu sosyal sınıflar yaşam tarzlarına, ideolojilerine ve kimliklerine referans verir. Tarımsal üretimin yerini endüstri ve hizmet kollarına bırakmasıyla birlikte kentleşmenin de arttığı gözlenmektedir. Bbu durum muhafazakar orta sınıfın yükselmesine ve tüketim kültürü oluşumuna yen, sınıfların da dahil olmasına neden olmaktadır. Zenginleşen bu sınıf farklı bir yaşam tarzını da kent ortamına taşımıştır. Yeşil burjuva vb söylemlerin bu sınıf için kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. İşte tam da burada tüketim çılgınlığının başka argümanlar çevresinde toplandığını söylemek mümkündür. Dini, ideolojik fikirlere referans vererek tüketimin bu alanlara da sıçraması kaçınılmaz olmuştur. Muhafazakârlara hitap eden onların hassasiyetlerini dikkate alarak oluşturulmuş devasa yapılar günümüzün tüketim dünyasına yeni yapıları da getirmiştir.

Tüketim kültürü oluşumuna etki eden önemli olgulardan biri de reklamdır. Reklamlar ürünlerin tanıtımını yaparak satılması için uygulanan bir çalışmadır. Sloganik, etkileyici cümleler, kısa ve öz anlatımlar, renk ve müziğinde etkisiyle insanları harekete geçiren reklam, tüketimi tetiklemektedir. Kendi alanındaki kitleye ulaşp ürünü denemeye ikna etmek için potansiyel tüketiciler adına kişisel ve toplumsal bir kimlik kurgulamaya çalışan reklam, insanların arzularını tahrik ederek ihtiyaç duymadıkları mal veya hizmeti satın almaya yönlendirerek savurganlığa ve gereksiz tüketime neden olmaktadır (Güz, 2000: 139).

Kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyon reklamlarının etkisiyle mesaj bombardımanına maruz kalan bireylerin, neyin ihtiyaç, neyin gerçek, neyin lüks olduğunu sorgulamadan tüketme eğilimine girdiklerini söylemek mümkündür. Reklamlar, tüketme eylemini prestij, imtiyaz, saygınlık, refah, kimlik oluşturma vb. eylemine dönüştürmektedir. Reklam yapay toplumsal konular oluşturarak, bireyleri,

bedelini ödemek koşuluyla bu konuma sahip olacaklarına inandırır (Topçuoğlu, 1996: 181).

Tüketim toplumunun oluşumunda yeni değerler ve kültürlerin oluşumu kapitalist üretim şekillerinin devamını sağlamak adına önemlidir. Tüketim kültürü olgusunun süreç içerisinde kendini inşasının temel hareket noktasını medya oluşturmaktadır. Dolayısıyla medya başlığına ayrıca çalışma içerisinde yer verilmesi tüketim kültürünü ve toplumunu değerlendirirken farklı bir pencere açacaktır.

1.4. Medyanın Tüketim Toplumuna ve Kültürüne Etkisi

Kapitalizmle birlikte üretimden ziyade tüketimin makbul olması kitle iletişim araçlarının da etkisiyle yeni kimlikler yaratma, imaj kazanma, sınıf ve statü kazanma gibi bireylerin değişimlerini etkilemektedir. Üretim toplumundan tüketim toplumuna ve kültürüne etki eden kitle iletişim araçlarının tamamına medya denir. Medya, kullandığı tüm araçsal argümanlarla tüketimi körükler yeni yığınların oluşmasını sağlar.

Medya içerikleri, tüketiciye metaları kullanarak sınıf atlayacağı, yaşamının olumlu anlamda değişeceği, bir gruba ait olacağı ya da farklı olacağı türünden iletiler sunmakta, ürünün kendisinin tanıtımı ise geri planda yer almakta ya da hiç yer almamaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2009: 7). Kapitalizmin tüketim aracı olan medya, liberal ekonomi ve serbest piyasa koşullarının uygulandığı pek çok ülkede ideolojilerin üretilmesini ve benimsenmesini sağlayan, bireyleri sadece tüketen boyutuyla ele alan bir aygıt olarak görülmektedir (Althusser, 2000: 36). Devletin ideolojik aygıtı olarak medya, herkesin sahip olabileceği bir yapı değildir. Medya ancak ki yüksek sınıflara mensup olanların sahip olabileceği, kitleleri ideolojik olarak bastıran, sadece tüketmeye yönelten önemli bir araçtır.

Medya, göstergelerin kendilerinden ziyade alt kodlarını tüketiciye empoze etmekle meşguldür. Her ürün, nesne olmanın haricinde farklı anlamları içinde barındırır. Kitle iletişiminde mesajların tamamında bireye yönelik mesajlar bulunmaktadır. Birey bu mesajları açar ve harekete geçer. Metin içeriğinin derinliği bireyleri tüketime doğru kaydırmaya başlar. Bu hareketlenme hali arzuların ve isteklerinin yerini getirilmesini sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarıyla her yanı sarmış olan elektromanyetik görüntü ve ses sinyalleri bireylerin arzularını durmaksızın üretir ve tüketir (Mutlu, 2005: 40).

Bir ürünün satışına yönelik yapılan pazarlama stratejilerinin özünde ideolojik yaklaşımlar bulunmaktadır. Medya içerikleriyle şekillendirilen ürünler yerel kültüre ait sembollerle birleştirilerek bireylerin alışkın olduğu formatlarla yeniden üretilerek tüketime dönüşür. Bu haliyle kültürel kimliğe özgü formların bulunması ideolojik formdaki kayıpların hissedilmeden değiştirilmesine de yol açacaktır.

Küreselleşme ile birlikte medyanın etkisi her alanda yeni kimliksel isteklerin doğmasına neden olmaktadır. İletişim teknolojilerindeki gelişimle birlikte bireyin bedeni üzerinde yeni şekillenmelerin oluştuğunu söylemek mümkündür. Bireyler, yeni kimlik inşasını, imaj, tarz, yaşam biçimi şekilde sıralanan değişimi daha farklı bir boyuta taşımaktadırlar. Medyanın etkisiyle tüketim kültürünün oluşturulduğu son evrede insan kendi bedeni üzerinde yeni bir tüketim alanı oluşturmakta bu durum yaşanan sürecin boyutunu da tartışmaya açmaktadır.

BÖLÜM 2. BEDEN TÜKETİMİ VE ESTETİK CERRAHİ OPERASYONLAR

Çalışmanın ikinci bölümünde tüketimin geldiği boyut göz önüne alınarak süreç içerisinde değişen *beden kavramı*, bedeninin *tüketim nesnesine* dönüştürülmesi, bu tüketim çerçevesinde *bedene müdahale pratikleri* ele alınmaktadır. Çalışmanın sonunda *estetik operasyonlar* ve değişen sağlık paradigmaları çerçevesinde *yaşlan(ma)ma* olgusu değerlendirilmektedir.

2.1. Beden Kavramı

Toplumsal, ekonomik, siyasal ve sosyal dönüşümler beraberinde yaşam tarzlarının da farklılaştırmaktadır. Tüketim toplumu ve iletişim sistemlerinin ilerlemesi ve medyanın etkisiyle oluşturulan tüketim kültürü, bedeninin de tüketim alanı olması sonucunu doğurmuştur. Bedene, süreç içerisinde yüklenen anlamlar değişmiş, bireysellik ve aklın izdüşümü metaya dönüşen, mekanik form kazanan *yeni bedeni* ortaya çıkarmıştır.

İnsanı canlılar alemi içinde farklı kılan kendisine verilen akıl ve fiziki görünüş ile düzgün bir formda ilerlemesidir. Beden, bireyin toplumsallık içinde kendini var ettiği bir alandır. Beden, insanın yaratılışı ve günümüze kadar ki bütün yaşanmışlıklar içinde, her alanda kendine yer edinmiştir. Bilimin çalışma alanı olarak beden, ilkel toplumlardan çağdaş modern topluma kadar inanılmaz bir gösterge olmaya devam etmektedir.

İlkel toplumlarda beden, doğa ile bir etkileşim ve eşitlik içinde bulunmaktadır. Doğaya ait bütün yapısal görünüşler beden üzerinde görülmektedir. Doğanın yarıkları, çukurları insan bedeni üzerinde de kendine yer bulmaktadır (Akt. Nazlı, 2006: 2). Geleneksel veya modern öncesi toplumlarda beden, dini argümanlar yaşamsal ritüeller tarafından kuşatılmıştır. Dolayısıyla beden, içerisinde bulunduğu koşullara ayak uydurmak zorunda bırakılmıştır. Ortaçağda kilisenin bedene yüklediği anlam çile çekmesi, yapılan günahlardan pişmanlık duyması, acı çekmesi şeklinde bir tahakküme maruz bırakılması durumudur. Bu durum dini kurumların ve küçük cemaatlerin bedene karşı geliştirdiği bakış açısını da özetlemektedir.

Gelenekselliğin bedene bakışı kısaca bu şekilde özetlenebilecekken modernizmin belirtilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte beden kavramına bakış açısı da değişme göstermiş bu durum süreçler şeklinde ilerlemiştir.

2.2. Modernizmde Bedenin Dönüşümü

Modern dönemin ayak seslerinin hızla geldiği süreçte Aydınlanma'nın etkisiyle *akıl keşfi* bedene yüklenecek yeni anlamların ve yeni tahakkümlerin de habercisi olmuştur. Aklın merkeze doğru geldiği Bilimsel Devrim olarak nitelendirilen dönemde geleneksel toplumlardaki bedenin doğayla bütünleşik pozisyonu yerini akıl ve beden olarak iki parçaya bölünmüş bir yapıya terk etmiştir. Bu yapı, mekanik bir anlayış ile robotik bir yaşamın da uzun süre devrede olacağı anlamını taşımaktadır.

Aklın keşfi toplumsal alanda bir kaosun da planlayıcısı olmuştur. Geleneksel toplumsal yapı ile erken modern dönem arasında kalan bedene bakış, karmaşaya da denk gelmiştir. Geleneksel toplum, bedeni baskı altına alma halini dinsel baskılardan dolayı yaparken, erken modern dönemde beden, aklın dışında kalan gövde işlevi nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulmuştur. Çünkü burada kutsanan beden değil akıldır.

Modern topluma doğru giden süreçte kapitalizmin ilk belirtilerinin yaşandığı Sanayi Devrimi ile beraber beden, yeni bir anlamlandırma ile karşı karşıya kalmıştır ki, bunu Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu* adlı yapıtında çileci ahlak tasavvuruyla açıklamaktadır. Weber (2013: 101-103)'e göre çilecilikle beden, baskı altında kalmalı günlük yaşamsal pratiklerini inancının gereği olarak algılamalıdır. Burada üzerinde durulan temel mesele kişinin otonom bir denetimle kendini sınırlandırmasıdır ki bu da bedenin sınırlandırılması anlamına denk düşmektedir.

Sanayi Devrimi'yle yaşanan toplumsal süreç olarak modernizm üretici olan bedeni önemsemektedir. Bauman (2001: 156), bu durumu asker beden- üreten beden eşitliği şeklinde incelemekte; bedenlerin kolayca manipüle edilebildiğini, itaatkâr beden yaratımıyla üreten bedenlerin biçimlendirildiğine vurgu yapmaktadır. Kapitalizm içerisinde kendine yer bulan beden, bir yandan üretmek üzere konumlandırılırken bir yandan da Püriten anlayış çerçevesinde şekillenen bedenden beklenen temel ihtiyaçların karşılanması, israf yönlü davranışlardan kaçınmak, haz, arzu ve istekler konusunda bedeni sıfırlamaktır. Çileci ahlak içerisinde bedenin üzerine düşen sorumluluğu

getirmesi ahlaki beklentiyi oluştururken, buna dair karşılığını ise öteki alemde göreceği belirtilmektedir.

Modernizmin kat ettiği süreçler göz önüne alındığında bedene bakış da değişim göstermektedir. 19. yüzyılda kadınlarda güzelliğin makbul olan ölçütünün beyaz ten olduğunu söylemek mümkündür. Kadınlar bunu korumak adına sokaktan uzak kalmış, bir anlamda bütün çevreyi de erkeklere teslim etmiş bulunmaktadır (Duby ve Perrot, 2005: 309). Kadınların güzelliklerini ve beyaz tenlerini korumak için makyajdan uzak durdukları görölmektedir (Sennett, 2010: 248).

19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başındaki büyük politik hareketler bedene ilişkin algıları yeniden gündeme getirmiş; farklı ideolojik görüşlere göre beden yeniden tanımlanmıştır. Bedenin geçirdiği politik mutasyon aynı zamanda estetik cerrahi kültürünün de temellerini oluşturmuştur. “Vücudunu değiştirerek yeni ve daha iyi biri olabilirsin” fikri bu dönemde ortaya çıkmış ve benimsenmiştir. Estetik cerrahi ile “kişi değiştirilebilir ve mutlu edilebilir” anahtar cümlesiyle mutluluğun medikal deneyimlerle sağlanabileceğinin göstergesi halini almaktadır (Kesim ve Kar, 2010: 182).

Kadın bedeninin dönüşümündeki kırılma noktalarından birini ise yakın tarih göz önünde bulundurulduğunda 2. Dünya Savaşı sonrası söylemek mümkündür. Bu tarihe kadar “balıketli kadın, etine dolgun kadın ve beyaz kadın” gibi bedensel ölçüler göz önünde tutulurken 1960’lı yıllarda Twiggy’in moda dünyasına girmesiyle bu ölçülerin yıkıldığı görölmektedir. Zayıf, iştatsız ve sıska kadın idealize edilen kadın bedeni haline dönüşmüştür (Akt. Ersöz, 2010: 46).

Artan ürün miktarı yeni bir sorunu göstermiştir ki tüketim olmadan bir devinim de söz konusu olamamaktadır. Kapitalizmin ileri düzeye taşınması, bilginin sınırsızlığı, iletişim teknolojilerinin farklılaşarak büyümesi gibi etkenler toplumsal bir revizyonu gerekli kılmıştır. Yeni oluşturulan toplum, tüketim endeksli toplum olarak inşa edilmiştir. Uluslararası boyuttaki büyümeler, artan sermaye ve üretim tarzında yaşanan değişimler bedenlerin de yeni anlamlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında modernizm, mekanik olguların üstün görüldüğü, dini referanslarla ele alınan ve bedenden beklentilerin değişimiyle mülk olan bedene doğru gidişi de getirmiştir. şişman bu konuda batı modernleşmesini ve sekülerizmin etkin olduğunu

belirterek emanet olan beden mülk haline dönüştüğüne vurgu yapmaktadır (www.dunyabulteni.com).

Küreselleşmenin etkisi ve tüketim toplumun oluşturduğu yeni kültürel yapılanma içerisinde beden, haz alan, zevklerin farkına varmış bir *akıllanma* ile yeni isteklerin de üretim alanı olmaktadır. Modern tıp anlayışının geldiği nokta ve tüketim odaklı yaşam tarzı, beden bir çalışma alanı olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Bauman (2001: 159-161)'ın ifadesiyle modern bilimin özellikle de tıp biliminin en önemli projesi beden haline dönüştürülmüştür. Bu dönüşümün bedenin tartışmasız bir şekilde özel mülk halini aldığı ve bakımının ise sahibine ait olduğunu göstermektedir.

Tüketimin zirvesinde dolaşan birey, bedeni üzerinden yeni bir tüketim alanı oluşturmaktadır. Beden postmodern süreç içerisinde yeniden dizayn edilebilen metalaşan bir forma dönüştürülmüştür. Foucault'a göre insanı, bilimler ve bunun yanında fen bilimlerinin nesneleştirmekte; insanın bilginin hem nesnesi hem de öznesi olma durumundan bahsetmekte ve son tahlilde belirleyenin ve belirlenilenin insan olduğunu söylemektedir (Akt. Şaylan, 2009: 323). Postmodern süreç içerisinde beden modern dönemdeki gibi üreten değildir. Bu dönemde beden tüketen bir bedendir. Modern dönemde dış etkenlerin denetimi altında olan ve gözetim nesnesi olan beden, post modern dönemde sahibi tarafından denetlenmekte, değerlendirilmekte tüketilmektedir. Bu dönemin bedeni daha kırılgan ve zayıftır (Nazlı, 2006: 10).

Bedene yönelik süreçsel anlamlandırmalar ve algılamalar göstermiştir ki beden dönemlerin, zamanın, mekânın, yaşanan değişim ve dönüşümlerin, dini algılamaların, gündelik yaşam pratiklerinin ve en önemlisi bedenin sahibi olan insanın akli durumu önünde tahakküm altında bulunmaktadır. Bedenin değişen görüntüsü form kaybının ve buna bağlı yeni üretimlerin alanı olarak kalmaya devam edecektir.

2.3. Bedende Form Kaybı: Beden Tüketimi

Günümüzün yaşam biçimi olan tüketerek yaşama ekonomik, sosyal, siyasa, psikolojik ve kültürel birçok alt boyutu içinde barındıran bir yapıdır. Tüketimle birlikte bireyler yaşam alanı içinde olan her türlü yapıyı tüketmenin ötesine geçerek imajlarını, fiziksel formlarını bozmakla kalmayıp bedenlerini de tüketmeye başlamışlardır.

İnsan bedeni tüketim toplumunun temel taşı olmakta ve modern dönemde bir bütün olan beden Postmodernist dönemde parçalanmıştır (Cirhinlioğlu, 2003: 131). Gündelik yaşamla birlikte değişen tüketim alışkanlığındaki farklılaşma farklı formların cazip hale geldiği, içinde bulunulan formu ise yadsımayı gerekli kılmıştır. Kapitalizmin etkisinin tüketim kültürünün etkisiyle sık hissedildiği bu süreçte maddi tüketimin yerini imajlar, psikolojik veya göstergesel tüketim almaktadır. Medya ve reklamcılık gibi alanlarla bireylerdeki tüketme arzusu tetiklenmektedir (Ersöz, 2010: 39).

Tüketim toplumunun yeni kültürel dönüşümünde beden proje haline getirilmiş ve her an medya ve gösteri dünyasının etkisiyle beden için yeni söylemler üretilmektedir. Bu kapsamda bedenin tüketimi inşa edilmekte, beden uygun tutulmaktadır. Bauman (2001: 157)'a göre, bedeni uygun tutmak tüketmeye ve uyarılmaya hazır tutmaktır. Uygun beden, duyarlılığı yüksek ve tavında bir haz aracı halindedir. Haz halinde tutulan bedenin duyumu heyecan verici, büyüleyici çıldırtıcı bir modtur. Bu bağlamda beden, güzellik maskelerinden, diyetten, kusursuz vücuttan nasibini almış olmalıdır.

Bedenin tüketim toplumu sürecinde nesne haline dönüşümü onun ayrıca tek boyutlu hale getirilmesine de denk düşmektedir. Marcuse (1997: 67-68) yaşanan kültürel değişimin etkisiyle bireyi tek ve aynı kalıba sokan bir durumun geliştiğine vurgu yaparak sahte ihtiyaçların yaratıldığını bu şekilde yaşam tarzından bedeni tüketmeye kadar varan süreçlerin yaşandığını söylemektedir. Dolayısıyla çağdaş ve modern toplumların veya tüketim toplumunu besleyen merkez ülkelerin tüketilmesinde mahsur görmedikleri ve her an inşa ettikleri proje bedene müdahale girişimleridir.

Yaşam tarzı ve kimlik oluşturma süreçleri devreye girdiğinde tüketim toplumunun temel tüketim nesnesi olarak beden üzerinden egzersiz yapma, zayıflama, giyim, kozmetik, süslenme, yeme alışkanlığında kontrollerin diyet listeleriyle oluşturulması bedene ve sahibine yeni bir kimliğin inşa edilmesini sağlamaktadır (Dedeoğlu ve Savaşçı, 2005: 80). Bu alanlarda tüketim yapan bir beden üretmek, tüketim toplumunun vazifesi olmakla birlikte özellikle tıp teknolojisindeki gelişmeler estetik ameliyatlara yoluyla insanların bedenleri bir yandan form kaybına uğratılıp tüketilirken bir yandan yeni form kazanımları ile üretilmektedir (Ersöz: 2010: 43).

Tüketilen nesnelere arasında daha fazla anlamlarla yüklü olan bir nesne olarak bedenin yeniden keşfi çağrılarının medya ve reklamlar üzerinden yapıldığı şu süreçte beden

ruhun yerini almış (Baudrillard, 2008: 163) madde ve nesne boyutuyla bedenın tüketilmesi bu haliyle meşrulaştırılmıştır. Medya veya kitle iletişim araçlarının etkisiyle, kapitalist argümanların kültür içerisine oturtulmasıyla oluşturulan yeni düzen de bedenın -öylesine herhangi bir şeymiş gibi- tüketilmesinde bir mahsur olmayacağı bireylere iletilmektedir. Bu bağlamda Mills'in medya ve kitle iletişimine yönelik açıklamalarına yer vermek önemli olacaktır. Mills (1974: 436)'e göre, kitle iletişim araçları bireylere yeni bir öz-kişilik sağlamakta; bireylerin ne olmalarından ziyade nasıl olmaları gerektiğini belirlemekte; bireylerin benimsedikleri yeni kişilik formlarının kalıplarına uygun olarak yapmaları gerekenleri öğretmekte ve son olarak gerçek kişiliğin yerini alan bu öz-kişilik durumu ile bireyin rahatlamasını ve *gerçek benden* sıyrılmasını benimsetmektedir.

Toplumun şekillenmesinde değişen dünya düzenine ülkelerin ve bireylerin ayak uydurması noktasında önemli işlevi olan medya ve ürettiği kodların etkisi yeni yaşam tarzlarının üretilmesinde kendini durmadan inşa etmektedir. Bu bağlamda medyanın tüketim kültürünün yerleşmesi ve sürekliliğinin sağlanması bireyler üzerindeki baskı aracı olma durumunu da devam ettirmektedir. Üretilen metinler ve görsel iletiler yoluyla yaşam tarzları, sosyal ilişkiler, alışkanlıklar dönüştürülürken meta tüketimi de üst noktalara taşınmaktadır. Nesneleşmenin doruk noktasını ise beden üzerinde müdahale hakkının meşrulaştırılması oluşturmaktadır. Medya içeriklerinin durmadan gündemde tutulması, tekrarlanması dönüşümün normalleştirilmesi için izlenen yöntemleri de beraberinde getirmektedir.

Gerçekliğinden çıkarılmış, nesneleştirilmiş, medya gibi bir baskı aracının elinde şekillendirilmiş olan beden, her an farklı formların ve kalıpların içinde tüketilmektedir. Bu bağlamda bedene müdahale pratiklerinin neler olacağı üzerinden değerlendirmelere yer verilmesi, önemli olacaktır. Müdahale kavramının özellikle vurgulanması kişinin kendisi dahil olmak üzere farklı alanlardan bedene yapılacak olan girişimleri göstermeyi amaçlamaktadır.

2.4. Bedene Müdahale Pratikleri

Tüketim toplumunun geldiği noktada tüketime dayalı kültürel değişim, gündelik yaşam alanı içinde bireyin denk geldiği her yapının nesne haline dönüşümünü sağlamıştır. Nesneleşen her olgu birey tarafından tüketilmeye müsait hale de gelmektedir.

Günümüzün yaşam koşulları içinde tüketilecek yapılar içerisinde beden de dahil edildiği vurgusu çalışmanın başından itibaren üzerinde durulan konudur. Bu bağlamda değerlendirmeye alınacak olan durum, bedenin müdahaleye açık olması ve üzerinde yapılacak her türlü denetimin de müdahale sayılması olmaktadır. Dolayısıyla her alandan gelecek olan bedene müdahale, yeni pratik alanların da doğmasına neden olmaktadır. Beden üzerinde din başta olmak üzere siyasal iktidarın, tıp biliminin, imaj yaratım süreçlerinin, modanın, cinselliğin, teknolojinin, seküler pozisyonların, tanımlamaların, insani duyguların dahi müdahale kapsamına dahil edildiğini söylemek mümkündür (Okumuş, 2009: 3).

Din, siyasal iktidar ve ideoloji, bireylerin bedeni üzerinden kendilerini meşrulaştırmaktadır; çünkü var olan, somut olan, yaşam alanı içinde kendini idame ettiren bedendir. Aktay (2003: 17) bu yapılara ait unsurların bedene tahakkümleri sonucu varlıklarını inşa ettiklerini belirtmektedir. Dinlere mensup olmanın koşulu bedeni, ilahi emirler doğrultusunda örnek gösterilen kalıplara uygun hale getirmek olacaktır. Dini ritüellere uygun hale dönüştürülen beden makbul beden olarak kabul edilecektir. Bedenin kendi istekleri ile dini metinler arasında oluşacak ihtilaflar günah olarak kodlanmış ve dinin beden üzerinde yaptırıma dönüşmesini sağlamaktadır (Okumuş, 2009: 5; Kara, 2012: 31).

Siyasal iktidarlar veya ideolojiler bedeni kontrol altına almak, disipline etmek, hizaya getirmek, asker beden (Bauman, 2001: 156) inşa etmek üzere kendilerine bir tahakküm alanı oluşturmuşlardır. Aktay (2003: 24)'a göre sosyoloji, psikoloji, biyoloji, tıp gibi bilim dalları türdeş beden tanımlamaları geliştirerek siyasal iktidarların veya ideolojilerin politikalar geliştirmelerini sağlayarak *sağlıklı, normal veya hastalıklı anormal* kalıplara girecek bedenler oluşturmuşlardır. Dolayısıyla iktidarların nüfus planlamalarında oluşturdukları çocuk sayısı söylemi, anne ve bebek sağlığına ilişkin söylemleri ve bunlara uygun hazırlanan mevzuat düzenlemeleri tamamen bireyi ve sahip olduğu beden üzerinden gönüllü veya gönülsüz rıza üretiminin de gerçekleştirilmesine zemin hazırlamıştır. İktidarlar, bilimin yol göstericiliği içerisinde oluşturulan kalıpta, sağlıklı iyi ve normal olan vatandaş profilinin yaratılmasını kendisi için uygun görürken tersi olan hastalıklı anormal ve suçlu kişilikleri akıl hastaneleri veya hapishaneler yoluyla kontrol altında tutulmasını önemsemiştir.

Modernizmde beden, disipline edilmesi gereken bir durumda iken postmodern dönemde bedene bakışta değişiklikler oluşmuş, beden bir hareket ve çalışma alanı olarak görülmüş bu sayede bedeni ehlileştirme yolu benimsenmiştir (Özbolat, 2011: 321). Bedeni çalışma ve hareket alanı olarak gören tıp bilimi, karşı konulamaz bir durumu ve dokunulmazlığı kendinde üreten ve mensuplarının bedene müdahalede tek yetkili ve tek güçlü olarak hastalarına ilanda bulunduğu yadsınılamaz (Okumuş, 2009: 6). Bu bağlamda değerlendirildiğinde doktorların bedene müdahalesinde bir meşruiyet sorunu yaşanmadığı, onların yapacağı her tetkik ve tedavinin bireyler olarak doğru kabul edildiği yadsınamayacak bir gerçektir. Bedene tıbbi müdahale üzerinden çok büyük tıbbi tüketim alanı da oluşturulmuştur. İlaçlar, cerrahi operasyon teknolojisi eliyle kapitalist sistem içerisinde insan bedeni üzerinden dolaşıma sokulmaktadır.

Doktorların elinden geçen beden yeniden biçimlendirilmiş ve forma sokulmuş yeni bir imajla yaratılmış ve kamuya sunulmuş bir bedene dönüşmektedir. Tüketime endekslenmiş bedenler, arzu ve isteklerini canlı tutmalarının araçları olan moda, medya, sinema ve müzik endüstrileri ile yeni imajları yaratmaktadır (Featherstone, 1991: 179; Ersöz, 2010: 40). İmaj kültürü bedenler üzerinde dışsal görüntünün yenilenmesi ve buna bağlı olarak da yeniden tasarlanmış bedenin korunmasını da beraberinde getirmektedir. Olmak istenen imaj televizyonda, sinemada ya da çok beğenilen popüler kültürün taşıyıcısı olan müzik sektöründen bir şarkıcının aynısı olabilmek üzerinden kurgulanır. Bu kurgu medya ve iletişim sistemleri üzerinden çevrimiçi hale gelmektedir. Bir dönemin en çok takip edilen sembol isimlerinin türevlerine gündelik yaşam alanı içerisinde karşılaşmak artık doğal bir durumdur. Davranışları, kıyafet seçimi, bedensel dış görünüşüyle ekranlarda gazetelerde sanal alemde boy gösteren figürlerin toplu taşıma araçlarında benzerlerine her gün rastlanmaktadır. İmaj, bu şekliyle bedenin dışarıya açılması anlamına da gelmektedir.

İmajların yaratım sürecinde bedene müdahale pratiği olarak modanın, tüketim kültürünün bir sonucu olması çalışma içerisinde değinilmesini önemli kılmaktadır. Moda ile dolaşıma sokulan giysiler basit şekilde üzerinden geçilecek bir durum değildir. Elbise, insan bedenini ve mahremiyeti özel kılan bir durum olmakla birlikte bireyin kamunun içinde bulunduğu duruma da referans vermektedir. Elbise ile bireyin bulunduğu pozisyona, ideolojisine siyasal düşüncesine ve kimliğine yönelik

yorumlamalar yapmak mümkündür. Dolayısıyla elbise bireyin yaşam biçimini ortaya çıkararak bedenini koyduğu kalıba dair ipuçları veren önemli bir argümandır.

Medyanın etkisiyle moda insanlar için vazgeçilmez hale getirilmektedir. Bireylerin bunun için öncelikle bedenlerine sahip çıkmaları ve önemliliği öğretilmeye çalışılırken makbul olan beden ise bakımlı, güzel, çekici elbiselerle şekillendirilmiş ince bir vücut olduğu benimsetilmektedir. Moda ile bedenlerin farklılıkları ortaya çıkarılmaya çalışılarak her bedene uygun bir elbise önerilmektedir. Modanın kitlesel üretim şekli ise içinde tezatlığı olan bir durumu yansıtmaktadır (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 74). Tüketim toplumu ve kültüründe modanın amacı her bireyin modaaya uygun şekilde hareket etmesini sağlamak, aynı şeyleri giyip aynı şeyleri yemesini sağlamaktır. Bu durum yeni bir moda akımının başlamasına kadar devir daim içinde devam etmektedir.

Modernizm ve post modernizmin önemli ayaklarından birini oluşturan teknolojik gelişmeler özellikle bilgi çağında iletişim teknolojilerindeki dönüşüm bedene müdahale biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Teknolojik ürünleri kullanmanın hayatı kolaylaştırıcı etkisinin yanı sıra bireylerde hastalık oluşturma olasılığını da artırdığı gerçeğini unutmamak gerekmektedir. Oluşan hastalıklar sonucu beden üzerinde farklı müdahalelere de zemin hazırlanmaktadır. Bununla birlikte teknolojik ürün kullanımının getirdiği tek başına vakit geçirme eylemi bedenlerin sosyal ilişkilerine de engel oluşturmaktadır.

Bireylerin doğuştan getirdikleri özelliklerine yönelik olarak tanımlanmaları da bedene müdahale olarak düşünülmektedir (Okumuş, 2009: 11). Beyaz olmanın makbul olduğu bir dönemin getirdiği süreçlere göz atıldığında insanların renklerinden dolayı bir müdahale ile karşılaştıkları bilinmektedir. Geçmiş yıllarda Amerika'da zenci oldukları gerekçesiyle insanlar ayrımcılığa maruz kalmışken halen Batı'nın modern ve çağdaş toplumlarının Afrika'daki pek çok ülkeyi renklerinden dolayı damgaladıkları yadsınamayacak bir gerçektir. Bunun yanında sadece renk olarak değil dil ve kültürel yapıları nedeniyle müdahaleye maruz kalan pek çok halk bulunmaktadır. Bu nedenle beden tanımlamalarının kendisi bedene müdahaledir demek yanlış olmayacaktır.

Bireylerin fiziksel özellikleri nedeniyle tanımlamalara maruz kalması da bedene müdahale pratikleri arasında yer almaktadır. Kişilerin boyunun uzun ya da kısa olması, kilolu ya da zayıf olması, ellerinin ya da ayaklarının büyük veya küçük olması,

sarışınlığı ya da esmerliği tanımla alanı içinde yer alır ve bu durumun aşagılama boyutunda toplum içinde dillendirilmesi bedene müdahalenin varlığına işaret etmektedir.

Geleneksel toplumdaki modern topluma evrilme sürecinde bedende form kaybı yaşanmaktadır. Bunda etkili olan unsurlardan biri de sekülerleşme durumudur. Geleneksel yaşam tarzını benimseyen bireyler inançları doğrultusunda hareket ederek nefis terbiyesi denilen sistem içerisinde bedenine müdahalede bulunurken seküler pozisyonlar da kutsaldan ayrılma yolunda bedene nesne muamelesinde bulunarak bedene müdahaleyi gerçekleştirmektedirler. Kutsal olandan koparılan bedenler estetik, kozmetik, diyet, moda gibi dünyevi argümanlarla yoğurulmuş yeni pratiklerin etkisi altına girmiştir. Sekülerizmin etkin hale dönüştürülmek istendiği geleneksel dini toplumlarda kavramlar başkalaştırılarak bedene müdahale geliştirilmektedir. Bu bağlamda bakıldığında oruç ile diyet arasında bir fark olmadığına dair toplumda benimsetilmeye çalışılan durumlar söz konusudur. Oruç ile insan nefsi şehvi duygulardan arındırılmaya çalışılırken diyet ile bu durum başka bir anlam kazanmaktadır. Diyet yeni tüketim kültürünü oluşturacak olan bedenlerin form da kalmalarını sağlayacak önemli bir liste haline almaktadır. Başka bir deyişle bu sayede kutsallığın yeniden icadı da söz konusu olmaktadır (Özbolet, 2011: 327).

Tüketim kültürünün en güzel nesnesi olan beden, postmodernizmin etkisi altında fiziksel ve cinsel özgürleşmeyi emretmektedir. Günümüz toplumu bedeni cinsel özellikler üzerine kurgulanmış pratikler içinde yaşamaktadır. Cinsellik vurgusuyla kadın ve erkek bedeni şekillendirilmekte bireylerin bedene müdahale etmeleri için gerekli olan yapılar reklam medya ve kitle iletişim teknolojileri ile dolaşıma sokulmaktadır. Görsel algılarla cinsellik kadını bedeni üzerinden dergilerde boy göstermekte yaşanan süreç bir pornografi toplumu olarak vurgulanmaktadır (Kahraman, 2005: 10). Cinsellik nesnelere üzerinden bedenler yeniden inşa edilmektedir. *Kadınlığın vitrini* olarak görülen göğüsler için *göğüsler yukarı, mükemmel, düz, bir karına kavuşun, herkese uygun çözümler, daha hızlı zayıflamak için biyoritminizi keşfedin, yaz yaklaşıyor, fazla kilolarınızdan nasıl kurtulursunuz* bu mesajların sadece bir bölümünü oluşturur. Mesajlara dikkat edilirse cinsel çağrışımlı oldukları görülecektir (Giet, 2006: 74). Bu ifadelerin bedenler üzerinde etki yaratmasını sağlayacak olan medyanın bireylere

sunduğu rol modeller üzerinde tezahür etmektedir. Beklenti ise bir birine benzeyen imajıyla, kimliğiyle, yaşam tarzıyla tüketim kültürü içinde bedenini de korkusuzca tüketen yeni benlikler oluşturmaktır.

Cinsel öğeler üzerinden kadın bedeni müdahaleye açık hale getirilirken erkek bakışının da gözetiminde kalmaya başlamıştır. Bu haliyle kadın pasif hale geçirilmiş moda denen tüketim kültürü olgusuyla da baskı altına alınmıştır. Gözetim altında bulunan kadın, korse, yürümeyi zorlaştıran etekler ve topuklu ayakkabıların revaçta olduğu günümüz kültüründe moda esintilerinin baskısı altında mahkum hale getirilmiştir (Çabuklu, 2004: 118-119).

Tüketim toplumu ve kültüründe bedene müdahale insani duygular referans alınarak da gerçekleştirilebilmektedir. Sevgi sözcükleri ve davranışları, aşk ilişkileri, bedenleri damgalamak, kötü bakmak, hakaret etmek, sövmek, psikolojik baskılar uygulamak, tehdit etmek, sözlü ve fiili saldırıda bulunmak, yaralamak, işkence etmek, vurmak, dayak atmak, öldürmek, dinî, hukukî, askerî, ekonomik, siyasî vs. yaptırım, ilaç, iğne, su, bomba, yiyecek, içecek, doktora gitmek ve gitmemek, intihar vs. olarak tespit edilebilir (Okumuş, 2009: 12). Bu bağlamda gündelik yaşam içinde bedene müdahale her an gerçekleşmekte bireyler söylem ve eylem birlikteliği içerisinde bunu yaşayabilmektedir.

Bedene müdahale pratiklerinin araçlara ve aktörlere bağlı olarak dönüşümünde çalışmanın özü itibariyle estetik cerrahi operasyonlar buradaki değerlendirmelerden ayrı tutulmaktadır. Bedene müdahalenin tıp biliminin dokunulmazlığı çerçevesinde estetik cerrahiyle yeniden şekillendirilmesi ve üretilmesi beden üzerinden yapılandırılırken; kaybolan bedenin ilk hali ve geri dönülemez durumudur.

2.5. Bedene Müdahalede Estetik Cerrahi Operasyonların Yeri

Çalışmanın temel araştırma alanı içerisinde yer alan estetik cerrahi operasyonların bedene müdahale pratikleri içerisinde en kapsamlısı olduğu düşünölmekte bir yandan da bu operasyonların birkaç temel hareket noktasının olduğu da varsayılmaktadır. 18. yüzyılda Aydınlanma Çağının insanın kendini anlaması ve zihinsel dönüşümünün yaşandığı bir süreci başlatmış olmasından bu yana yaşanan değişim 20. Yüzyıla

gelindiğinde tüketim kültürü temelli estetik cerrahi operasyonları da farklı bir boyuta taşımıştır.

Plastik cerrahinin rekonstrüktif cerrahi ve estetik cerrahi olmak üzere iki alt dalı bulunmaktadır. Rekonstrüktif cerrahi, vücut yüzeyinde veya organlarında doğuştan veya kaza sonucu oluşan sakatlık ve bozukluklar, organ ve doku kaybı, kırıklar, yanık gibi nedenlerle organları görünüm ve fonksiyon olarak yeniden şekillendirmek, eskisine benzetmek veya protez yoluyla düzeltmektir. Bu durumda rekonstrüktif cerrahi tıbbi gerekçenin olduğu durumda kaçınılmaz olarak yapılmak zorunda olan bedeni var olan eski haline dönüştürmek için yapılan bir operasyon olmaktadır. Estetik cerrahi ise tamamen sağlam ve sağlıklı oldukları halde uzuv biçimlerinin bireylerin isteğine bağlı olarak ameliyat yoluyla değiştirilmesidir (Sevim ve Sevim, 2014: 68; Ergenekon, 2006: 22). Estetik cerrahi de amaçlanan güzellik kaygısını harekete geçirerek tıbbi bir gerekçe bulunmaksızın bireylerin isteği göz önüne bulundurularak yapılmasını sağlamaktadır.

Tıbbi gereklilik oluşturulmadan yapılmış olan bu tür cerrahi operasyonlar beden üzerinde bireylerin tasarruf hakkını kullanarak bedeni tüketme yoluna gidilmesidir. Güzellik kaygısı, ölümden korkma, yaşlılık belirtilerinden kaçma eğilimleri bireyleri ameliyat masasına iten durumlardandır. Estetik cerrahinin önemli gerekçelerinden biri genç kalmaktır. Oskay genç kalma durumunu *günümüzün en acımasız merakı* olarak nitelemektedir (www.aksiyon.com.tr). Bireylerin hep genç kalmak için çabaladıklarını belirten Friedman (2002: 204-205) ise bu durumu *gençlik kültürü* olarak tanımlamaktadır. Bu kültürel algılamada yaşı ilerlemiş bireylerin genç gibi davranıp genç gibi giyinip genç gibi vücuda sahip olmak üzere davranış sergilediği belirtilmektedir. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki genç kültüre adapte olmak sadece kadınlara özgü bir durum değildir. Artık erkekler de en az kadınlar kadar estetik cerrahi operasyonları benimsemekte ve bedenlerine müdahale etmektedirler (Özel ve ark. 2014: 124). Başka bir deyimle estetik cerrahi artık bireylere güzelliği ve gençliği vaat etmektedir (Er, 2009: 22).

Kadınların estetik cerrahiye ilişkin deneyimlerini televizyon, internet ve gazetelerden edindikleri bilgilerle yaptıkları görülmektedir (Brooks, 2010: 238). Dolayısıyla medya ve kitle iletişim araçlarının estetik cerrahi ve teknolojisine sıklıkla yer vermesi tüketim kültürü çerçevesinde beden üzerinde yapılmak istenen müdahalenin de meşru zemine

oturmasını sağlamaktadır. Hindistan’da yapılan bir araştırmaya göre toplumun estetik cerrahiye ilişkin algılamalarının %50’si kitle iletişim araçları üzerinden oluşturulmaktadır (Agarwal, 2004: 110).

Medya ve iletişim teknolojisindeki güzellik algılamalarına ilişkin detaylandırmalar bireylerin hayatlarını şekillendirmek için vazgeçilmez boyuta taşınan bedeni düzeltme arzusunu da tetiklemektedir. Bireyler, yüzlerindeki anormal algıladıkları alanları, fazla yağlarını, karın bölgesindeki fazlalıklarını düzelttirerek hayatlarının daha mutlu geçeceği üzerine odaklanmaktadır. Bireyler, hayranı oldukları kişilerinin başarılarının güzelliklerine veya vücut yapılarına bağlı olduğunu düşünerek hareket etmekte, bedenlerini şekillendirmektedirler.

Bireyleri estetik cerrahi operasyona doğru götüren süreçlerden biri de ekonomik beklenti olarak yorumlanmaktadır. Buna göre iş yaşamında artık çirkin, şişman ve yaşlılar istihdam şansı bulamazken; formda, genç ve güzel görünümlü kadın veya erkeklerin daha fazla iş bulabildikleri belirtilerek kapitalist sistem içerisinde işsizliğin yükselmesi ve yaşanan rekabet estetik cerrahi merkezlerinin ameliyat masasına gitmeyi gerekli kılmaktadır (Sevim ve Sevim, 2014: 74).

Estetik cerrahi, hayranı olunan kişilere benzeme, ekonomik beklenti, yaşlanma korkusu güzellik kaygısı şeklinde nedenler üzerinden yükselirken bir yandan da bireylerin maruz kaldıkları ayrımcılıktan kurtulmak için cerrahi müdahaleyi seçmektedirler. Haike (1997: 175) estetik cerrahiye ayrımcılıktan kurtulmak için seçenlere örnek olarak Michael Jackson verilebileceğini söylemektedir (Ergenekon, 2006: 49). Jackson’un geçirdiği ameliyatlara bedenin tüketimi noktasında önemli çözümlenmeleri de getirebilmektedir. Amerikalıları rahatsız eden durumun Jackson’un ırkçılık ve ayrımcılığa çözüm olarak estetik cerrahiye bulmuş olmasıdır.

Benzer argümanlar kullanılarak bir çok değerlendirme yapmak mümkündür. Özellikle Anglo-Sakson olmayan, Afro Amerikalı, Asyalı, Yahudi bireylerin özellikle Amerikan toplumunda kabul görmeleri için bedenleri üzerinden değişime giriştikleri söylenebilir. ABD Başkanı Barack Obama’nın eşi Michelle Obama’nın kamuoyu karşısına düz fönlü saçlarıyla çıkması bile bu anlamda ayrımcılıktan ve ırkçılıktan kaçış için kullandığı bir yol olmaktadır (www.haber7.com).

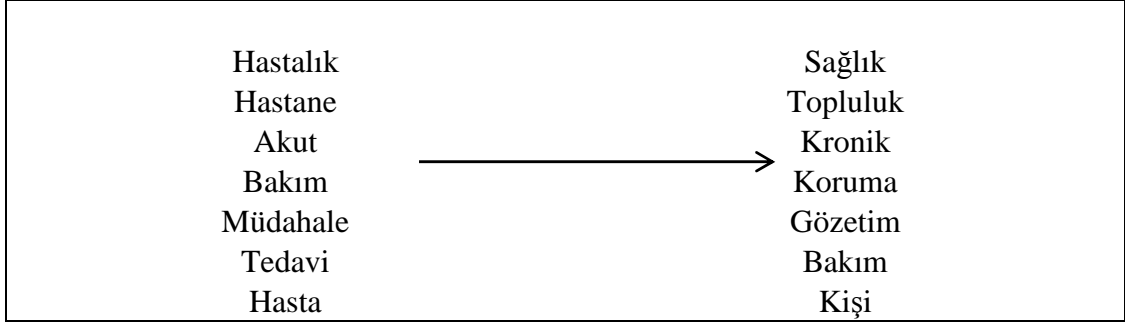
Tüketim kültürü temelli olarak yaşanan süreçte estetik cerrahi operasyonlarla bedenin müdahaleye açık bir duruma getirilmesi sağlık politikalarında yaşanan paradigma değişimlerine de referans vermektedir. Sağlık politikalarının değişiminde sağlık harcamalarının artması, sağlık ekonomisindeki yapısal değişimler, siyasal mekanizmaların da etkisini görmek mümkündür. Bu durum sağlık alanının yönetimi konusunda yeni bakış açılarının oluşmasına neden olmaktadır.

Normalleşmeye devam eden estetik cerrahisi toplumsal süreçlerde gelinen sonucu da göstermektedir. Tüketim toplumu ve beraberinde gelişen sağlık anlayışı da dönüşümün içerisinde önemli bir alana tekabül etmektedir. Bu bağlamda değişen sağlık algılamalarına değinmek çalışmanın çerçevesi için önemsenmiştir.

2.5.1. Sağlıkta Değişen Paradigmalar

Modernizm ve sonrası yaşanan geç modernizm olarak postmodernizm döneminde sağlık alanına ilişkin paradigma değişimi iletişim teknolojilerinin gelişimi, kültürel alandaki değiş tokuşlar, ekonomik, toplumsal ve siyasal argümanların farklılaşması gibi pek çok nedenden ötürü tetiklenmektedir. Tüketim toplumu ve kültürü çerçevesinde sağlık alanındaki dönüşümün inceleneceği bu bölümde, sağlık pratiklerinin kavramsal değişiminin, modernizm ve postmodernizmden kopuk olarak gerçekleşmediğini göstermesi bakımından önemlidir.

Gündelik yaşam pratiği içerisinde ev ve temizlik işleri ile uğraşmak, sosyalleşme ve bireyler arası iletişim alanındaki atılan bütün adımlar günümüz koşulları içerisinde sağlıkla ilişkilendirilmekte tıbbileştirilme durumu her an üretilmektedir (Demez, 2012: 521). Sağlıkla ilgili kavramsal dönüşüm yaşam alanı içerisinde kendine meşruiyet zemini hazırlanması işlemi medya üzerinden doktorların eliyle gerçekleştirilmektedir. Adak (2002: 79)'a göre modernizasyon süreciyle birlikte geleneksel toplumlarda otoritenin temsil edildiği kiliseler ve rahiplerin yerini artık sağlık üzerinden doktorlar almış ve toplumsal dönüşüm doktorlar tarafından şekillendirilmektedir. Doktorlar sadece kendi alanlarına mahsus olan bilgi paylaşımından kaynaklı gündelik hayatı düzenleyen bir güç haline dönüşmektedirler. Kavramsal dönüşüm açısından rahip-doktor karşıtlığı paradigma değişiminin ilk göstergesi olarak düşünülmektedir. Sağlık alanındaki paradigma değişimini Balcı ve Kırılmaz (2007: 144)'ın Nettleton (1995: 12)'dan aktardığı kavram gruplamasından görmek mümkündür.

Şekil 1: Sağlık Paradigmalarının Değişimi

Kaynak: Nettleton S. (1995). *The Sociology of Health and Illness*, Cambridge: Polity Press.

Nettleton'un ortaya koyduğu sağlıktaki kavramsal paradigma değişimi, yaşanan süreçlerle yakından ilişkilidir. Tüketim toplumu ve kültürü bakımından incelendiğinde beden nesneleştiği son dönem içinde, hastalıklı bedenlerin yerini sağlıklı bedenler almak zorundadır. Hasta bedene bakım sürecinin yerini bedeni hastalıktan koruma almış; beden sahibi, hasta boyutundan sıyrılıp birey olmuş; hasta bedene müdahale yerine hasta bedenin gözetim altında tutulması argümanı geliştirilmiştir.

Kasapoğlu (1999: 5)'na göre bedenin daha önce deneyimlediği hastalıklar akut pozisyondan çıkmış kronik ve süreklilik arz eden bir yapıya bürünmüştür. Buna göre yaşamı tehdit eden hastalıklar ve bulaşıcı hastalıkların tıp biliminin gelişimi ve ilaç teknolojilerinin kullanımıyla en aza indirgenmesine rağmen; kronik olan hastalık durumu artmaktadır. Özellikle kanser ve kanser türleri, kalp damar hastalıkları, diyabet, obezite ve psikolojik hastalıklar yaşamı fazlaca tehdit etmese de tıbbi müdahale yerini tıbbi gözetime; tedavi hizmetleri ise bakım hizmetleri paradigmasını oluşturmuştur.

Hasta bedenlere ilişkin geleneksel toplumlarda hastalıklarla ilgilenen birim olarak aile, yerini modern dönemle birlikte hastalık üzerinde çalışma yapan, hastalığın teşhisi ve tedavisi sürecinin işletildiği profesyonel kurumlara bırakmıştır (Man ve Balcı, 2006: 5). Postmodernizmin gelişimi sonrası yaşanan dönüşümle hasta beden sahipleri olan bireyler hastalıklarına dair anlatılarda bulunarak sosyal yaşantılarının kesintiye uğramasına izin vermemiş, hastalıkları konusunda alacakları tutumu farklı bireyleri de paydaş kılarak, hastalıkların hastane de değil toplum nezdinde rehabilitesini gerçekleştirmişlerdir (Nazlı, 2007: 167).

Sağlığa ilişkin kavramlar, sağlıklı olmak, zinde olmak ve bunun devamlılığını sağlamak, şişman olmaktan ziyade zayıf olmak gibi formlar sağlığın kapitalist sistem içerisinde yeni bir pazar döngüsü yaratarak tüketim toplumuna ve kültürüne yeni harcama araçları oluşturmayı sağlamıştır (Atilla ve Büyüker İşler, 2012: 222). Sağlığı günümüzde hayatta kalmaya bağlı biyolojik bir buyruktan daha çok statüye bağlı toplumsal bir buyruk olarak niteleyen Baudrillard'a (2008: 177) göre sağlık temel bir değerden çok bir yüklemidir. Bu yükleme durumu sağlığın bir sektör oluşturmasıyla birlikte ticarileştirildiğine dair referansları da üzerinde barındırır. Dolayısıyla hastalık ve sağlık inşa edilen toplumsal süreçlerdir ve hasta veya sağlıklı olma durumu bir eylemselliği ve yorumlamayı da beraberinde getirmektedir. Her birey kendi kültürel bilinç seviyesi ile hastalık ve sağlığa dair kültürel alt kodlarını kullanmaktadır. Bu kültürel kodlama içerisinde acı çekme, hayatı yaşama ve algılama, hastalık hali ve ölüm hali farklı şekillerde tezahür etmektedir. Ancak kültürel alt kodların da artık tıbbileştirildiği vurgusu sağlık olgusunun postmodern dönemde modern bir pratik olarak üretilmeye devam edilen bir kavram olduğu gerçeğini ortaya çıkartmaktadır (Turner, 2011: 238; Illich, 1995: 91; Man ve Balcı, 2006, 1).

Toplumların kendi kültürel birikimlerinin süreç içerisinde değiştiğini söylemek doğru olması da kültürlerin alışkanlıklar boyutunda yeniden inşa edilen veya dönemsel yeni formların kültürle birleştirilmesi sonucu bazı dönüşümlerin yaşandığı göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda sağlıkla ilgili olarak da kültürel bir değişimin yaşanması sağlığın değişen paradigmaları çerçevesinde yeni kavramların da ortaya atılmasını gerekli kılacaktır. Buradan hareketle devletin sağlık hizmeti sunumunda değişen rolü de sağlık alanında yeni paradigmalara benimsenmesi kolaylaştırmıştır. Devletin ikna araçlarını kullanarak özellikle medya üzerinden vatandaşlarına sağlıklı olma kültürü kazanmaya teşvik etmesi yeni bir anlayışı ortaya çıkarmaktadır (Rysst, 2010: 72).

Batıda ve batılılaşmış orta sınıf çevresinde iyi bilinen sosyo-kültürel bir olgu olarak sağlıklı olma kültürü, tüketim boyutuyla irdelendiğinde gizli bir tüketimci davranış sergileme olarak yorumlanmaktadır. Buna rağmen bu kültüre sahip olanlar eğitilmiş, genç veya orta yaşlı, sağlıkla ilgili farkındalığı olan, doğal olmayan maddelerden kaçınan, alternatif tıp meraklısı, sporu yaşam tarzı haline getiren bireylerden oluşmaktadır (Greenhalgh ve Wessely, 2004: 210). Sağlıklı olma kültürü, kitle iletişim

teknolojilerinin hızla yayıldığı medya gibi büyük ikna edici araçların ürettiği mesaj bombardımanı sayesinde toplumun en küçük sınıfsal birimine kadar inmektedir.

Sağlıklı olma kültürüyle birlikte korkuların da devreye girmesiyle sağlığın tüketim odaklı ilerleyişi sürüp gitmektedir. Bireylerin hasta olmamak için her an tetikte olduğu bir zaman diliminde korkuların medya aracılığıyla yönlendirilmesi sağlığın tüketim nesnesi haline dönüşümüne de etki etmektedir. Özellikle ilaç sanayinin gelişimi ve büyük ekonomik atılımlar bu sektörün ulaştığı boyutları göstermesi bakımından önemlidir. Sağlık uzmanı olan gazeteci Moynihan ve ilaç politikası araştırmacısı Cassells, ilaç firmalarının pazarlama stratejilerinin sağlıklı insanlara ilaç satmak olduğunu belirterek korkular üzerinden insanları etkiledikleri ve yeni hastalıklar icat edilerek bireylerin sağlıklı olma kültürü çerçevesinde ilaç kullandıklarını belirtmektedirler (www.sendika.org).

Sağlıklı olma kültürü zorunluluğu, korku ve kamuoyu önünde tanınma durumu bazı bireyleri zorunlu tıbbi müdahalelere doğru götürmeye başlamıştır. Bu durumun özellikle medyada korku argümanı ile desteklenerek metin haline dönüşümü başka bireylerin de zorunlu tıbbi müdahale ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Amerikalı oyuncu Angelina Jolie'nin, yakın kadın akrabalarının kanserden ölmeleri nedeniyle memelerini ve ardından yumurtalıklarını aldırması kamuoyunda ve tıp dünyasında çok tartışılmıştır. Jolie'nin bu müdahalesinin medya içeriklerinde işlenmesi başka bireylerin de korkularını harekete geçirmesine neden olmuştur. Manchester Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada bu şekildeki medya içerikleri sonrası meme kanseri kliniklerine başvuranların sayısının iki kat arttığı tespit edilmiştir (www.bbc.co.uk). Bu örnek durumla birlikte sağlıklı olma zorunluluğu ve kültürü ile korku halinin sağlık paradigmasını her an güncellendiğini ve bireylerin tetikte ve üst sevide tedbir alma pozisyonunda olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Gündelik yaşam alanının rutini olan sağlık anlayışı yeni beden anlayışını da ortaya çıkarmaktadır. Buna göre, estetik, atletik, zayıf, ince bakımlı vücut isteği kapitalist ekonomide söz sahibi olan kesimlerin yönlendirmesi doğrultusunda gerçekleşmekte ve modern kalıp olarak nitelendirilen bu şekildeki bedenler tüketim toplumlarının beden anlayışını ortaya çıkartmaktadır (Cirinlioğlu, 2001: 96). Atletik bir vücuda sahip olmak için Bauman (2001: 161)'ın ifadesi ile hakiki uygunluk durumu olan fitness hali

gündelik yaşamın önemli pratiğini oluşturmaktadır. Fitness kültürü de denilebilecek bu süreçte bireyler vücut yapılarını formda tutmak adına devamlı bir egzersiz yapma pozisyonunda kalmaktalar. Bu duruma paralel olarak, çalışma hayatında ve gündelik yaşam alanında zamansal sıkışma yemek yeme alışkanlıklarının değişimini beraberinde getirmiştir (Man ve Balcı, 2006: 7). Hızlı hazırlanan çabuk tüketilen kalorisi yüksek fastfood türü yiyeceklerle beslenme durumu şişmanlığı ve beraberinde obezite hastalığının dünya ölçeğinde yayılmasına neden olmuştur. Bu bağlamda kitapçılarda en çok satan kitaplar arasında yemek kitapları ile birlikte diyet kitapları da tüketicisini bulmuştur (Bauman, 2001: 162).

Sağlığın değişen paradigmalarının incelendiği bu bölümde insanlık tarihinin geçtiği süreçlerin sağlık alanını şekillendirdiği ve bu bağlamda kavramsal argümanlarda bir dönüşümün yaşandığı vurgulanmaktadır. Gündelik yaşam pratiği içerisinde bedenın nesneleşmesi ve tüketilebilen bir forma sokulması, sağlığın tüketim boyutlu sektörel bir işleve dönüşümü ancak bunun yanında günlük rutin bir işlevinin de olması bireylerin tüketim odaklı hareket alanını sağlığa kaydırmıştır.

Sağlıklı yaşam reçetelerine her gün bir yenisinin eklendiği günümüz dünyasında sağlığın değişen paradigmaları ile birlikte bireylerin kendi bedenleri üzerinden korku, ölüm, güzellik gibi kavramsal algılamaları somutlaştırmaları olası olumsuzluklara tedbir almaları şeklinde tezahür eden yaşam biçimleri ve pratiklerini uygulamaları yeni adımları da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bölümün son konusu olarak bedene yapılan tıbbi gerekçeye dayanmayan güzellik, gençlik gibi gereksinimlerden dolayı yapılan estetik operasyonların sonucu olarak yaşlanmama durumu değerlendirilmektedir.

2.5.2. Estetik Operasyonun Sonucu olarak Yaşlanmama

Tüketim toplumu ve kültürünün gündelik yaşam pratiği içerisinde her an üretilen sağlık, sadece bireyin hasta olmama durumu ile açıklanmayan ayrıca bedeni görünüş olarak da kusursuz olma isteğini oluşturmuştur. Bu bağlamda beden sahibi bireyin fiziki görünüşünü düzenleme olarak estetik cerrahi operasyonlara kalkışmasının önemli kodlarından birini de hep genç kalma isteği oluşturmaktadır. Dolayısıyla estetik cerrahinin bir sonucu da yaşlanmamadır.

Geleneksel toplum yapısı içerisinde yaşlılık bir kuşku bir ayrıcalık ya da acınacak bir son olarak görülmektedir (Illich, 1995: 60). Ancak yaşlanma, doğanın bir gereği olmaktan çıkarılıp, mücadele edilmesi, geciktirilmesi gereken bir süreç haline dönüştürülmüştür (Sezgin, 2011: 70). Yaşlı nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payının özellikle gelişmiş ülkelerde artması yaşlılık olgusuna müdahale edilmesi gerekliliğini meydana getirmiştir. Bazı hastalıkların ilerleyişinin yaşlanmayla ilişkilendirilmesi doktorların yaşlılığı bir hastalık olarak görmesine neden olmuştur (Demirel ve vd, 2006: 251).

Yaşam beklentisinin giderek artmasıyla yaşanan sağlıklı yılların süre ve kalitesinin nasıl arttırılabileceği sorusu gündeme gelmiştir. Bu durumun önlenmesi için sağlığa zarar verecek alışkanlıklara karşı önlem alınması gerekmektedir. Böylece sağlıklı yaşlanma da gerçekleştirilecektir (Aydın, 2006: 43). Ancak bununla birlikte sağlıklı insanın beklentilerinden biri de genç bir beden ile hayata devam etmek ve ölümü olabildiğince öteleyebilmektir. Ölüm, modern tıp bilimlerinin karşı koyamadığı, bununla birlikte birey üzerinde iktidarların yapabileceklerinin sınırlandırması bakımından tahakküm altına alınmak istenen bir yapıdır (Foucault, 1993: 60).

Ölümün bir habercisi olarak yaşlanma hali mücadele ve müdahale edilmesi gereken bir pratik olarak görülmesi bu olgunun gündelik yaşamdan dışlanmasıyla mümkün olacaktır (Man ve Balcı, 2006: 10). Tıp teknolojisindeki gelişmeler ve estetik cerrahi uzmanlarının sihirli ellerinden yaşlılığa dair artık bir izin kalmaması tüketim toplumu ve kültürünün tüketiciler kitlesini yeniden üretmesi bakımından önemlidir. Her bireyin, her yaşta her şeyi yapabileceği; buna rağmen bu düşüncenin olanaksız olduğu da her fırsatta vurgulanmakla birlikte (Sezgin, 2011: 71) çözüm yolu olarak ameliyathanelerin gösterilmesi bedeni formda, gerginleştirilmiş yeni bir yüz ve fiziki görüntü kadın veya erkek olsun statüyü yeniden inşa etmektedir.

Kapitalist sistem içerisinde sistemin devamlılığı, dünya nüfusunun önemli bir kesimini oluşturan yaşlıların da tüketim mekanizması içerisine alınmasıyla gerçekleştirilecektir. Yaşlıların sağlıklı olma zorunluluğu, gündelik yaşam pratiklerini bedenlerini yeniden şekillendirerek devam ettirmeleri zorunluluğu gibi uygulamalar sağlık harcamalarını da etkileyeceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 3. BEDEN TÜKETİMİ BAĞLAMINDA ESTETİK CERRAHİ OPERASYONLARA YÖNELİK BİR NİTEL İÇERİK ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal bilimlerde kullanılan bir analiz yöntemi olarak nitel araştırma, ilk kez 18. yüzyılda İsveçli bir bilim adamının İsveç'te dönemin ilahilerinin içeriklerindeki dini sembollerini incelediği çalışmasında kullanılmıştır (Frey, 1992: 194). Bunun yanında nitel analiz kısmen de olsa, sosyolojinin önemli isimlerinden Weber'in kapitalizmin ortaya çıkışının sosyal ve tarihsel temellerini sorguladığı Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu adlı eserinde Protestan ahlakını Benjamin'in metinlerinden yola çıkarak belirler. Bu iki örnek de nitel araştırmanın temel örneklerini oluşturmaktadır (Taylan, 2011: 65).

Nitel araştırmanın tek bir tanımını yapmak mümkün değildir ve araştırmacıların nitel araştırmayı belirli bir kalıba sokmaktan kaçındıkları görülmektedir. Çünkü nitel araştırma kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmakta ve bu kapsamın altında yer alabilecek birçok kavramın değişik disiplinlerle yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Yin, 2003:1-3). Nitel araştırma, insan yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını kullanılan ifadeleri, örgütsel yapıları ve toplumsal dönüşümleri anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerini oluşturmaktadır. Nitel araştırmada bilgiye tümevarım yöntembilimi kullanılarak ulaşmaya çalışılmaktadır (Özdemir, 2010: 325). Araştırmacılar nitel araştırma ile insanların olaylar ve olgulara nasıl anlamlar yüklediklerini, geliştirdikleri tepkilerin niteliklerini anlamaya çalışmaktadırlar. Storey (2007: 52) nitel araştırmanın, insanların olaylara dönük öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedeflediğini ve bu nedenle nicel araştırmadan daha üstün olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda nitel araştırma insanın şekillendirdiği toplumsal yaşam içerisindeki *örtük bilginin keşfini* sağlamak noktasında değerli ve önemli hale gelmektedir.

Nitel araştırmanın en önemli bileşenini nitel veri oluşturmaktadır. Nitel verinin nicel araştırmalarda yapıldığı gibi sayılara indirgenmesi amaçlanmaz. Nitel veri ile araştırmacı, araştırılan konu hakkında okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle nitel verinin ayrıntılı ve belirli bir derinliğe sahip olması büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

Nitel araştırmada birbirinden farklı analiz yöntemleri kullanılmaktadır. Ancak ele alınan bu çalışmada betimsel analiz çerçevesinde yürütölen bir yöntem kullanılmaktadır. Betimsel analizde çeşitli veri toplama şekilleri kullanılarak elde edilmiş verilerden belirlenmiş olan bir takım temalar eşliğinde özetlemeler ve yorumlamalar yapılmaktadır. Buradaki amaç bulguların işlenmiş ve yorumlanmış halinin okuyucuya iletilmesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277).

Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2008) aşamaları şöyle sıralamaktadır: Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yaparak araştırma alanını sonlandırmaktadır.

3.1.1. Evren ve Örneklem Seçimi

Çalışmanın konusu ve amacı dikkate alınarak araştırmanın evreni olarak Türkiye'deki internet haber sayfasına ait yazılı basın oluşturmaktadır. Bu doğrultuda örnekleme ise Türkiye çapında yayın yapan, günlük olarak dağıtılan kitle gazetelerinin en çok ziyaret edilen internet haber sayfalarıdır. Bu seçim işlemi, dünya çapında ziyaret edilen internet sitelerinin tiraj takibini yapan kuruluşun verileri üzerinden belirlenmiştir (www.alexa.com). Buna göre seçilen gazeteler ise Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazeteleridir.

3.1.2. Verilerin Toplanması

Çalışmanın konusunu ve amacını ortaya koymak için verilerin zenginliğini artırmak üzere Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazetelerinin internet haber siteleri 1 Ocak 2012 ve 31 Aralık 2014 yılları arasında sayfalara taşınan estetik cerrahi operasyon konulu 251 habere ulaşılmıştır. Haber sayılarının gazetelere göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1
İncelenen Gazetelerin Haber Sayılarına Göre Dağılımı

Gazeteler	Haber Sayıları
Hürriyet	47
Milliyet	65
Habertürk	76
Posta	63
Toplam	251

3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın araştırma boyutunda karşılaşılan kısıtlar analizin anlam kazanmasında ve belirlenen çerçevenin dışına çıkmadan bütünlüğü sağlamak noktasında önemlidir. Buna göre çalışma üç ana sınırlılık üzerinden şekillenmektedir.

Literatür açısından sınırlılıklar: Birinci bölümde kavramsal çerçevesinin çizildiği tüketim toplumu ve kültürü düzleminde bedenin bir tüketim nesnesine dönüştürülmesine dair literatürün sayısının az olması ve estetik cerrahi operasyonlar bağlamında bir değerlendirmeye rastlanmaması sınırlılıklardan birini oluşturmuştur. Bu alandan bir diğer sınırlılık ise literatür ekseninde beden tüketimi olgusunun tıbbi gerekçesi bulunmayan cerrahi operasyonlar üzerinden yorumlanmasıdır. Dolayısıyla çalışmanın araştırma boyutu tıbbi gerekçeli plastik ve rekonstrüktif estetik cerrahi operasyonlar dışında ele alınmasını gerekli kılmıştır.

Gazetelerin seçimi açısından sınırlılık: İnternet haber sitelerine sahip olan ve en çok ziyaret edilen dört gazetenin seçiminde bu gazetelerin kitle gazeteciliğini temsil etmelerinden dolayı çalışmanın ana problemine uyumu etken olmuştur. Kitle gazeteleri yazı yoğun olmayan, renkli magazineller unsurlar gözetiminde bireylerin yönlendirilmeye çalışıldığı bir gazetecilik türüdür. Seçilen gazetelerin bu alandaki temsiliyeti araştırmanın bu açıdan yürütülmesini gerekli kılan bir sınırlılığı doğurmuştur.

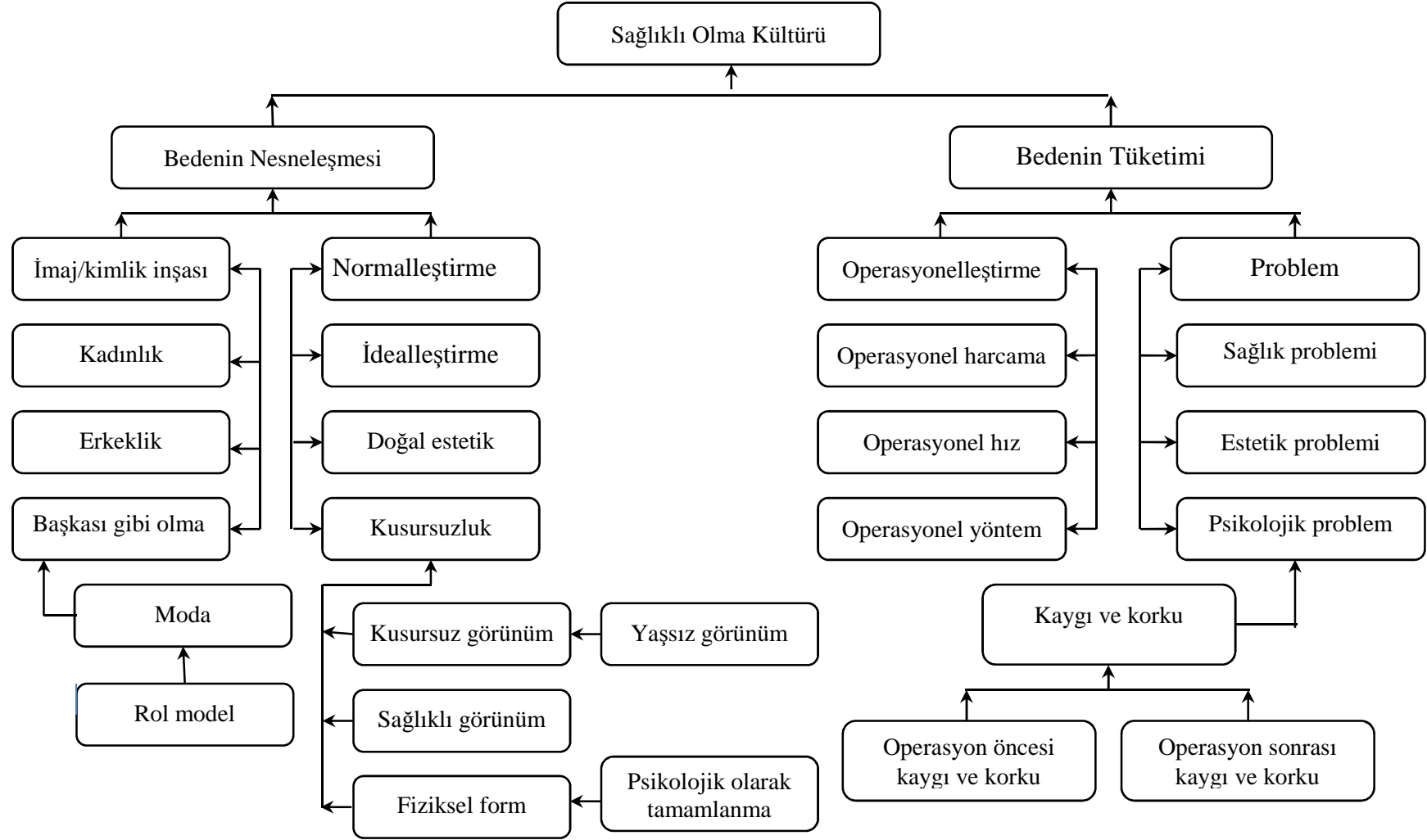
Haberlerin seçimi açısından sınırlılık: Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazetelerinden seçilen 251 haberin seçimini etkileyen iki önemli sınırlılık bulunmaktadır. Birincisi gazetelerin basılı halini elde etmenin zorluğundan kaynaklı sınırlılık; araştırmacı tarafından gazetelerin arşiv yetkilileriyle yapılan görüşmede arşivlerini herhangi bir araştırmacıya açmadıkları bununla birlikte arşivden herhangi bir şekilde gazete nüshasının çıkarılmasına izin verilmediği belirtilerek çalışma belirlenen

gazetelerin internet sayfalarında yer alan haberlerin taranması şeklinde veriler oluşturulmuştur. İkinci sınırlılık ise 1 Ocak 2012 öncesine dair estetik cerrahiye ilişkin haberlere internet sayfalarından erişimin sağlanamaması sınırlılığıdır. İletişim teknolojilerindeki değişim ve rekabet nedeniyle internet haber portallarının ara yüz ekranlarını değiştirmeleri eski haberlere ulaşımı güçleştirmektedir. Dolayısıyla arşiv sisteminde yaşanan teknik problemler de araştırmanın analiz boyutunda ele alınan haber metinlerini de sınırlandırmaktadır.

3.2. Araştırmanın Analiz Süreci

1 Ocak 2012 ile 31 Aralık 2014 tarihleri arasında Türkiye'nin en çok ziyaret edilen basılı yayınlara sahip gazetelerin internet sayfalarından Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazetelerinden tıbbi gerekçesi bulunmayan estetik cerrahi operasyonları konu edinen 251 haber metni nitel araştırma tekniği kullanılarak uzman görüşleri değerlendirilerek analiz edilmiştir. Betimsel bir nitel araştırma yapılmasından dolayı metinler alt kodları, kodları, temaları ve üst temaları oluşturacak şekilde değerlendirilmiştir. Bazı alt kodlar farklı kodlar altında yer alabilmektedir. Araştırmanın sonunda tümevarım yaklaşımı da gözetilerek alt kodlardan başlayarak üst temalara ulaşıldığını gösteren model belirlenmiştir.

Modelin belirlenmesi sürecinde araştırmanın uzmanıyla 10'a yakın görüşme yapılmıştır. Alt kodlar ve kodlar listesi belirlenmiş daha sonra kavramsal ifadelerle ilişkin tümevarım yaklaşımıyla hareket edilerek literatürden faydalanılmıştır. Modeli oluşturma aşamasında ortalama 6 model oluşturulmuştur. Ancak yapılan derinlemesine inceleme analiz sürecinde modelin alt kodların da içinde olduğu kodlar, temalar, üst temalar şeklinde son hali verilmiştir.

Şekil 2: Araştırmanın Temaları ve Alt Kodları

3.3. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada kullanılan temel kodlar; *kadınlık, erkeklik, başkası gibi olma, idealleştirme, doğal estetik, kusursuzluk, operasyonel harcama, operasyonel hız, operasyonel yöntem, sağlık problemleri, estetik problemler, psikolojik problemler* olarak belirlenmiştir. Bu şekilde dört gazetenin haber içeriklerinden *imaj/kimlik inşası, normalleştirme, operasyonelleştirme ve problem* temalarına ulaşılmış bunlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın genel kapsamı içerisinde alt kodlar başka kodların alt kodu da olabilmektedir. Bu da haber içeriklerinde kullanılan kavramların farklı birçok anlama tekabül ettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırmanın kodlarını haber içeriklerinden örneklendirerek değerlendirmeye başlamak çalışmanın çerçevesine ve analiz yönteminin seçilmesinin gerekçelerini de ortaya koyması bakımından önemlidir. Haber içeriklerinin tamamında eylemi gerçekleştirecek olan kadın ya da erkeğe atıf bulunmaktadır. Dolayısıyla kadim toplulukların kadın ve erkeklerden beklentilerinin başında kadınlık ve erkeklik veya başka bir ifade ile erillik ve dişillik vazgeçilmez unsurları oluşturmaktadır. Tüketim toplumu ve kültürü çerçevesinde incelendiğinde kadın, her zamankinden daha fazla kadın olmaktadır ancak bu durum beden in dişilleştirilmesi üzerinden yürütülmektedir. Bununla beraber erkek ise her zamankinden daha fazla erkek ancak beden özelliklerinin erilleştirilmesi üzerinden yürütülmektedir.

“İdeal kadının formülü!... Bilimin son keşfi: İdeal bir kadın yüzünün nasıl olması gerektiği, bilimsel olarak belirlendi!...Bilim adamları ideal kadın ölçülerini tanımladı. Yapılan araştırmaya göre ideal kadın yüzünü gözler, ağız ve kulaklar arasındaki mesafe belirliyor.” (Posta, 07.07.2014).

Örnek haber içeriğinde kadından beklenen veya kadına atfedilen durum ideal olmasıyla birlikte ideallığın bütün ölçülerini bedeninde barındırması olmaktadır. Kadınlığın ölçüsünün bilim adamları tarafından keşfine dair ifadeler ise bireylerin bedenleri üzerinden hareket alanlarının oluşturulmasını da göstermektedir. Kadının yüz anatomisinin idealize edildiği ve dişillik in daha fazla ortaya çıkarılması gerekliliği mesafe kavramı ile belirlenmektedir. Kadınlığa dair atıfların önemli bir eksenini ise kadının zarıflığı, gençliği, bakımlılığı gibi vurgulamalarla kurulan ifadelerle oluşturulmuştur. Vurgulamalar beden in tamamını kapsayacak şekilde olmasının yanında

bölgesel olarak da yapılabilmektedir. Ancak bu durum çalışmanın genel bakışını etkilememektedir.

“Estetikte yeni trend...Moda trendleri, kadınlarda kol bölgesinin zarafetini öne çıkarma eğiliminde. Sağlıklı, dinç, zarif kollar, kadınların güzelliğinde önemli bir unsur. Moda, zarif kolların saklanması istemiyor. Kadınların kollarının güzelliğine daha fazla dikkat etmelerinin bir nedeni artık modanın etkisi diyebiliriz Tabi bu durumda da kol estetiğine yönelim hız kazanıyor.” (Milliyet, 13.03.2014).

Kadınların güzelliğinin unsuru olarak nitelendirilen zariflik bir moda trendi olarak belirtilmekte ve bunun korunup kollanmasının ise modanın gerekliliği olduğu ifade edilmektedir. Bu kollama işlemini yerine getiremeyecek kadınlara çözüm yolu olarak estetik cerrahi yöntemleri olmaktadır. Haber içerikleri incelendiğinde kadınlığı sembolize eden organlar üzerine ifadeler de yer almaktadır.

“Meme büyütme operasyonunda bilmeniz gerekenler... memenin, kadın vücudunu tamamlayan, aynı zamanda kadim Anadolu topluluklarında bereketi sembolize eden bir organ olduğu... meme hacminde kayıp olabilir. Bu tür durumların kişide eksiklik duygusu uyandırması ve psikolojik olarak stres oluşturması...” (Habertürk, 27.08.2014).

Kadının bedeninde her hangi bir parçanın geleneksel toplumlardaki sembolize ettiği alanlara yapılan referanslarla kadın bedeninin olması gereken şekli tarif edilmektedir. Kadının annelik durumunun getireceği vazifelerden biri olan emzirme eyleminin kadının bedeninde tahrifata neden olacağı iddiasına dayanarak kadında eksiklik meydana geleceği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla kadın bedeninin her haliyle *tam ve eksiksiz olması* gerektiği üzerinde durulmakta, bu durumların oluşması halinde kadının psikolojik olarak zedeleneceği belirtilmektedir.

Kadına yönelik atfedilen ifadeler kimi zaman modern dünyanın getirdiği koşullar üzerinden şekillenmektedir. Kadının çalışma alanı içerisinde yer alması da göz önünde bulundurularak haber içeriklerinin oluşturulduğu belirlenmiştir. Buna göre kadınların iş yaşamının gerekliliği üzerinden tanımlandığı da belirlenmiştir.

“Kadınlar iş bulma ve kariyer noktasında güzelliğin kendilerine avantaj getireceğini düşünüp estetik ameliyat oluyorlar.” (Hürriyet, 15. 08. 2014).

“Kadınlar kadar erkekler de estetik operasyonlara başvurarak kariyer yolundaki estetik engellerini ortadan kaldırıyor.” (Habertürk 26.07.2014).

Tüketim kültürünün oluşturduğu üretim şekilleri ve çalışma hayatındaki rekabet koşulları kadın veya erkek olsun bütün bedenlerin üretici ancak aynı zamanda tüketici olmalarını salık verirken çalışma koşullarının insanların niteliğinden ziyade fiziksel formunun yerindeliği üzerinden belirlenmektedir. Kadının veya erkeğin bedeni formunun uygunluğu liyakatin önüne geçmesinden dolayı bireyler kendilerine ekonomik alanda yer açacak anahtarın güzellikten ya da dinç ve dinamik olmaktan geçtiğini görmekte ve buna kavuşmak için de *estetik engellerini* kaldırmaya girişmektedirler.

Çalışmanın kodlarından biri olarak erkeklik kodu da kadınlık koduna benzer nitelikte alt kodlarla oluşmuştur. Araştırmacı alt kodlar arasındaki ilişkilerin hem kadın bedeni üzerinden hem de erkek bedeni üzerinden şekillendirildiğini elde etmektedir. Bu bağlamda incelenen haber içeriklerinde kadınların estetik cerrahi operasyona yönelmelerinin yanında erkeklerin de artık bu yönelime girdiğini tespit etmektedir.

“Erkekler de estetik yaptırıyor... Önceleri erkekler bedenlerinin yalnızca performansı ile ilgilenirken, şimdilerde dış görünüme de önem verir hale gelmişlerdir. Dış görünümün iyi olmasının sosyal ve profesyonel yaşamda önemli olduğu gerçeği özellikle 30-60 yaş erkekler tarafından kabullenilmiştir. Giderek rekabetin arttığı iş ortamında dış görünümün önemi de anlaşıldı. Tıp bilimindeki ilerlemeler, ortalama yaşam sürelerini arttırmış ve insanlar kendilerini oldukları yaşa göre daha genç hissederek hale gelmişlerdir. Bu da hissettikleri yaşı dış görünüme aktarma isteğini doğurmuştur. Erkekler kendilerini takvimsel yaşlarından daha genç hissettiklerinden fit ve dinamik görüntüye sahip olmak istiyorlar.” (Habertürk, 15. 19. 2012).

Erkek bedeninin iş görebilme, ağır çalışma koşullarına dayanabilme durumlarının çalışma ilişkilerinin değişimi ve koşulların rekabet düzleminde gerçekleşmesi sadece performansa dayalı iş görme biçimini kapsamadığı ifadelerden anlaşılmaktadır. Dış görünümün belirleyici olduğu modern çalışma biçimlerinin bir sonucu olarak erkeklerin de bedenlerinde müdahaleye başladıkları ve bunun kabul gördüğü haber içeriklerinde belirlenmiştir.

Çalışmanın önemli kodlarından birini oluşturan *başkası gibi olma* haber içeriklerinden çıkarılan ünlülere benzeme, fiziki görüntülerinden bir şarkıcıya, bir dizi oyuncusuna benzemek şeklinde tezahür ettiği belirlenmiştir. Bununla birlikte *rol model* alma durumu ve estetik cerrahi uzmanlarının kendilerine gelen hastaların beklentilerine

yönelik yaptıkları açıklamalar dikkate alındığında farklı bedenlerin herhangi bölgesinin günün koşulları göz önüne alındığı *moda* olduğu da anlaşılmaktadır. Araştırmacı bu durumda alt kodların sağladığı kavramlar aracılığıyla *başkası gibi olma* kodunu oluşturmaktadır.

“Bieber'a benzemek için 100 bin dolar... Justin Bieber hayranı bir kişi ünlü şarkıcıya benzemek için geçirdiği bir dizi estetik ameliyata 100 bin dolar harcadı. ABD'nin Kaliforniya eyaletinde yaşayan Toby Sheldon, “Justin meşhur olduğunda yüzü her yerdeydi. Fotoğrafını gördüğümde tek düşündüğüm ona benzemektir. Şarkılarını çok dinlemiyorum ama yüzü o kadar kusursuz ki tüm değişiklikleri ondan ilham alarak yaptım” ifadelerini kullandı.” (Habertürk, 21.10.2013).

Haber içeriğinde yer alan ifadeler incelendiğinde rol model alınan kişinin kusursuzluğu ve her yerde kabul görmesi farklı hayat tarzına sahip sıradan bireylerin ulaşmak istedikleri bir statüye de gönderme yapmaktadır. Araştırmaya konu olan haber içeriği göstermektedir ki rol model alınan kişinin yetenekleri göz ardı edilmekte bununla birlikte sahip olduğu fiziksel özellikler estetik cerrahinin ve tıp teknolojisinin geldiği nokta için ulaşılabilir bir durum olabilmektedir.

Başkası gibi olma kodunun altında yer alan bir diğer alt kod olarak *moda*'yı estetik operasyonlar sırasında hastaların taleplerinin belirlediği saptanmıştır. Bu bağlamda dizi oyuncularının, sinema yıldızlarının veya siyasi aktörlerin eşlerinin sahip olduğu fiziksel özellikler hastalar tarafından ilgiyle takip edilmekte bu da estetik bir moda algısının oluşmasına neden olmaktadır.

“Herkes onlar gibi olmak istiyor... Beren burnu, Kerem kası, Angelina Jolie dudağı...kadın hasta kitlesinin en çok Beren Saat'in burnunu, erkeklerin ise Kerem Bürsin gibi karın kaslarına sahip olmak istediği... Angelina Jolie dudakları 100 yıl sonra da istenilen dudak... Jennifer Lopez poposu isteyen hastalar...” (Habertürk, 27.08.2014).

Şov dünyasının ünlülerinin başarılarının fiziki görüntülerinden kaynaklandığı algısı bireylerin de onlar gibi olmak istemeleriyle doğrudan orantılı olduğu haber içeriklerindeki hastaların talepleriyle ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte dünyaca tanınmış kişilerin herhangi bir konuya ilişkin yaklaşımlarının da bireyleri etkilediğini söylemek mümkündür.

“Michelle: Estetik ameliyat olabiliyim... ABD Başkanı Barack Obama'nın eşi Michelle Obama, ileride estetik cerrahi ya da botoks yaptırmaya uzak

olmadığı imasında bulundu. 50 yaşına girecek olan Obama, kadınların kendilerini iyi hissetmek için neye ihtiyaçları varsa onu yapmaları gerektiğine inandığını söyledi.” (Milliyet, 16.01.2014).

ABD Başkanı Barack Obama'nın eşinin estetik cerrahiye ilişkin açıklamalarının bireyleri etkilemesi beklenmektedir. Nitekim bu açıklamadan kısa bir süre sonra Bayan Obama'nın fiziksel yapısının estetikte yeni trendler arasına girdiği haber içeriklerinden saptanmaktadır.

“...Yine son zamanda yapılan bir araştırmaya göre ABD'li kadınlar en çok first lady Michelle Obama'nın ve ünlü oyuncu Jennifer Aniston'un kollarına benzer kollara sahip olmak istiyorlar.” (Milliyet, 13.03.2014).

Başkası gibi olma durumu bireylerin kendi bedenlerinden vazgeçmesine, başkasının fiziksel özelliklerine sahip olma şeklinde tezahür etmektedir. Ancak bu durum sadece bireylerin özgür iradeleriyle verdikleri bir karar olmaktan çıkmaktadır. Burada medya içeriklerinin veya haber söylemlerinin etkisinin olduğu unutulmamalıdır. Araştırmacı bu noktadan hareketle haber içeriklerini değerlendirirken önemli bir kavramın peşine düşmektedir. Bu kavram ideal kavramıdır ve çalışmanın ilginç bir kodunu oluşturması bakımından önemsenmiştir. Haber içerikleri irdelendiğinde *idealleştirme* fonksiyonunun özellikle kullanıldığı belirlenmiştir. Bedenin bütünselliğinden ziyade bedenin belli noktasını ele alacak şekilde ideal kavramına yer verildiği araştırmacı tarafından belirlenmiştir.

“İdeal yüz!... İdeal bir yüz için; yanaklara, elmacık kemiklerine ve kulaklara estetik dokunuşlar...” (Milliyet, 07.09.2012).

“...cilt istenen ideal görünüme 3 ayın sonunda ulaşıyor.” (Milliyet, 27.04.2012).

“...Erkek ideal burun yapısı kadın ideal burun yapısından farklıdır.” (Habertürk, 26.09.2013).

“İşte ideal bacakların altın kuralları... Kalça ile uyumlu, kavisleri olan ve ayağa doğru zarif bir şekilde incelen bacak ideal sayılıyor. Ayrıca alt bacağında boyunun dörtte biri uzunlukta olması gerekiyor. Bacaklar, çarpık, kalın ya da çok ince olabilir ama artık bunlar sorun değil. Ameliyat ya da birkaç küçük rötuşla bacaklar çekici hale gelebiliyor.” (Habertürk, 03.02.2012).

“...hastalar idealdeki vücut şekline kavuşuyor.” (Posta, 05.05.2013).

Bireylerin doğuştan getirdikleri bedensel özelliklerin yok sayıldığı haber içeriklerinden elde edilen ifadelerle ortaya konulmaktadır. *Bireyin isteği* üzerinden yapılan ya da

uzmanların idealize ettiği bedensel özelliklere vurgunun daha fazla yapıldığı, *var olandan ziyade olması gereken* şeklinde tanımlamalarla bireylerin bedenlerin tek tek ele alındığı saptanmıştır. ‘ideal vücut, ideal burun, ideal kadın, ideal meme, ideal bacak, ideal görünüm, ideal yüz’ şekilde çoğaltılabilecek kavramlara haber içeriklerinde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla bireylerin sahip olduğu özelliklerin ideal olmadığı belirtilmekte ve çözüm için ameliyat masaları işaret edilmektedir.

Araştırmada haber içerikleri üzerinden geliştirilen kodlamalardan bir diğerini ise *doğallık* oluşturmaktadır. Ancak haber içeriklerinden elde edilen ifadeler göstermiştir ki doğallıktan kasıt var olanın muhafaza edilmesi değil estetik cerrahi ile elden geçirilmiş bedenin doğal görünümüdür. Dolayısıyla kodlama *doğal estetik* olarak belirlenmiştir.

“Geçmiş senelerdeki abartılı isteklerin yerini estetikte doğal ve sağlıklı görünüm talebine bıraktığı... artık estetiğin belli olmayanının makbul sayıldığı... Anlaşılmayan estetiğin artık "iyi estetik" olarak değerlendirildiği...” (Hürriyet, 19.12.2013).

“Güzelleşmenin doğal yöntemi: Yağ transferi... İşlem basit: Vücudunuzdaki fazla yağ alınıyor, yağın az olduğu yerlere enjekte ediliyor. Böylece fazla yağdan kurtulurken yağ azlığı yüzünden konturunu kaybeden bölgenizi şekillendiriyorsunuz hem doğal, hem risksiz...” (Posta, 02.11.2013).

“Estetikte rağbet 'doğal'a!...başvuran hastalar artık doğala çok yakın ve yüzleri ile uyumlu burunlar talep ediyor... Günümüz estetik burun ameliyatı konseptinde hedef; güçlü, doğal ve dengeli bir burun oluştururken...” (Habertürk, 15.01.2012).

“Kendini gizleyen estetik operasyonlar... Geçmiş senelerde talep edilen 'abartılı' istekler yerini doğal ve sağlıklı görünümlere bırakıyor. Son dönemde estetik operasyon trendlerinin üç ana başlık altında toplandığında ‘Doğallık, sağlık - güzellik ve çabuk iyileşme’ en önemli unsurlar arasında...” (Milliyet, 21.11.2013).

Örnek haber içerikleri incelendiğinde bedenler üzerine yapılan bütün uygulamaların ameliyat yapılmış izlenimi doğurmayacak şekilde oluşturulması doğallık kavramı ile birleştirilerek sunulmaktadır. Dışarıdan herhangi bir maddenin ameliyat esnasında transfer edilmemesi de doğallık olarak gösterilmektedir. Bireylerin bedenlerin bir bölgesinden diğer bölgesine taşınacak yağ dokusu da doğallık olarak konumlandırılmaktadır.

Bedene müdahale pratiklerinin tamamı göz önüne alındığında bireylerin beklentilerinin kusursuzluk üzerine temellendirildiği görülmektedir. Araştırmacı, kusursuzluğun inşası sürecini farklı alt kodlarla ortaya koymaya çalışmaktadır. Kusursuzluk, *estetik veya kusursuz görünüm, sağlıklı görünüm, fiziksel form* şeklindeki alt kodlara ayrılmaktadır. Bu alt kodlar kendi içerisinde alt alt kodları da barındırabilmektedir. Kusursuzluk kodu bağlamında incelenen haber içeriklerinde bedende kusur arama veya kusurlu bölgelerin var olduğundan hareketle bedenin müdahaleye açık bir alan olması gerekliliği dayatılmaktadır. Dolayısıyla kusurluluk üzerinden bir kusursuzluk dayatmasının öncelendiğini belirtmek gerekmektedir.

“...son yıllarda kadınlar kadar erkeklerin de vücutlarında beğenmedikleri, kusurlu buldukları noktaları değiştirmek için estetik yöntemlerden faydalandıkları...” (Hürriyet, 07.05.2014).

“...Gelinlikle kusursuz görünmek için özellikle yüzlerinin ve göğüslerinin çok iyi olmasını ister gelin adayları. Güzel ve kusursuz bir yüz için mimik kırışıklığı, kaş kaldırma, göz kapağı operasyonlarına başvuran bayanlar, hemen her modelde göğüs kısmı vurgulanan gelinliği olabildiğince iyi taşımak için göğüslerinin dikleştirilmesini, küçük göğüsten şikâyet edenler de büyütülmesini istiyorlar.” (Milliyet, 11.04.2014).

“...Çok değil, 10 sene önce bacak yapısının değişmezliğinden yakınıyor, egzersizle formu değişmeyecek kalınsa da inceyse de bacaklarımızı kusurlarıyla kabul ederdik.” (Milliyet, 26.04.2012).

'Selfie' sonrası estetik arttı... Artık her kişisel sosyal ağda bir selfie görmek mümkün, ama bu fotoğrafların bir başka özelliği, yüze oldukça yakın olması nedeniyle kusurları da bir o kadar ayrıntılı göstermesi... O fotoğraflarda kusurlar ön plana çıkıyor...insanlar doğuştan gelen kusurlarını kaşların aşağıda olması göz kenarlarının aşağıda olması işte bunları düzeltmeye geliyorlar.” (Posta, 09.04.2014).

“...Estetik operasyonların temel amacının, estetik kusurları ve buna bağlı olarak gelişebilen sağlık sorunlarını ortadan kaldırmak olduğunu...” (Habertürk, 23.04.2014).

Örnek haber içerikleri incelendiğinde kusursuzluk arayışının sadece kadına ya da sadece erkeğe özgü bir durum olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte bedene müdahalenin önemli bir argümanı olarak bedenin kusursuzluğunun ancak ki estetik cerrahların operasyonu sonucu gerçekleştirilebileceği vurgusu haber içeriklerinin önemli tanımlamalarından birini oluşturmaktadır. Kusursuzluk kodu, içinde pek çok faktörü bulundurabilecek kadar karmaşık bir kavram kümesini de barındırmaktadır. Araştırmacı, estetik görünme isteğinin, yaşlanmanın ötelenmesi isteğinin yanında

fiziksel formun dayatılan moda algılamalarıyla gerçekleştirildiğini düşünmektedir. Bu bağlamda bekârlığa veda estetiklerinin revaçta olduğu haber içeriklerinin medya profesyonelleri, moda sektörünün seçkinlerinin ve estetik cerrahi uzmanlarının görüş birliği üzerinden oluşturulduğunu belirtmekte sakınca görmemektedir. Bu bağlamda *gelinliğini iyi taşımak isteyen gelin adaylarına* uygulanacak cerrahi operasyonlar ile kusurlu olduğunu iddia ettikleri bedenlerin şekillendirilmesinde aynı bakış açısının sergilendiğini saptamaktadır. Bireylerin anatomik yapılarının yok sayıldığı, doğuştan kusurluluk vurgulamalarının yoğunlaştırıldığı haber içeriklerinin vaaz ettiği durum, bireylerin bedenlerini forma sokmaları, şekillendirmeleri, düzeltmeleri, yaşlanma ile birlikte kırışıklıkların yok edilmesinin sağlanmasıdır.

Araştırmacı, *kadınlık, erkeklik, başkası gibi olma* kodlarını yeni imaj ve kimlik inşası sürecinin alt elemanları olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda *imaj veya kimlik inşası* teması araştırmanın temalarından birini oluşturmaktadır.

“... ‘yeni bir ben’ diyenlere tüyolar... Yeni yılda ‘yeni bir ben’ diyenler, estetik dokunuşlarla yepyeni bir başlangıç yapabilir! Meme cerrahisindeki yeni yöntemlerle sağlıklı ve estetik memelere kavuşabilirsiniz. Minik bir müdahaleyle güzel görünümlü bir burna sahip olabilirsiniz. Karın yağlarından kurtulurken belinizi de inceltebilir, yılların izleri olan çizgileri yüzünüzden silebilirsiniz.” (Milliyet, 26.12.2013).

“... ‘Mükemmel olmak istiyorum. Beni çizin’.” (Hürriyet, 09.08.2014).

Bireylerin kadın veya erkek olmalarından kaynaklı beklenti ve rollerin başkası gibi olma durumu ile birleşerek oluşturduğu düzlem yeni bir kimlik inşası olarak son bulmaktadır. Bu inşa süreci bedenler üzerinden yürütülen projelere de ışık tutmaktadır. Yeni bir imaj ve kimliğin inşası fiziksel görünümle kazandırılmaya çalışılmakta bireylerin beklentilerinin medya içerikleri üzerinden yükseltilmesi *yeni bir ben*’i oluştururken bu dönüşüm görüntüden ibaret kalmaktadır.

Çalışmanın *idealleştirme, doğal estetik ve kusursuzluk* kodları ise haber içerikleri üzerinden işletilen normalleştirme sürecine referans vermektedir. Bu kavram hem alt kodlarda tekrar edilmiştir hem de önemli bir temayı da oluşturmaktadır. *Normalleştirme* veya normal kelimesi haber içeriklerinde dikkat çekici kavramlardan biridir. Haber metinlerinin tarihsel bir dökümü göz ardı edilerek verilecek örnekler toplandığında *normal* kelimesine yüklenen anlamın *ideal veya istenilen durum* ile orantılı olarak

ilerlediği de görülebilmektedir. Yine normalleştirmenin haber içeriklerinden elde edilen ifadeler üzerinden değerlendirilecek olursa kusurluğun ortadan kaldırılmasıyla da ilişkilendirileceği görülecektir ki bu durum daha önce verilen örnek haber içeriklerinden de anlaşılabilir.

“...normale yakın abartısız dudaklar, normal vücut... Normal meme hacmi, normalden büyük meme, normal görünüm, yüzün tamamen normalleşmesi... Normalden uzun, normalden büyük kulaklar... Anormal bir görüntü. Burnun çirkin ya da normalden farklı olması. Normal bir burun, normal olmayan yapı, normal ölçüler, burnun simetrik, dudakla arasındaki açının normal sınırlarda olması... Kaşların pozisyonu normalden düşükse...” (Hürriyet, Milliyet, Posta ve Habertürk 2012-2014).

Normalliğin haber içeriklerinde sunumunda önemli bir sorun kime ve neye göre olduğunun belirsizliğidir. Ancak metin dizaynı ve ifadelerin kullanılış biçimi haber içeriği üreticilerinin (gazeteciler, editörler, estetik cerrahla) bireylerin bedenlerine müdahale etmelerini önceleyen bir pozisyonda olduklarını da göstermektedir. Araştırmacı, imaj ve kimlik inşası ile normalleştirme temalarının bir *problem yaratım süreci* ve bunun *operasyonel boyuta taşınma* durumuyla ilgilenmekte bu durum yeni tema alanlarının da oluşturulmasına neden olmaktadır.

İncelemeye tabi tutulan haber içerikleri her ne kadar tıbbi gerekçesiz estetik cerrahi konulu olsa da bedenlerin müdahaleye açılması problem kavramı üzerinden meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu meşrulaştırma süreci estetik kusur vurgusunun sağlık problemi veya psikolojik problemlerin üretilmesiyle şekillendirilmektedir.

“İnsanoğlunun güzellik arayışında estetik kuşkusuz önemli bir yer tutuyor. Vücudundaki herhangi bir noktadan memnuniyetsizlik hisseden kişilerin ilk tercihi estetik operasyonlar oluyor.” (Hürriyet, 02.08.2014)

“Kadınların estetik operasyon ya da uygulama yaptırmalarının başlıca sebebi, ‘ben daha güzel olmalıyım’ hırsı.” (Milliyet, 22.08.2012).

“Burnun çirkin ya da normalden farklı olması, kişilerde psikolojik sorunlara sebep oluyor.” (Posta, 12.04.2014).

Haber içerikleri incelendiğinde bireyleri bedenlerine müdahale etmeleri konusunda harekete geçirecek argümanlar estetik kusur, estetik problem, bunların sağlık problemi yaratabileceği varsayımı ve psikolojik problemler şeklinde sıralanmaktadır.

“...normalden büyük memelerin kadınlarda mutsuzluğa yol açtığı...Meme büyüklüğü aynı zamanda estetik bir problemdir. Kıyafet seçimini, günlük yaşantısından, evlilik hayatına kadar çok ciddi problemlere kaynaklık eder. Meme büyüklüğü olan bir kadının mutlaka estetik cerrahi bir müdahale ile tedavi edilmesi gerektiği... Bunun başka bir tedavi yöntemi söz konusu değildir. Meme büyüklüğü olan kadınlarda sadece sağlık problemleri olmaz, aynı zamanda çok ciddi psikolojik rahatsızlıklar da neden olur. Normalden büyük memelere sahip olan kadınlar kendilerine olan güvenlerini, vücutlarına olan saygılarını kaybederler. Kadınlık duygularında eksilme, azalma olur. Mutsuz olurlar, depresyona bağlı bir takım semptomların ortaya çıkmasına kadar giden durumlar oluşabilir. Birçok kadın bu nedenle ilaç kullanmaya başlar. Kullandıkları ilaçlar da tam tersine daha sıkıntılarını artırır. Bu nedenden dolayı evlilikleri bozulan, işlerini kaybeden birçok kadın vardır.” (Habertürk, 13.10.2014).

Habertürk gazetesinde yayınlanan haber metninde büyük memelere sahip kadınların mutsuz olacağı belirtilerek bunun estetik bir problem olduğu belirtilmektedir. Bu problemin kadının günlük yaşamsal aktivelerinden evliliğine kadar pek çok alanda sorun yaratacağı öngörüsünde bulunmaktadır. Fiziksel özelliklerin yok sayıldığı her kadının aynı formda olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla *büyük meme* tanımlamasının bireyden bireye fark ettiği göz ardı edilmektedir. Büyük memeye sahip kadınlara estetik cerrahi ile müdahale edilmesi durumunun bir zorunluluk üzerinden temellendirildiği belirlenmiştir. Meme büyüklüğünün doğuracağı sağlık problemlerinin sıralanmasından sonra psikolojik problemleri de beraberinde getireceği iddiasıyla metin kurgusu yapılmıştır.

Haber içeriği tamamen olumsuzluk üzerinden kurgulanarak bireylerin bedenlerine dair korku ve kaygı duymaları sağlanmakta dolayısıyla bedene müdahale pratiklerinin doğmasını sağlayacak koşullar da bu şekilde oluşturulmaktadır. Bireylerin bedenlerini cerrahi operasyonlara açmaları bu yolla sağlanmakla birlikte operasyon öncesi kaygı ve korkular bireyin karar verme aşamasını da etkilemektedir. Uzman görüşlerinin bu noktada devreye girdiği haber içeriklerinden de anlaşılmaktadır.

“Küçültme emzirmeye engel değil... Dev memelerde çok fazla doku çıkarılacaksa süt kanalları ve süt bezlerinin de çıkarılma ihtimali olabiliyorsa da büyük orunda korumaya çalışıyoruz. Bir kısmını bırakabiliyoruz. Kalan kısmı da emzirmeye yeterli oluyor.” (Hürriyet, 20.06.2014).

“Burunda şekil bozukluğuyla birlikte horlama da sık görülür. Bu bozukluk düzeltilerek sağlıklı nefes almak mümkün hale getirilebilir.” (Milliyet, 13.08.2014).

Haber içerikleri bedenlerin müdahale açılmasını sağlayacak ifadelerle şekillendirilirken bu durum tıp teknolojileri ile bağlantılı olarak hız, yöntem ve harcama odaklı bir süreci de oluşturmaktadır. Tam da bu noktada bu üç kavram tüketim toplumu ve kültürünün genel argümanlarıyla da uyumluluk göstermektedir. Bu bağlamda araştırmacı, *operasyonel hız, operasyonel yöntem ve operasyonel harcama* kodlarını *operasyonelleştirme* teması altında birleştirmenin çalışmanın çerçevesine uygun olduğunu düşünmektedir.

Haber içerikleri incelendiğinde gündelik pratiklerin ve yaşam tarzının tamamen hız ve harcama odaklı süreçlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Bireylerin bedenlerine dair operasyonel karar verme aşamalarında hız ve yöntemin etkili olduğu, teknolojinin bütün imkanlarının bireylerin üretim süreçleri içerisindeki konumunu etkilemeden devam etmesiyle bağlantılı olarak geliştiğini göstermektedir. Bireylere günlük rutin işlerinde önemli zaman kayıpları yaşatmayacak, kısa süreli müdahalelerle estetik cerrahiye ilişkin taleplerini yerine getirecek yöntemlere yönelmeleri medya metinleri tarafından gösterilmektedir.

“Günümüzde, ilerleyen teknolojik gelişmeler ile cildiniz kısa sürede yenilenebiliyor. Yalnızca birkaç saat süren işlemler sonrası, 10 hatta 15 yaş genç görünmek mümkün oluyor... Botoks’la 2 dakikalık işlem ile 6 ay gergin ve genç cilt görünümü sağlanabiliyor.” (Milliyet, 22.04.2014).

“Güzel ve sıkı bir vücut için 15 dakika yeterli...Güzel ve sıkı bir vücuda sahip olma isteği, gözleri vücut şekillendirmede son yılların en trend uygulaması olan lazer lipoliz yöntemine çeviriyor.” (Milliyet, 26.02.2014).

“30 dakikada hayal edilen bacaklara kavuşun! Günümüzde bir çok kadın ve erkek tarafından bacadaki incelikler, kalınlıklar ve eğrilikler oldukça önemseniyor.” (Milliyet, 08.05.2014).

“Botoks 10-15 dakikalık bir işlem. Bu yüzden de çok tercih ediliyor. Kadınlar ise, en çok alın ve göz çevresi için botoks yaptırıyor.” (Hürriyet, 17.09.2012).

“4 saatte ince ve kaslı bir vücut... Fit ve kaslı bir vücut için spor salonlarında aylarca ter dökmek gerekir. Ya da 'gerekirdi'. Artık High Definition Vaser Liposculpture adlı yeni bir cerrahi teknik var. Böylece günler değil, en fazla dört saat sonra hayalinizdeki vücuda kavuşuyorsunuz.” (Posta, 05.05.2013).

Örneklerden de görüleceği üzere operasyonel hız ve yöntem bireylerin estetik cerrahiye bakış açılarını olumlayacak şekilde kurgulanmaktadır. Estetik bir görüntü kazanmak

ancak bunu kısa süre içinde gerçekleştirilmesi tüketim toplumunun hız odaklı yaşam anlayışıyla uyumlu görünmektedir.

“126 bin liralık estetik.. İngiltere’de India Buchan (54), kendini baştan yaratmak için 35 bin sterline (126 bin tl) mal olan 10’dan fazla estetik ameliyat yaptırdı.” (Hürriyet, 15.08.2014).

“Her şey Superman olmak için... Filipinli Herbert Chavez, hayranı olduğu Superman’e benzemek için 16 yıl içinde 19 estetik ameliyat geçirdi. 35 yaşındaki Chavez, bu takıntısı için yaklaşık 50.bin lira harcadı.” (Hürriyet, 28.12.2013).

“Dünya güzelleşmek ve gençleşmek için 2 milyar dolar harcadı. Botoks’un üreticisi, ABD’li ilaç firması Allergan’ın CEO’su David E.I.Pyott, bu yıl yaklaşık 2 milyar dolar tutarında botoks sattıklarını belirterek, ‘Bunun yaklaşık yarısını güzelleşmek ve gençleşmek isteyenler ödedi. 5 yıl içinde botoksdan gelen gelirler yılda 4 milyar dolara kadar çıkacak.’ dedi.” (Hürriyet, 23.10.2013).

İncelenen haber içeriklerinde göze çarpan önemli bir nokta ise harcama boyutunun pek de üzerinde durulmadan aktarılmaya çalışılmasıdır. İlginç örnekler olması bakımından sayıca çok az haberde parasal ifadeler yer almaktadır. Bu da araştırmacının beklediği bir sonuç olmaktadır. Çünkü, medya içerikleri hedef kitlenin maddiyatıyla ilgilenmemektedir. Dolayısıyla harcama yapma konusu bireylerin kendi kararlarına bırakılmış gibi gözükse bile örtük olan bilgi, harcama yapmaya davet etmek şeklinde görünmektedir. Medyanın burada açıktan bir emredici durumu olmasa da beklentisi, bireylerin bu yöne doğru gitmesidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gündelik hayat pratikleri içerisinde dönüşüme tabi tutulan birey, birbirinden farklı pek çok sürecin de öznesi olmaktadır. Birey, yaşam alanı içerisinde kendi varlığına tahakkümde bulunan her olguyla baş başa kalmakta ve çoğu zamanda yenilmektedir. Süreç olarak her dönemden etkilenen ve her dönemin kalıbına giren birey, bedeni ile bu argümanları kendi üzerinde barındırmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümde kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmış tarihsel süreçler ile toplumsal süreçlerin etki alanlarının örtüştüğü yerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar kavramsal çerçeve modernizm olgusuyla başlatılmış olsa da geleneksellik olgusu yadsınamayacak bir gerçekliktir. Geleneksellik din ve dine ait argümanlar üzerinden yürütülmüş dolayısıyla toplumu oluşturan her bir bireyden beklenen de bu ölçü üzerinden günlük pratiklerini oluşturması olmaktadır. Modernizm olgusunun türetilmesi geleneksel yapıların da kendi varlıklarını ikame noktasında zorlayıcı bir boyuta taşınmıştır. Geleneksellik kendi varlığını modernizm karşılığında inşa etmeye hala devam etmektedir. Modernizm olgusu ise süreçleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Aydınlanma veya aklın keşfi olarak da nitelendirilen süreç geleneksel argümanların rafa kaldırılmaya çalışıldığı uzun bir dönemi kapsamaktadır. Bilimsel Devrim ve sonrasındaki Sanayi Devrimi süreçleri de Aydınlanmanın devamlılığını göstermesi bakımından kapsayıcı niteliktedir. Modernizm sonrası olarak postmodernizm ise siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal alanların tamamında yaygınlaşmaya başlayan son dönem ya da geç modernizm olarak dünyayı kuşatmaya devam etmektedir. Postmodernizmin etkisinin hissedilmesinde iletişim teknolojilerinin yeri önemlidir. Bu teknoloji sayesinde bireylerin tek tek hayatlarına dair izdüşümleri görmek mümkün olmaktadır. Dolayısıyla bireyselleşme bu dönemin kilit taşı oluşturmaktadır ki bu durum çalışmanın ana araştırma alanıyla da tam olarak örtüşmektedir.

Modernizm olgusunu savunanlar da tıpkı gelenekselci yaklaşımı benimseyenler gibi varlıklarının ikamesini postmodernizm üzerinden yürütmeye başlamışlardır ki bu da postmodernizmin eleştirisinde kendini bulmaktadır. Bu varoluş savaşı bireylerin davranışları üzerinden bir pratiğe dönüşmekte bu da tüketim toplumu ve kültürünün oluşmasına tekabül etmektedir. Tüketim toplumu ve bu topluma ait olarak kültür

biçimlenmesi bilinen ortalama kültür algılamalarından farklı olarak gelişme göstermektedir. Hız, harcama ve anlık yaşama dair pratiklerin tezahürlerini bu yeni kültürde görmek mümkündür. Yeni kültürün oluşumunda etkili olan ise medya ve iletişim teknolojileridir. Bilgilendirme, yönlendirme ve özellikle harekete geçirme işlevi olarak medyanın etkisini görmek mümkündür. Sağladığı içeriklerle bireyleri mesaj yağmuruna tutan medya, tüketimi tetiklemekte bu da son tahlilde önce bireyselleştirilen bedenin nesneleşmesine sonra da parça parça tüketilmesine zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde bedene dair değerlendirmelere yer verilmekle birlikte tüketim toplumu ve kültürüne etki eden argümanların bedeni de yeniden anlamlandırıldığı üzerinde durulmaktadır. Süreçlerin bedenin şekillenmesinde ve kullanımında etkisi olduğu düşünülmektedir. Geleneksel toplum bedeni baskı altına alma halini dinsel baskılardan dolayı yaparken, erken modern dönemde beden, aklın dışında kalan gövde işlevi nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulmuştur. Çünkü burada kutsanan beden değil akıl olmaktadır. Dönemsel olarak bedenden beklenen değişmektedir. Bu bağlamda modern dönemde beklenti bedenin bir bütün olarak gözetilmesi, üretim süreçlerinde etkin rol alması şeklinde tezahür ederken geç modernizm ya da postmodernizm de bedenden beklenen bütünsellikten kopmuş parçalanmış, her bir parça üzerinde hareket alanlarının olduğu bir duruma dönüşümdür. Bu bağlamda bedene müdahale pratiklerinin güncellendiğini görmek de mümkündür.

Dini ritüellerin, siyasal iktidarın, imaj ve kimlik inşası süreçlerinin, modanın, tıp biliminin, seküler yaklaşımların, tanımlamaların ve dahası insani duyguların bedene müdahale alanlarını oluşturduğu belirlenmektedir. Müdahale pratikleri bedende yeni formların oluşturulmasına da katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla tüketim toplumu ve kültürünün bedenden beklentisi, tüketime her daim elverişli olmak şeklinde tezahür etmektedir. Bunun yolu üreten asker beden ile tüketen asker bedenin oluşumunun sağlanmasıdır. Bu bağlamda beden hep genç olmalıdır ve hiç yaşlanmamalıdır. Kaçınılmaz bir son olarak ölüm, tüketim toplumu ve kültürünün sürekliliğine bir engel olarak durmaktadır ve beklenti bedenin ölümü yok sayarak yaşamasını mümkün kılmaktadır. Ölümü yok sayarak yaşamanın yolu ise ölümü en çok hatırlatan unsur olarak yaşlanmayı geciktirmek olacaktır. Yaşlan(ma)ma, tıp teknolojisindeki gelişimle birlikte durdurulmaya çalışılan önemli bir problem alanı olarak durmaktadır. Hem

yaşlanmayı önlemek hem de beden üzerinde tahakküm alanını oluşturacak olan ise estetik cerrahi operasyonlardır. Estetik cerrahi operasyonlar, modernizm ve postmodernizmin bir tezahürü olmanın yanı sıra gelenekselci yaklaşımın temel argümanı olarak *yaratılmışlık esasına da bir karşı duruşun* olduğu noktayı göstermektedir. Yaşlanmama veya yaşsızlık olarak nitelendirilecek durum sağlık paradigmalarının da değişimini göstermesi bakımından çalışmanın çerçevesini yansıtmaktadır.

Sağlık paradigmaları toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik süreçlerden bağımsız değildir. Bu bağlamda değişim süreçlerinde modernizm ve geç modernizm olarak postmodernizmi de içinde barındıracak şekilde dizayn edildiğini söylemek mümkündür. Paradigma değişiminde bütüncül yaklaşımlardan, parça veya bireysel yaklaşıma kayılmış olduğunu belirtmek gerekir.

Bu çalışmanın üçüncü bölümü ise medyanın beden tüketimine nasıl baktığını estetik cerrahi operasyonlara dair haber içerikleri üzerinden çözümlenmesi dair araştırma alanından oluşmaktadır. Kitle gazeteciliği yapan Hürriyet, Milliyet, Habertürk ve Posta gazetelerinin internet sayfalarından tıbbi gerekçesi bulunmayan estetik cerrahiye konu edinen 251 haber metni 1 Ocak 2012 ile 31 Aralık 2014 tarihleri arasındaki taramalardan elde edilmiştir. Haber metinleri nitel araştırma kapsamında analiz edilmiştir. Tümevarım yaklaşımı içerisinde alt kodlar, kodlar, temalar ve üst temalar belirlenerek sonuca ulaşılmıştır. Haber içeriklerinin okunmasıyla elde edilen kodlar alt kodlar veya alt alt kodların analiziyle kod şeklinde oluşturulmuştur.

Cinsiyete dair vurgulamaların haber içeriklerinde önemli bir yerinin olduğu belirlenmiştir. Buna dair oluşturulan alt kodlar kadın ve erkek olarak beklentiler ve rollerin farklılaştırıldığı ifadelerle temsil edilmiştir. Dolayısıyla araştırma kadından beklentiler ve kadına yüklenen roller göz önünde bulundurularak *kadınlık* kodu oluşturulurken aynı durum *erkeklik* kodu için de söz konusu olmaktadır.

Yine haber içeriklerinden özellikle moda da dair ifadelere sıklıkla rastlanmıştır. Özellikle dizi ve sinema oyuncularını, magazin sayfalarını ve programlarını süsleyen kişilerin bedenlerine dair yaptıklarının moda olarak sunulmasında estetik cerrahların da söylemleriyle katkı sunduğu belirlenmiş olup *moda ve rol model* alt kodları

oluşturularak *başkası gibi olma* kodu oluşturulmuştur. Bu bağlamda *kadınlık*, *erkeklik* ve *başkası gibi olma* kodları imaj ve kimlik inşası temasını oluşturmuştur.

İncelenen haber içeriklerinde bireylerin yaşlarına özel bir vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Söz konusu haberlerde her yaşa özel estetik cerrahi operasyonlarına dair bilgilendirmeler uzmanları tarafından açıklanmaktadır. İçeriklerin genel kapsamında yaşlanmama durumu göz önünde bulundurularak metinler oluşturulurken kusursuzluğa giden yolu göstermesi bakımından ifadeler yer verildiği saptanmıştır. Bu bağlamda psikolojik argümanların kullanıldığı içeriklerde bireylerin *psikolojik olarak tamamlanmasını* salık veren bununla birlikte *fiziksel formun* korunmasına dair öncüllerin oluşturulduğu genel çerçeve olarak da *sağlıklı görünüme* referans verildiği belirlenmiştir. Bu ifadelerin tamamı bir alt kod olarak *kusursuzluk* kodunun araştırmacı tarafından oluşturulmasına olanak tanımıştır. Araştırmacı kodların birbiriyle bağlantılı şekilde oluşturulmasına dikkat etmeye çalışmıştır. Bu nedenle haber içeriklerinde kusursuzluğun idealleştirilmesine dair ifadeler rastlanmıştır. İdealize edilen vurgulamalar *idealleştirme* kodu olarak belirlenmiştir. Araştırmada ideal olarak vurgulanan ifadelerin dönemlere göre şekillendiği saptanmıştır. 90'lı yılların sonu ile 2000'li yılların başında ideal olarak görülen bazı estetik cerrahi uygulamaların yerini doğal estetiğe bırakmasına atıfta bulunan ifadeler *doğal estetik* kodunun oluşturulmasına neden olmaktadır. *Kusursuzluk*, *idealleştirme* ve *doğal estetik* kodlarının *normalleştirme* temasını oluşturduğu belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada oluşturulan normalleştirme ve imaj/kimlik inşası temalarının bireylerin bedenlerinin müdahale aracına dönüştürülmesini sağladığı saptanmıştır. Bu iki tema incelenen haber içeriklerindeki örtük ifadelerin de keşfiyle birlikte bedenin nesneleştirilmesine referans verdiği tespit edilmiştir. Bedeni oluşturan her bir parçanın bireyin kendi isteği veya dışarıdan müdahaleler sonucunda harekete açık bir alan oluşturulması bedenin metaya dönüşümünü hızlandırdığını söylemek mümkündür. Nesne olan beden her şekilde değiştirilebilir, var olan özellikleri üzerinde güncellemeler yapılabilir, şekillendirilebilir, düzeltiler pozisyona getirilmektedir. Bu da bedenin özel bir mülkiyete dönüştürüldüğünün göstergesini oluşturmaktadır. Mülk olan beden üzerinde sahibinin tahakkümünün olmasının yanında farklı birçok kurumun da tahakkümüne açılması kaçınılmaz olmaktadır. Nesne olan, metaya dönüşen her argüman

harcanabilme potansiyeline sahip olmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın ikinci ayağını da bu olgu oluşturmaktadır.

İncelenen haber içeriklerinde bireylerin bedenlerini müdahaleye açmalarını sağlamak için türetilen ifadeler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacı, metinlerin hemen hepsinde bir problem alanı oluşturulmasına dair referanslara başvurulduğunu belirlemiştir. Bir durumun meşru zemine oturtulması için gereken problemlerin saptanmasını sağlamaktan geçmektedir. Dolayısıyla içerikler incelendiğinde özellikle *estetik sorunlara* dair vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Bunun yanında *psikolojik sorunlar* ve *sağlık sorunlarının* ön plana çıkarıldığı saptanmıştır. Sorunlara ilişkin vurgulamaların sıklığı her biri bir kod olacak şekilde tasarlanmış ve *problemler* teması oluşturulmuştur.

Haber içeriklerine dair incelemelerde problemler üzerinden yürütülen metinlerde çözüm yolları olarak estetik cerrahi müdahaleleri işaret edilmektedir. Cerrahi müdahale türleri, bedenlerin gereksinimlerine göre yöntemlerin neler olabileceğine dair ifadeler bunların kabul görebilmesi için gereken meşrulaştırma araçlarının (yöntemin kolaylığı, acının hissedilmemesi, estetik cerrahi doktorlarının ifadeleri) etkin kullanıldığı saptanmıştır. Cerrahi müdahaleye ilişkin hız odaklılığın artık günümüz insanının aradığı kilit bir unsur olmasından kaynaklı kavramların kullanımına sıklıkla başvurulduğu belirlenmiştir. Yine müdahale türleri bunların teknolojiyle nasıl şekillendirildiğine dair ifadelere başvurulduğu saptanmıştır. Bu bağlamda *operasyonel hız*, *operasyonel yöntem* ve *operasyonel harcama* boyutlarına dikkat çekilmesi kodların da bu kavramlarla oluşturulmasına neden olmuştur. Operasyonel hız, operasyonel yöntem ve operasyonel harcamanın bedene müdahale pratiğini oluşturduğu saptanmış ve *operasyonelleştirme* teması oluşturulmuştur. Problem ve operasyonelleştirme temaları bedeninin müdahaleye açılmasını sağlamakta dolayısıyla bedeninin tüketimi üst teması da bu iki temanın referansı ile oluşturulmuştur.

Araştırmada incelenen haber içeriklerinin bedeninin nesneleşmesi ve bedeninin tüketimi noktasında bireylerin harekete geçmesini sağlayacak argümanlarla oluşturulduğu saptanmıştır. Medyanın bireyler ve bedenler üzerinde hareket alanı açılmasını sağlamak için girişimde bulunduğunu, özellikle de bedeninin nesneleştirilmesini sağlayacak meşrulaştırma araçlarına yer verdiği, bunları söylemsel olarak etkin kullanıldığını söylemek mümkündür. Medyanın bedeninin nesneleşmesinde moderatör olduğu haber

içeriklerinden anlaşılmaktadır. Bunun yanında bedenın tüketimi noktasında karar her ne kadar bireye bırakılmış gibi gösterilmeye çalışılsa da kullanılan ifadeler, alt kodlar ve kodlar tüketim boyutunda da medyanın aktif rol aldığını göstermektedir.

Bedenin nesneleştirilmesi ve bedenın tüketimi, tüketim toplumu ve kültürünün özellikleriyle uyumlu görünmekle birlikte modernizmin standartlaştırıcı ve normalleştirici tek tip beden oluşturma durumunun da varlığını kanıtlamaktadır. Bedene dair nesneleşme ve tüketim, görüntüsel olarak sağlıklı olma kültürünün oluşmasına katkı sunarken; üretilen sağlıklı olma kültürünün tekabül ettiği alan postmodernizmin parçalanmışlık esası üzerinden modernizmin argümanlarının sıkı sıkıya medyanın moderatörlüğünde işletildiğini de göstermektedir.

Bu çalışma ile bireylere ve alan yazınına katkı sunacağı düşünülen akademisyen adaylarına farklı bir bakış açısı sunulduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bireylerin medyanın haber içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla incelemeleri önerilmektedir. Eleştirel bakış açısının kazanımında eğitim politikalarının öneminden hareketle medya okur yazarlığı eğitiminin deneyimli kişilerce verilmesi önemsenmektedir. Bunun yanında bu alanda çalışma yapmak isteyen akademisyen adaylarının farklı zaman aralıklarında ve farklı örneklem üzerinde çalışmayı irdelemeleri alan yazınına da katkı sağlayacaktır. Bundan sonraki çalışmalarda medyanın etki kuramları çerçevesinde çalışmanın boyutları derinlemesine analiz edilebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ADAK N. (2002). *Sağlık Sosyolojisi Kadın ve Kentleşme*. İstanbul: Birey Yayınları
- AGNES H. ve F. Ference. (1993). *Postmodern Politik Durum*. Ş. Arğın (çev.). İstanbul: Öteki Yayınları
- ALTHUSSER, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Y. Alp ve M. Özışık (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları
- ANDERSON, P. (2002). *Postmodernitenin Kökenleri*. E. Gen (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları
- BALCI, A. ve H. Kırılmaz. (2007). *Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Türk Sağlık Sektörüne Yansımaları*, C. Can ve U. Saran (Ed.). *Sağlık Ekonomisi ve Sağlık Yönetimi içinde*, İstanbul: Aura Kitapları
- BAUDRILLARD, J. (2008). *Tüketim Toplumu*. H. Deliçaylı ve F. Keskin (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BAUMAN, Z. (2001). *Parçalanmış Hayat, Postmodern Ahlak Denemeleri*. İ. Türkmen (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BAUMAN, Z. (1999). *Çalışma, Tüketim ve Yeni Yoksullar*. Ü. Öktem (çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi
- BURKE, P. (2000). *Rönesans*. Ö. Akpınar (çev.). İstanbul: Babil Yayınları
- CİRHİNLİOĞLU, Z. (2001). *Sağlık Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları
- ÇABUKLU, Y. (2004). *Toplumsalın Sınırında Beden*. İstanbul: Kanat Yayınları
- ÇİĞDEM, A. (2006). *Aydınlanma Düşüncesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- DAĞTAŞ, B. ve E. Dağtaş. (2009). *Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları*, Ankara: Ütopya Yayınları
- DAVIES, N. (2006). *Avrupa Tarihi*. M. A. Kılıçbay (çev.). Ankara: İmge Kitabevi

- DÖNMEZER, S. (1999). *Toplumbilim*. 12. Baskı. İstanbul: Beta Yayınevi
- DUBY, G. ve M. Perrot. (2005). *Kadınların Tarihi (Cilt 4): Devrimden Dünya Savaşına Feminizmin Ortaya Çıkışı*. Ahmet Fethi (çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- ERDOĞAN, İ ve K. Alemdar (2005). *Popüler Kültür ve İletişim*. Ankara: Erk Yayınları
- FEATHERSTONE, M. (1991). *The Body in Consumer Culture. The Body: Social Process and Cultural Theory*. M. Featherstone, M. Hepworth and B. S. Turner (Ed.). London: Sage Publications
- FEATHERSTONE, M. (2005). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. M. Küçük (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- FOUCAULT, M. (1993). *Cinselliğin Tarihi 1*, H. Tufan (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınları
- FREY, R. L. Botan, C. H. Friedman, P. G. ve Kreps, G. L. (1992). *Interpreting Communication Research: A Case Study Approach*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J.
- FRIEDMAN, L.M. (1999). *Yatay Toplum*. A. Fethi (çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- GIDDENS, A. (1998). *Modernliğin Sonuçları*. E. Kuşdil (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- GIDDENS, A. ve C. Pierson. (2001). *Modernliği Anlamlandırmak*. S. Uyrkulak ve M. Sağlam (çev.). İstanbul: Alfa Yayınları
- GIET, S. (2006). *Özgürleşin! Bu Bir Emirdir*. İ. Engindeniz (çev.). İstanbul: Dharma Yayınları
- GUENON, R. (1987). *Gelenek ve Gelenekçilik*. M. Kanık (çev.). İstanbul: Yedi İklim Yayınları
- HABERMAS, J. (1994). *Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje*, N. Zeka (Ed.). İstanbul: Kıyı Yayınları
- HARVEY, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu, Kültürel Değişimin Kökenleri*. S. Savran (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları

- HORKHEİMER, M. ve T. W. Adorno, (1995) *Aydınlanmanın Diyalektiği (Felsefi Fragmanlar)*. Oğuz Özügül (çev.). İstanbul: Kabcacı Yayınları
- HORKHEİMER, M. (1994). *Akıl Tutulması*. Orhan Koçak (çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- HUBERMAN, L. (1995). *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*. M. Belge (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları
- ILLICH, I. (1995). *Sağlığın Gaspi*. S. Sertabiboğlu (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- JAMESON, F. (1994). *Postmodernizm: Ya Da Geç Kapitalizmin Mantığı*. N. Plümer (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- KAHRAMAN, H. B. (2005). *Cinsellik Görsellik Pornografisi*. İstanbul: Agora Kitaplığı
- KAHRAMAN, H. B. (2004). *Modernite ile Postmodernite Arasında Türkiye*. İstanbul: Everest Yayınları
- KASAPOĞLU, M. A. (1999). *Sağlık Sosyolojisi: Türkiye'den Araştırmalar*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları
- KELLNER, D. (1994). Toplumsal Teori Olarak Postmodernizm: Bazı Meydan Okumalar ve Sorunlar. M. Küçük (Ed. ve çev.). *Modernite Versus Postmodernite* içinde. Ankara: Vadi Yayınları, 1994, 227-259.
- KESİM, S. ve A. Kar. (2010). Plastik Cerrahi "Tanrım Beni Baştan Yarat!..." Metaforunu Mümkün Kılabilir mi?. Y. İnceoğlu ve A. Kar(Ed.). *Kadın ve Bedeni* içinde. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010, 173-196
- KEYMAN, E. F. (1999). *Türkiye'de Radikal Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- KIZILÇELİK, S. (1996). *Postmodernizm Dedikleri*. İzmir: Saray Kitabevleri
- KİRMAN, M. A. (2004). *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları
- KÖKER, L. (2004), *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları
- KUMAR, K. (1999). *Sanayi Sonrası Toplumdan Postmodern Topluma /Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları*. Ankara: Dost Kitabevi
- KÜÇÜK, M. (1994). *Modernite Versus Postmodernite*, Ankara: Vadi Yayınları

- LYOTARD, J. F. (1997). *Postmodern Durum*, A. Çiğdem (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Vadi Yayınları
- MAİLLET, J. (1983). *İktisadi Olayların Evrimi*. E. Tokdemir (çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi
- MARCUSE, H. (1997). *Tek Boyutlu İnsan*. A. Yardımlı (çev.). İstanbul: İdea Yayınları
- NETTLETON, S. (1995). *The Sociology of Health and Illness*. Cambridge: Polity Press
- ODABAŞI, Y. (2006). *Tüketim Kültürü, Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- OMAY, U. (2009). *Emeğin Kültür ve Manipülasyon Teorisi*. İstanbul: Beta Yayınları
- ÖZKİRAZ, A. (2003). *Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum*. Konya: Çizgi Kitabevi
- RUSSELL, B. (1997). *Batı Felsefesi Tarihi II Ortaçağ*, M. Sencer (çev.). İstanbul: Say Dağıtım
- ROUSSEAU, J.J.(2010). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı*. R. N. İleri (çev.). İstanbul: Say Yayınları
- ROUSSEAU, J.J. (1989). *İlimler ve Sanatlar Hakkında Nutuk*. S. Eyüboğlu (çev.). İstanbul: MEB Yayınları
- SARIBAY, A. Y. (1985). *Türkiye’de Modernleşme Din ve Parti Politikası: MSP Örnek Olayı*. İstanbul: Alan Yayınları
- SCHAPIRO, J. S. (1966). *Çağdaş Düşüncede Toplumsal Tepki*, M. Köksal ve M. Harmancı (çev.). İstanbul: Köprü Yayınları
- SENNETT, R. (2010). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. S. Durak ve A. Yılmaz (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- SLATTERY, M. (2007). *Sosyolojide Temel Fikirler*. (Yayına Haz. Ü. Tatlıcan ve G. Demiriz), İstanbul: Sentez Yayıncılık
- STARK, W. (1994). *İktisadi Düşünce ve Toplumsal Gelişme*. İstanbul: İz Yayınları
- STOREY, L. (2007). Doing Interpretative Phenomenological Analysis. E. Lyons ve A. Coyle (Ed.) in *Analysing Qualitative Data in Psychology*. Los Angeles: SAGE Publications, 2007, 51-64.

- ŞAYLAN, G. (2002). *Postmodernizm*. Ankara: İmge Kitabevi
- TOPÇUOĞLU, N. (1996). *Basında Reklam ve Tüketim Olgusu*. Ankara: Vadi Yayınları
- TOURAINÉ, A. (1995). *Modernliğin Eleştirisi*. H. Tufan (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- TURNER, B. S. (2011). *Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi*. Ü. Tatlıcan (çev.). Bursa: Sentez Yayınları
- TÜRKÖNE, M. (2006). *Siyaset*. Ankara: Lotus Yayınları
- WEBER, M. (2013). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. G. Rızaoğlu (çev.). İstanbul: Roman Yayınları
- WRIGHT MİLLS, C. (1974). *İktidar Seçkinleri*. Ü. Oskay (çev.). Ankara: Bilgi Basımevi
- VERGİN, N. (2008). *Siyasetin Sosyolojisi*. İstanbul: Doğan Kitap
- YILDIRIM, A. ve H. Şimşek (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- YILMAZ, A. (1996). *Modernden Postmoderne Siyasal Arayışlar*. Ankara: Vadi Yayınları
- YIN, R. K. (2003). *Case Study Research Design and Methods*. Third Edition, United States of America: Sage Publications

Sürekli Yayınlar

- ABİGAİL T. B. (2010). Aesthetic Anti-Ageing Surgery and Technology: Women's Friend or Foe?. *Sociology of Health & Illness*. 32. 2, 238-257
- AGARWAL, P. (2004). Perception of Plastic Surgery in The Society. *Indian Journal of Plastic Surgery*. 37. 2, 110-114
- AKTAY, Y. (2003). İktidarın Nesnesi ve Kaynağı Olarak Beden ve Kimlik Politikaları: Kamusal Alan Tartışmalarına Bir Dipnot. *Sivil Toplum Dergisi*. 1. 2, 17-25
- ARMAĞAN, M. (1995). Armağan Gelenek-Modernlik- Postmodernlik. *Bilim ve Hikmet Dergisi*. 9, 66-76

- ASLAN YAŞAR, G. (2011). Ortaçağdan Günümüze Modernite: Doğuşu ve Doğası. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4. 7, 10-26
- ASLAN, S. ve A. Yılmaz (2001). Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2. 2, 93-108
- ATILLA, G. ve D. Büyüker İşler. (2012). Tüketim Nesnesi Olarak Sağlıklı Olma Kültürü (Healthism) Üzerine Nitel Bir Ön Çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 34, 221-230.
- AYDIN, Z. D. (2006). Toplum ve Birey İçin Sağlıklı Yaşlanma: Yaşam Biçiminin Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 13. 4, 43-48
- AYHAN, B. (2003). Küreselleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçlarının Rolü. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 3. 1, 82-90
- AYTAÇ, Ö. (2006). Tüketimcilik ve Metalaşma Kıskaçında Boş Zaman. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11. 1, 27-53
- BERKTAY, F. (2000). Küreselleştikçe Parçalanmış Bir Dünyanın Düşünsel İzdüşümü: Postmodernizm. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 21, 1-12
- BERMAN, M. (1992). Modernlik: Dün, Bugün, Yarın. Ü. Altuğ (çev.). *Birikim Dergisi*. 34, 43-53
- BIÇKI, D. ve M. Zahid Sobacı. (2011). Yerel Yönetimden Yerel Yönetişime: Post-Fordizm Bağlamında Yerel Yönetimleri Anlamak. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 9. 1, 219-233
- CANATAN, K. (1995). Gelenek, Din ve Modernite. *Bilgi ve Hikmet Dergisi*, 9, 28-40
- CİRHİNLİOĞLU, Z. (2003). Post-Modern Çözülüş ve Sağlık. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 131-148 <http://www.aku.edu.tr/aku/dosyayonetimi/sosyalbilens/dergi/V1/zcirhin.pdf>, erişim tarihi: 15.03.2015
- ÇELİK, Ö. (1995). İslamcı Gelenek ve Gelenekçi İslam. *Bilgi ve Hikmet Dergisi*, 9, 22-28
- ÇETİN, H. (2002). Liberalizmin Tarihsel Kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 3. 1, 79-96

- DEDEOĞLU, A. Ö. ve İ. Savaşçı. (2005). Tüketim Kültüründe Beden Güzelliği ve Yemek Yeme Arzuları: Kadınların Tüketim Pratiklerine Yansıması. *Ege Üniversitesi Ege Akademik Bakış Dergisi*. 5. 1, 77-88
- DEMEZ, G. (2012). Medyada Yeni Sağlık Anlayışları ve Kadın Bedeninin Temsili. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 9. 1, 512-532
- DEMİR, Ş, M. Sesli ve V. Yılmaz. (2008). Türk Modernleşmesi: Eleştirel Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 77-90
- DEMİROL, A. G. Bozdağ, C. Kart ve T. Gürkan (2006). Yaşlanma Fizyolojisi ve Olası Teoriler. *Turkish Journal of Geriatrics*. 9. 4, 250-255
- ER, F. D. H. (2009). Modanın Yaratım Nesnesi Olarak “Tasarı Bedenler”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. 7, 17-24
- ERSÖZ, A. (2010). Tüketim Toplumunda Sıfır Beden Söylemi: Neden ve Sonuçları Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 27. 2, 37-53
- FOUCAULT, M. (1986), Of Other Spaces. *Diacritics, Spring*, 16. 1, 22-27
- GARTMAN, D. (1998), Postmodernism; or, The Cultural Logic of Post-Fordism?. *The Sociological Quarterly*. 39. 1, 119-137
- GELLNER, E. (1993). Mülakat (Konuşan: Şahin Alpay), *Türkiye Günlüğü*. 24, 57-65
- GREENHALGH, T. ve Wessely, S. (2004). Health For Me: A Sociocultural Analysis of Healthism in the Middle Classes. *British Medical Bulletin*. 69, 197-213
- GÜZ, H. (2000). Reklamın İki Yüzünün Psikolojik, Ekonomik ve Toplumsal Çerçeve Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 1. 2, 135-146
- İLTER, T. (2006). Modernizm, Postmodernizm, Postkolonyalizm: Ben-Öteki İlişkileri ve Etnosantrizm. *Küresel İletişim Dergisi*. 1, 1-16
- İNÖNÜ, E. (2004). Bilimsel Devrim ve Türkiye. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*. 2, 103-116
- KARA, Z. (2012). Günahkâr Bedenlerden Referans Bedenlere: İslam’da Beden Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 12. 1, 31-54

- KAYPAK, Ş. (2013). Modernizmden Postmodernizme Değişen Kentleşme. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*. 2. 4, 80-95
- KILIÇ, A. F. ve S. Ağçoban (2013). Gelenek ve Modernizm Bağlamında İslam. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 15. 28, 223-242
- KIZILÇELİK, S. (1994). Postmodernizm: 'Modernlik Projesi'ne Bir Başkaldırı. *Türkiye Günlüğü*. 30, 90-105
- KING, C. S. (2005). Postmodern Public Administration: in the Shadow of Postmodernism. *Administrative Theory & Praxis*. 27. 3, 517- 532
- KÜÇÜK, S. (2013). Batı'nın Batılılaşması: Zihinsel Dönüşümün Eylemsel Kökeni. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11. 2, 431-440
- MÖNGÜ, B. (2013). Postmodernizm ve Postmodern Kimlik Anlayışı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2. 17, 27-36
- NAZLI, A. (2006). Bedenin Ölümü: Modern Öncesinden Postmoderne Beden ve Ölüm. *Sosyoloji Dergisi*. 16, 1-15
- NAZLI, A. (2007). Hastalığın Sosyal İnşası ve Hastalık Anlatıları: Meme Kanseri Örneği. *Sosyoloji Dergisi*. 18, 149-222
- NYSTROM, H. (2000). The Postmodern Challenge From Economic to Creative Management. *Creativity and Innovation Management*. 9. 2, 109-114
- OKUMUŞ, E. (2009). Bedene Müdahalenin Sosyolojisi. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*. 2, 1-15
- ÖZBOLAT, A. (2011). Postmodern Dönemde Bedenin Tüketim Temelinde Yeniden İnşası. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 38, 317-334
- ÖZDEMİR, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11. 1, 323-343
- ÖZEL, B. B. Sezgin, K. Güney, O. Latifoğlu ve C. Çelebi. (2015). A Social Evaluation of Perception on Body Contouring Surgery By Turkish Male Aesthetic Surgery Patients. *Aesth Plast Surg*. 39, 124-128

- REITH, G. (2004). Consumption and its Discontents: Addiction, Identity and the Problems of Freedom. *The British Journal of Sociology*. 55, 283-300
- RYSST, M. (2010). Healthism and Looking Good: Body Ideals and Body Practices in Norway. *Scandinavian Journal of Public Health*. 38 (özel sayı 5), 71–80
- SEVİM S. ve B. A. Sevim. (2014). 21. Yüzyılın İlk On Yılında Estetik Cerrahinin Yükselişi: ABD Örneği. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. 4. 10, 67-87
- SEZGİN, D. (2011). Yaşam Tarzı Önerileri Bağlamında Sağlık Haberlerinin Analizi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2. 2, 51-78
- SPICER, M. W. (2005). Public Administration Enquiry and Social Science in the Postmodern Condition: Some Implications of Value Pluralism. *Administrative Theory & Praxis*, 27, 4, 669-688
- ŞENTÜRK, Ü. (2012). Tüketim Toplumu Bağlamında Boş Zamanların Kurumsallaştırdığı Bir Mekân: Alışveriş Merkezleri (AVM). *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13, 63 -77
- TAYLAN, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Yıl: 1, 1. 2, 63-76
- TEKELİ, İ. (2002). Türkiye’de Siyasal Düşüncenin Gelişimi Konusunda Bir Üst Anlatı. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*. 3, 19- 42
- URHAN, V. (1999). Modernizm, Postmodernizm ve Personalizm. *Doğu Batı*, Yıl: 2, 8, 143-169
- YILDIRIM, E. (2015) Modernitenin Eleştirisi ve ‘Milliyetçi Söylem’ Bağlamında Milliyetçiliğe Yeniden Bakmak. *Amme İdaresi Dergisi*, 48. 1, 1-33
- YILDIRIM, M. (2010). Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7. 1, 703-719
- YILMAZ, H. (2005). Gelenek, Gelenekçilik, Gelenekselcilik. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 3, 35-50

Bildiriler

MAN, F. ve A. Balcı. (2006). Postmodern Dönemde Modern Bir Pratik Olarak Sağlık. *Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*. 3-5 Kasım. Kocaeli Üniversitesi: Kartepe. 1-13.

Tezler

CEYLAN, Ş. Ş. (2007). Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı.

ERGENEKON, B. (2006). Estetik Cerrahiye Başvurmanın Kültüre Bağlı Nedenleri Kendi İstekleriyle Ameliyat Olan Bireyler Üzerine Sosyal Antropolojik İnceleme. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı.

KARACA, Y. (2010). Reklamlarda Kadın İmgesi ve Tüketim Kültürü Oluşturmadaki Rolü: Ulusal Televizyon Reklamlarına İlişkin Bir Uygulama. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.

TARHAN, A. B.(2010). Türkiye’de Postmodernizmle Değişen Siyasetin Siyasal İktidara Yansımaları. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

İnternet Kaynakları

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/09/140919_meme_kanseri_angelina_jolie Erişim Tarihi: 30.03.2015

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/03/150324_angelina_jolie Erişim Tarihi: 30.03.2015

‘Obama ailesine mahalle baskısı!’ Haberi <http://www.haber7.com/dunya/haber/431671-obama-ailesine-mahalle-baskisi>, Erişim Tarihi: 23.03.2015

‘Estetik ameliyatla birbirine benzeyen gençler’ haberi; <http://www.aksiyon.com.tr/tuba-ozden/estetik-ameliyatla-birbirine-benzeyen-gencler-520472>, muhabir: Tuba Özden, Erişim Tarihi: 23.03.2015

Nazife Şişman, Modern Beden Siyaseti (Konuşan: Aynur Erdoğan), Dünya Bülteni <Http://www.Dunyabulteni.Net/Toplum-Ve-Siyaset/106650/Modern-Beden-Siyaseti> Erişim Tarihi: 05.03.2015.

‘İdeal kadın formülü’ haberi <http://www.posta.com.tr/yasam/teknoloji/haberdetay/ideal-kadinin-formulu-.htm?articleid=235120> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Estetikte yeni trend’ haberi <http://www.milliyet.com.tr/estetikte-yeni-trend--pembenar-detay-estetik-1851137/> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Aldatılan kadın estetik yaptırıyor!’ haberi <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/27002750.asp> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Gözaltı morluklarından kurtulun’ haberi <http://www.haberturk.com/saglik/haber/974128-goz-alti-morluklarindan-kurtulun> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Bieber'a benzemek için 100 bin dolar’ haberi <http://www.haberturk.com/magazin/dunyadan/haber/887179-biebera-benzemek-icin-100-bin-dolar> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Erkekler de estetik yaptırıyor’ haberi <http://www.haberturk.com/saglik/haber/776734-erkeklerde-estetik-yaptiriyor> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Herkes onlar gibi olmak istiyor’ haberi <http://www.haberturk.com/saglik/haber/984249-herkes-onlar-gibi-olmak-istiyor> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Michelle: estetik olabilirim’ haberi <http://www.milliyet.com.tr/michelle-estetik-ameliyat/gundem/detay/1822553/default.htm> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘İdeal yüz!’ haberi <http://www.milliyet.com.tr/ideal-yuz--pembenar-detay-guzellik-1592883/> Erişim tarihi: 04.05.2015

‘Tek seansta 30 dakikada ameliyatsız gençleşme!’ haberi <http://www.milliyet.com.tr/tek-seansta-30-dakikada-ameliyatsiz-genclesme--pembenar-detay-estetik-1533536/> Erişim tarihi: 04.05.2015

- 'Erkekler, kadınlardan daha çok önem veriyor!' haberi <http://www.haberturk.com/saglik/haber/880973-erkekler-kadınlarından-daha-cok-onem-veriyor> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'İşte ideal bacakların altın kuralları' haberi <http://ahmetkaracalar.com/bacak-estetigi-ideal/> Erişim tarihi: 04.05.2015
- '4 saatte ince ve kaslı bir vücut' haberi <http://www.posta.com.tr/PostaKarnaval/HaberDetay/4-saatte-ince-ve-kasli-bir-vucut.htm?ArticleID=174946> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'En iyi estetik böylesi' haberi https://www.google.com.tr/search?q=En+iyi+estetik+b%C3%B6ylesi&rlz=1C1AVNG_enTR621TR621&oq=En+iyi+estetik+b%C3%B6ylesi&aqs=chrome..69i57.825j0j4&sourceid=chrome&es_sm=122&ie=UTF-8 Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Estetikte rağbet 'doğal'a!' haberi <http://www.haberturk.com/saglik/haber/703347-estetikte-ragbet-dogala> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Kendini gizleyen estetik operasyonlar' haberi <http://www.milliyet.com.tr/kendini-gizleyen-estetik-pembenar-detay-guzellik-1795546/> Erişim tarihi:04.05.2015
- 'Erkeklerde estetik merakı' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/yasasinhayat/10685107.asp> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Bacaklarınız yaza hazır mı' haberi <http://www.milliyet.com.tr/bacaklariniz-yaza-hazir-mi--pembenar-detay-estetik-1533106/> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Selfie' sonrası estetik arttı' haberi <http://www.posta.com.tr/yasam/HaberDetay/-Selfie--sonrasi-estetik-artti.htm?ArticleID=223598> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Sağlığı tehdit ediyor' haberi <http://www.haberturk.com/saglik/haber/941637-sagligi-tehdit-ediyor> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Yeni yılda 'yeni bir ben' diyenlere tüyolar' haberi <http://www.milliyet.com.tr/yeni-yilda--yeni-bir-ben--pembenar-detay-guzellik-1813403/> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Güney Koreli sanatçının derdi estetik operasyonlar' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/26912718.asp> Erişim tarihi: 04.05.2015

- 'Büyük meme mutsuz ediyor' haberi <http://www.haberturk.com/liste/arama?ara=b%C3%BCy%C3%BCk+meme+mutsuz+ediyor> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Göbek yağından baklava' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/26909846.asp> Erişim tarihi: 04.05.2015
- 'Yüzde 40'ımız estetikliyiz' haberi <http://www.milliyet.com.tr/yuzde-40-imiz-estetikliyiz-pembenar-detay-saglik-1584673/> Erişim tarihi: 05.05.2015
- 'Kadına Beren burnu, erkeğe Kerem kası!' haberi <http://www.posta.com.tr/saglik/HaberDetay/Kadina-Beren-burnu--erkege-Kerem-kasi-.htm?ArticleID=227648> Erişim tarihi: 05.05.2015
- 'Büyük meme sırt ağrısı yapıyor' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/26642082.asp> Erişim tarihi: 05.05.2015
- 'Cildi Kısa Hazırlamanın Yolları...Baklava Kaslar Hayal Değil' haberi <http://www.milliyet.com.tr/cildi-kisa-hazirlamanin-yollari---magazin-1924763/> Erişim tarihi: 05.05.2015
- 'Yeni nesil estetik uygulamalarla kendinizi yenileyin' haberi <http://www.milliyet.com.tr/yeni-nesil-estetik-uygulamalarla-pembenar-detay-guzellik-1870998/> Erişim tarihi: 05.05.2015
- 'Güzel ve sıkı bir vücut için 15 dakika yeterli' haberi <http://www.milliyet.com.tr/guzel-ve-siki-bir-vucut-icin-15-pembenar-detay-guzellik-1842909/> Erişim tarihi: 05.05.2015
- '30 dakikada hayal edilen bacaklara kavuşun!' haberi <http://www.milliyet.com.tr/30-dk-da-hayal-edilen-bacaklara-pembenar-detay-estetik-1810169/> Erişim tarihi: 05.05.2015
- 'Erkeği botoksa eşi getiriyor' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/ankara/21481522.asp> Erişim tarihi: 05.05.2015
- '4 saatte ince ve kaslı bir vücut' haberi <http://www.posta.com.tr/PostaKarnaval/HaberDetay/4-saatte-ince-ve-kasli-bir-vucut.htm?ArticleID=174946> Erişim tarihi: 05.05.2015
- '126 bin liralık estetik' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/27007906.asp> Erişim tarihi: 05.05.2015

'Her şey Superman olmak için' haberi <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/25452381.asp>
Erişim tarihi: 05.05.2015

'Dünya güzelleşmek ve gençleşmek için 2 milyar dolar harcadı' haberi
<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/24962880.asp> Erişim tarihi: 05.05.2015

<http://www.sendika.org/2006/09/daha-cok-ilac-satmak-icin-hastaliklar-icat-edelim-ray-moynihan-ve-alan-cassels/> Erişim Tarihi: 30.03.2015

<http://www.alexa.com/topsites/countries;0/TR> Erişim Tarihi: 28.04.2015

EKLER

EK-1: 'Modernizmin Beden Tüketimine Etkisi: Estetik Cerrahi Operasyonlar Örneği'
tezi nitel araştırmasına dair kodlar ve alt kodlar listesi

Estetik problem	Estetik görünme isteği
<ul style="list-style-type: none"> • Estetik kusur • Bölgesel fazlalıklar • Vücutta beğenilmeyen bölge • Vücudu yeniden şekillendirme • Erkeklerde büyük meme sorunu • Problemlili burun şekli • Bölgesel yağlanma • Rahat elbise giyememek • Bedensel şekil bozukluğu • Genital estetik • Estetik kusur • Erken yaşlanma • Sarkık meme • Kaz ayakları • Kepçe kulak • Parantez bacak • Asimetrik bacak • Yağlı bacak • Eğri bacak • Çarpık bacak • Yaşlanmak • Meme onarımı • Güzel görünme • Cilt yaşı • Görünüşünden utanma • Estetik operasyon çılgınlığı • Kusurlu bölgeler • Büyük meme • Küçük meme • Göz kapağı sarkması • Selfie estetiği • Doğuştan gelen kusur • Yıpranmış cilt • Ses estetiği • Hamilelik sonrası görüntü • Büyük burun • Burun şeklinden memnuniyetsizlik • Küçük dar burun • Kalkık burun	<ul style="list-style-type: none"> • Güzel burun • Genç görünme • Yüze göre burun • Dolgun dudak • Baklava kaslar • Çekici burun • Aşk yastığı • Dekolte güzelliği • Vücudu yaza hazırlama • Bekârlığa veda estetiği • Kusursuz güzel yüz • Vücudu orantılamak • Meme şekillendirme • Büyük meme • Küçük meme • Yüzü orantılamak • Olması gereken dış görünüş • Giydiğini güzel taşımak • Rahat elbise giymek • Zarif ve estetik kollar • Güzel sıkı vücut • Badem gözlü • Güzel göğüslü • Gençleşme • Güzelleşme • Estetik dokunuş • Güzel burun • Hayal edilen bacak • Kalıcı gençlik • Genetik gençleşme • Sonsuz gençlik • İyi estetik • İdeal burun • Tazelik • Estetik erkek • Gençliği saklamak • Fit görünüm • Estetik kalp kapağı • Çıkık ve konik meme

<ul style="list-style-type: none"> • Estetik sevdası • Yaşlanma belirtileri • Estetikten vazgeçmeme • Abartılı estetik • Sırtan estetik • Kemerli burun • Burun ucu düşüklüğü • Havalı burun • Top uçlu burun • Kalın bacak • Sağlıksız yağ dokusu • Fazla çıkıntılar • Çirkinlik • Yaşlı görünme • Yorgun ifade • Estetik kusur • Sivilce izleri • Yaralar • Çukurlar • Bacak çatlakları • Sevimsiz yağ dokusu • Sarkık kollar • Sarkık boyun • Sindirella ayağı	<ul style="list-style-type: none"> • İdeal meme • İdeal yüz • Statü göstergesi • Güzel görünme zorunluluğu • Düşün estetiği • Mükemmel olma isteği • Yeniden çizilmek • Ayak parmaklarını kestirmek • Şekillendirme • Düzeltme • Kusurlu bölgeler • Yüz gerdirmeye • Üçgen vücut • Genç ve bakımlı olmak • Atletik vücut • Simetrik vücut • Estetik vücut • Yaşlanmak istememek • Genç kalma isteği • Estetik dış görünüş • İdeal kadın • Geometrik oran • Anne estetiği • Kadınsı yüz hatları • Gençleştirme • Büyük gözler • Mükemmel oran • Selfie estetiği • Doğuştan gelen kusur • Yaşlanmayı durdurma • Cilt yenilenmesi • Cildin parlaması • Ses estetiği • Hamilelik sonrası estetik • Kusursuz fizik • Vücut şekillendirme • Hayal edilen vücut • Sıkı kollar • Bacak güzelliği • Erotik organ: diz bölgesi • Seksi diz • Çekici bacak • Yüz güzelliği • Muhteşem kızlar • Estetik ve güzel olmak
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal dengeli görüntü • Daha güzel olmak • Bakımlı olmak • Zarif ayak bileği • Şekil kazandırma • Zarif görüntü • Doğal güzellik • Kariyer estetiği • Kişiyeye özel tasarım • Sindirella ayağı • İyi yapılmış burun • Dizayn edilmiş burun • Sivri ve keskin hatlı erkek • Yumuşak kıvam • Kalkık popo • Jennifer Lopez poposu • Brezilya usulü popo • İstenilen dudak • Modern • Modern şehirli kadın • Zamana ayak uydurma • Yenilenme • Estetik ihtiyaç • Seksi kaslar • Kaslı vücut • Dolgun kalça • İnce bilek • Vajinal gençleşme • Yüz gençleştirme • Kariyer estetiği • Justin Bieber'a benzemek • Daha genç görünmek • Kusursuz görünme • Mükemmel görünme • Kalıcı güzellik • Bölgesel incelme • Yüz gerdirme • Taze cilt • Kırıksız yüz • Dizginlenemeyen güzellik • Türk kası • Dinamik görünme • Fonksiyonel burun • Olmayanı isteme • Var olanı değiştirme
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Yeni burun • İdeal bacak
--	--

Psikolojik problemler	Psikolojik destek
<ul style="list-style-type: none"> • Estetik kusur • Bölgesel fazlalıklar • Gelinliği iyi taşıyamama • Asosyal yaşama sürüklenme • Problemlili burun şekli • Kıyafeti güzel taşıyamama • Bedensel şekil bozukluğu • Ruh sağlığı bozukluğu • Genital estetik sorunu • İş arama salgını • Daha güzel olma hırsı • Kepe kulak • Eğitim hayatı sorunu • Görünüşten utanma • Aynaya bakamama • Aldatılma • İntikam almak için estetik • Mutsuzluk • Estetik operasyon çılgınlığı • Doyumsuzluk hissi • Estetiğe bağımlılık • Güzellik için ölmek • Özgüven kaybı • Genç kalma isteği • Erkeklerin ilgisini çekme • Estetik sevdası • Görsellik kaygısı • Estetik sorun • Zedelenme • Kişilik psikolojisi • Burun şekli sorunu • Duyu kusuru • Kötü hissetme • Yaşlı görünme • Beğenmeme • Beğenilmeme • Utanma • Deformasyon • Estetik pişmanlık • Normal olamı değiştirme • Memnuniyetsizlik 	<ul style="list-style-type: none"> • Gençlik iksiri: botoks • Zamanın izini silmek • Bekarlığa veda estetiği • Güzel kusursuz yüz • Özgüven artırımı • Hoş görünme • Güzellik • Daha pozitif • Daha gençleşme • Sosyal ilişkiler geliştirme • Zarif ve estetik kollar • Eskide kalmama • Yeni bir ben yaratma • Beni yeniden çizim • Baştan yaratma • Kalıcı gençlik • Genetik gençleşme • Sonsuz gençlik • Kahkaha ile gençleşme • Meme onarımı • Yaşam kalitesini yükseltme • Psikolojik sıfırlanma • Kendini yenileme • Mükemmel olmak isteği • Mutluluk • Özgüven artırımı • Muhteşem kız olmak • Daha güzel görünme • İyi hissetme

Sağlık problemi	Sağlıklı görünme isteği
<ul style="list-style-type: none"> • Erkeklerde büyük meme • Problemlı burun • Büyük meme • Hareketsiz yaşam • Dengesiz beslenme • Stres • Uykusuzluk • Yetersiz su tüketimi • Bölgesel yağlanma • Sırt ağrıları • Omuz ağrıları • Meme altı pişik • Erken yaşlanma • Kepçe kulak • Meme kaybı • Dev meme • Solunum güçlüğü • Omurgaya aşırı yüklenme • Estetik zarar • Aşırı terleme • Baş ağrısı • Göz kapağı sarkması • Hatalı estetik • Sindirella ayağı • Ayak bileği küçültme • Ayak parmağı kestirme 	<ul style="list-style-type: none"> • Hastalıklara estetik çare • Fonksiyonel burun • Kaliteli nefes alma • Sağlık temelli estetik • Sağlıklı nefes • Meme kaybı • Sağlıklı beslenme • Sportif vücut • Kaslı vücut • Diyet • Sağlıklı olma kültürü • Vücudun sağlıklı işleyişi • Acil egzersiz

Operasyon öncesi kaygı	Operasyon sonrası kaygı
<ul style="list-style-type: none"> • Zamanın izlerinin silinmesi • Estetik kusursuzluk • Büyük meme sorunu • Küçük meme sorunu • Tampon korkusu • Göz kapağı estetiği • Beğenilmeme • Beğenmeme • Estetik hata • Hatalı estetik • Yeniden doğum yapabilme • Emzirme • Güzelleşememe • Yenilenememe • Cücelikten kurtulamama • İşlevsel sonuç • Neşter korkusu • Acı korkusu • Ameliyat korkusu • Yan etki korkusu	<ul style="list-style-type: none"> • Estetik hata • Hatalı estetik • Asosyal yaşama sürüklenme • Sağlıklı nefes alamama • Kaliteli nefes alamama • Beğenilmeme • Beğenmeme • İşlevsel sonuç

Kadınlık rolleri (beklentiler)	Erkeklik rolleri (beklentiler)
<ul style="list-style-type: none"> • Kadına gençlik iksiri • Kadının dekolte güzelliği • Çalışan kadın • Bakımlı kadın • İş kadını • Modern kadın • Modern şehirli kadın • Kırsal kadın • Zamanı kısıtlı kadın • İdeal kadın • Bacaklarına önem gösteren • Meme onarımı • İş bulma estetiği • Kariyer estetiği • Koca bulma estetiği • Yüzü genç kadın • İnce sesli kadın • Bereket sembolü • Eksizsiz • Güzel yaşlanma • Kadını tamamlayan organ: meme	<ul style="list-style-type: none"> • Baklava kaslı erkek • Estetik erkek • Bıyıklı erkek • Kirli sakallı erkek • Havalı erkek • Fizikine önem veren erkek • Üçgen vücut • Erkeklik sembolü burun • Yüz gerdirme • Cinsel estetik • Botokslu erkek • Sivri ve keskin hatlı erkek • Bakımlı erkek • Kariyer sahibi erkek

Estetikte moda ve yeni trendler

- Baklava kaslar
- Dolgun dudak
- Zarif kollar
- İnce bilekler
- Sıkı kollar
- Çıkık elmacık kemiği
- Köşeli yüz
- Birbirine yakın meme modası
- İbrahim Tatlıses bıyığı
- Kıvanç Tatlıtuğ kirli sakalı
- Beren Saat burnu
- Kerem Bürsin kası
- Türk kası
- Mad men meme
- Çıkık ve konik meme
- Damla meme
- Doğal görünen burunun
- Ünlüler gibi gençleşme
- Petek Dinçöz burnu
- Ceyda Ateş burnu
- Michelle Obama kolu
- El estetiği
- Venüs gamzesi
- Makbul estetik
- Angelina Jolie dudağı
- Kim Kardashian poposu
- Jennifer Lopez poposu
- Brezilya usulü popo
- Dik popo
- Kalkık popo

Operasyonel yöntem ve hız	Operasyonel harcama
<ul style="list-style-type: none"> • Ayak bileği küçültme • Zayıflama • Yağ aldırma • Yağ şekillendirme • Vücut şekillendirme • Kişiyeye özel tasarım • Cerrahi heykeltıraşlık • Eriyen dikiş ipliği • İple askılama • Askılama işlemi • Fonksiyonel burun ameliyatı • Revizyon operasyon • Gençleştirme • Kök hücre ile dolgu • Botoks • Örümcek ağı estetiği • Ameliyatsız cilt yenileme • Meme şekillendirme • Genital estetik • Kalça germe operasyonu • Göz torbası operasyonu • Göz kapağı operasyonu • Cilt ütüleme • Yüz ütüleme • Konik meme operasyonu • Göbek yağından baklava kaslar • Hücre yenileme • Yağ transferi • Yağ patlatma • Aşılama yöntemi • Boy uzatma ameliyatı	<ul style="list-style-type: none"> • 126 bin liralık estetik • Süperman için 50 bin lira • Güzelleşmeye 2 milyon dolar harcandı

İdeallik vurgusu	Doğallık vurgusu
<ul style="list-style-type: none"> • Dolgun dudak • Bekarlığa veda estetiği • Güzel kusursuz yüz • Meme şekillendirme • Meme küçültme • Meme büyütme • Zarif estetik kollar • Genital estetik • Badem göz • Güzel meme • Damla meme • Güzel burun • Havalı kaşlar • Genetik gençleşme • Sonsuz gençlik • Çekici burun • İdeal hasta • İbrahim Tatlıses bıyığı • Kıvanç Tatlıtuğ kirli sakalı • Beren Saat burnu • Kerem Bürsin kası • Petek Dinçöz burnu • Ceyda Ateş burnu • Angelina Jolie dudağı • Jennifer Lopez poposu • Kim Kardashian poposu • Brezilya usulü popo • Mad men memesi • Çıkık ve konik meme • Gülücük nakli • Venüs gamzesi • İdeal yüz • Güzelleşmek • Meme onarımı • Gençleşme • İdeal burun • Düğün estetiği • Damat estetiği • Gelin estetiği • Yüz gerdirme • Daha düzgün • Daha uyumlu • Güzel ve iyi görünüm • Genç kalma isteği 	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal görünen burun • Yüze uyumlu burun • Tazelik • Normallik • Normal büyüklük • Normal küçüklük • Doğal görünüm • Dengeli görünüm

<ul style="list-style-type: none"> • Normal büyüklük • Normal küçüklük • Sindirella ayağı • Normallik • İdeal kadın • Yaşlanma estetiği • İnce sesli kadın • Sıkı kollar • Anne estetiği • Hamilelik sonrası estetik • Geometrik oran • Altın oran • Altın kural • Mükemmel oran • Büyük gözler • Vücut şekillendirme • Kusursuz fizik • Selfie estetiği • İdeal meme • Seksi diz • Çekici bacak • Muhteşem kızlar • Bakımlı olma • Zarif ayak bileği • Şekil kazanma • Şekillendirme • Zarif görüntü • İyi yapılmış burun • Dizayn edilmiş burun • Yumuşak kıvam • Kalkık popo • Estetik ihtiyaç • Modern şehirli kadın • Kaslı vücut • Seksi kas • İnce bilek • Kusursuz görünme • Mükemmel görünme • Kırıksız yüz • İdeal bacak • Altın kural • Yeni burun • Dik popo • Dolgun kalça • Doğal görünüm	
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Dengeli görünüm • Tazelik	
---	--

ÖZGEÇMİŞ

Fatma AYPARÇASI, 10 Kasım 1983 tarihinde Adıyaman'da doğdu. 2009 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisansa başladı. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başlamış olup halen devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.